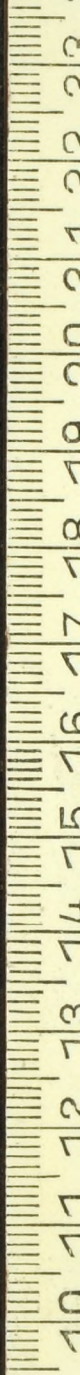

RMK. I.

850

Tarkas Lajos
Könyvtárából
1873. Dec. 10én

+ G. Sári Zsuzsanna - a' ru -
dosnak kéve, G. Dege -
feld Maximiliáné - Kinek
Könyvtárából való a' könyv -
~~szék~~ anyja.

RMK I. 850.

(Teljes.)

A'LELEKNEK UTI KÖLTSEGE.

az, az,

Az Ember lelkének, az mennyei Ierusalem
fele való bujdosásában, mely oda fel az
egben vagyon, egész meg' uyittatása.

Sz: Pál Sidokhoz 12. v. 22. Ga -
latia. 4 v. 26.

Mostan Anglusból Mágyar nyélvre
fordittátor.

FELSEŐ - BANYAI S. MIHALY
által.

Moses 1. Könyv. 28. v. 20. 21.

Ha az Isten meg' őriz engemet ez uton az
mellyen én most el megyek, es ha ére -
lemre való kenyeret adánd, es öltö -
zetemre való ruhát ; es az Ur
én Istenem lezend.

Vaj. Köt.

NIOMTATTATOT,
Ultrajectomban, GISBERT ZYLL, es
THEODORUS ACKERSDYCK által.

I 6 5 I.

*Non est in carendo difficultas nisi
quum fuerit in habendo cupiditas,
Aug. lib. Confess.*

*Quisquis exit in Lucem, iussus est
Lacte, & Panno esse contentus,
Senec. Epist. 20.*

A' Nemes, es jo hirrel nével fénlő Szikszó
Varosá Tanátfinak, nekem hű séges Pa-
tronusimnak; az Vr Iesus Christu-
stol, kegyelmet békeséget.

A Z ô Testamentombeli hivek-
től, az Istentől vőt javaiból, az
kinek fíve fábad akaráttya fe-
rent hajol vala az adafra, Moses
2. Könyvének 25. v. 2. az Istennek Sato-
ranak, az Éövetség ladajanak; az Ástál
es Gyertyatártoknak fel épetésére, vala-
ki közzülök valamit adhat es ad vala e-
zeknek vighez vitelére, az Isten jo ked-
vel es jo illatu aldozatul vötte ö tiüllök.
Nemellyik ö Közzülök adot arányat ez ú-
stöt; némellyik veres selymet, feyer sely-
met; némellyik (csak) kecske bőrt adot;
de megis az Istennek lelke ást írja ö fe-
lölök, hogy Isten nem vetette meg' az
ö együgyü fíveknek fábad akarattyok
ból fármazot ajandekokat, hanem in-
kab kedvesen vötte. Kedvelli az Isten
az ily dolgot, mert ást mondgya É: Pal.
Apostol. 2. Corinth. 8. v. 12. Ha (akar
mely Istensfélő emberben) előőr az jo aka-

4
rat meg vagyon, kedves az ember azért az
mie vagyon, nem azért az mie nincs. Ezér-
tis vébi az Isten jó illatu aldozatul ez il-
lyen dolgot, mert az jó kedvű adakozót fe-
reti az Isten, 2. Corinth. 9. v. 7. 8. E végre
nézvé mondgya ű: Peter Apostol, levelé-
nek 4. v. 10. 11. Az mint mindē ember vőtte
az ajándékot; azonképpē sáfarkodgyatok ab-
bol egymásnak mint az Istennek külbmb kü-
lbmbfele ajándé-~~ának~~ jó sáfári. Az ki űol,
űollya mint Istennek beűdēt az ki űolgál,
űolgallyon úgy mint Istentől adatot ajándé-
kok űerēt, hogy mindenekben dicsőitēssék
az Isten az Iesus Christus által. Előttem
visélven enis mind ezeket, hogy az Isten
kedvesen vébi az kinek űive űabad aka-
rattya űerēt hajol az Istennek dicsőfé-
gének eleb mozdétasára, az Istennek űá-
toranak fel épétésére, az mely űátor űem-
mi nem egyeb, hanem az Istennek itt ez
világon vitezkedő Anyaűent-egy-haza-
ban levő emberek, ű: Janos Jelenesekről
13. v. 6. Meg gondolván eűtis, hogy az
Isten gvűlőli az haladatlanfagot minde-
nekbē. Hogy mind Istenemhez valo há-
ladatosfagomat meg mutátnam, s-mind
kegyel-

5
kegyelmetekhez, jobbnak itéltem, hogy
valamit adgyak Istennek dicsőségére,
1-az ő Satoranak, Anyaűegyházának fel-
épétésére, hogy űemmint űemmit nē ad-
nēk, mint az haladatlan Nabal űemmit
nem ada David királynak es az ő űolgai-
nak, 1. Sam. 25. 10. 11. Kegyelmetek pe-
dig mivel hog' envelem űok javait kőz-
lőtte, es testi uti kőlt űégetis adot. En lel-
ki uti kőltűéget adok. Azért ez kicseny a-
jándékot, (az mint Abigail mondgya va-
la David királynak 1. Sam. 25. v. 27.) az
mellyet ad az K. űolgaja, vegye jó ne-
ven; mivel hogy Istenis jó aldozatul vé-
űzi az ki jó kedvéből adakozik őfelségé-
nek. Mi végre nevezteűsek penig ez Kő-
nyvecske lelki uti kőltűégnek mēlto-
nak itélem meg jelenteni egy avagy-űet
űoval rövideden. Az többi kőzēűt; Mi-
képpen hog' az testi uti kőltűéggel, ha-
jolnem élnek az emberek, hanem gya-
korta úgy élnek velle az mint nem ki-
vátátnek; ell tékozollyak illetlē, haűon-
talan es hyaban valo helyre, dologra: az
oly emberek az utan nag' kárt, nagy
űeűedēlmet, ehűéget, űnyárufagot, űűk
űéget,
A 3

6
féget, es egyéb elő fiamlalhatatlan sul-
lyos dolgokat, (vegtére háláltis) ben-
vednek. Szinten így az mely emberek,
az ő lelkeknek uti költséget, tudmillik,
az ő Istenes eleteket, az ő keresztényi
tisztetek, hivatallyokat akar mely do-
logban, az mi az Istennek dicsőségének
eleb mozdítására, es az Istennek hivei-
nek lelkek éppetéfere nézne, ha ezeket
nem cselekédéndik; sot inkább aht az ő
lelki uti kólt légeket kóltik el, ez vila-
gi házontálan, hyaban, es egy fempil-
lantásig válo el mulando dolgokban,
nagy lelki károk fámáznak es jőnek ez
illy emberekre. Ezért mondgya Chri-
stus Urunk f: Mark. 8. v. 36. Mit háf-
nal valakinek, ha mind ez vilagot meg
nyer néis, ha az ő lelkét el vesiti: f: Math.
16. v. 26. Mit háfnal valakinek, ha az ő
lelke meg büntetetik. Erről mondgya f:
Ianos-is 1. levelének. 2. v. 15. 16. 17.
Ne keressétek ez vilagot, se azokat mel-
lyek ez világban vádnak, ha valaki fere-
ti ez vilagot, nincsen abban az Atyanak be-
relime. Mert valami ez világban vagyon,
mind testnek kívánsága, fimeknek bujal-
kodása,

7
kodása, életnek kevélysége, nem az atyá-
tól vagyon, hanem ez világtól. Es è világ
el mulik, & az ő kívánságais: az ki pe-
dig az Istennek akarát tyat cselekezi örök-
ke meg marad. Példa erre amaz világi te-
sti gyönyörűségben be merült, mind
attya mind maga testi javait el Te-
kozlo fiu, kiről emlekezik Idvezitónkf:
Lukacs. 15. v. 12. 13. az tób versekben.
Aszt mondgya vala az ő édes Atyának:
Add ki ennekem az örök ségből az en rebe-
met. Meg' ohta okóztók az edes attya az
örökséget. Nem sok napok utan pedig' mi-
kor mindeneket egybe takart volna, mefse
mene idegen tartományban, & ott ell té-
kozla minden marhajat, mi vel hogy nag'
tékozlással élne. Minekutanna pedig min-
deneket ell tékozlot volna, tamada nagy
ehség abban az tartományban, es ő meg'
kezde fogyatkozni, ehezni. Es el menvén
adá magat annak az tartománynak egy la-
kosához, ki el küldé aht az ő mezeire
le geltetne az dísnokat. Es kívánnya va-
la (az nagy eh ségben) meg tóteni, meg
elégeteni az ő eh gyomrat az moslékkal,
mellyet ebnek vala a dísnok, de ahtis senki

8
nem adgya vala. Meg teczik azért ebből vilagofon minemű állapotok, dolgok lében az ollyaknak, az ki ell tékozollya vesztegeti az ő (avagy csak ez vilagi testi) javait. Ha azokat (az mellyek az ő életének tápláló eszközei) ell vesztegeti, az önnön maga életit fogyattya ell. Ezért mondgya az tékozlo fiunak attya az ő battyanak: *az te attyad fia meg holt vala, es meg el venedet, ell veszt vala, es megtaláltatott v. 32.* Az könyörületlenségis utanna járul gyakorta ez illyen tékozloknak, ez tudmillik, hogy senki az tékozloknak nyavalyajokon nem könyörül; (mivel hogy mindenit ell szokta tékozolni, vesztegetni, semmit é végre neki né kel adni:) Így vala az tékozlo fiunak dolga, senki nem könyörüle rajta, *az 16. v. az mostéket kívannya vala, mellyet esnek vala az diákok, de ástis senki nem adgya vala.* Így vagyon dolgok gyakorta azoknak az kik csak az testi uti költséggel is nem szoktak jó végre elni, senki nem könyörül é rajtok. Mindezeknel pedig sokkal nagyub es rettenéteseb dolog az embernek lelkének uti költsé-
gét

9
gét el vesztegetni. Mert valaki úgy vesztegeti el az ő lelkének uti költséget (mint az Tékozlo fiu ell tékozla testi uti költséget, javait) ez illyen emberé nem könyörül az utan senki, nem részfél az Istennek javaival, finé látásával. Az Christus nem mondgya ez illyeneknek *fi: Janos Ielenésekről 3. v. 20. be megyek ahoz, es ő velle vacsoralom, es ő is en velem.* Ezt sem mondgya ugyan *fi: Janos által Ielefnes. 21. v. 6. En az homjuhozónak adok az élő riznek forrásából ingyen.* Nem che-
tik az illyen amaz életnek fajanak gyümölcsében, *mely vagyon az Isten paradicsomának közepette, fi: Janos, Ielen. 2. v. 7.* Ennek az életnek fajanak pedig nagy hasznat mondgya ugyan ezen *fi: Janos az 22. v. 2. Minden holnapban terem: es ez fának levelei a pogany nepeknek egessegekre valok.* Nem adnak az illyeknek enni amaz ell rejtet Mannaban, ugyan ezen *könyv. 2. v. 17. Egy főval, ném részfél az illyen lelki uti költséget tékozlo az jóvendő boldogsagos örömben, es né élhet az mennyei örök életben.* Méltó azért hogy ki ki az ő lelkének uti költségre gon-
A 5 dot

dot viselleyen, úgy kölcsön el életet itt ez vilagon, hogy jöendőben amaz lelki örök életben része szüljön. Az ki abban az örömben be megyen, meg' lat'tya amaz nagy ravaszt, az 6: Ierusalem, 6: Iános Ielenes. 21. v. 10. Es ez 6: Város nem bukólkodik a napnelkül, vagy az holdnelkül hogy abban fenlenenek, mert az Vrnak dicsősége megfényséttette azt, & annak követneke az Barany Iesus Christus, Ielenesek, 21. v. 23. Ott semmi bukseg (egy 6oval) nem lehen hanem mindenekben elég lehen az Isten, mindeneknek elégseget foglaltat. Az Ur Iesus Christus, az ki lel. ki ut; az ki által menetelek vagyon mindeneknek az Atyához, 6: Iános 14. v. 6. Ki az Atyával, es az 6: Lélekkel egyenlő Isten, oltalmazza, K. minden kártól, es nyugosza meg az ő örökre való hajlékában, az magas menyorságban, az Idvezült szenteknek tartáságában. Ultrajectumban 1. 6. 5 1. estendőben Sz: György Havában.

Kegyelmetek

Alazatos Alumnusa

FELSEO-BANYAI, S. MIHALY.

A' Ke-

A' Keres^ttyen Olvasóhoz.

1. **K** Egyes olvasó az ki ezt az könyvecskét olvasod, ebedben vegyed, hogy en ebben nem akartam élni auagy hogy az 6: Pál Apostollal így szóljak 1. Cor. 2. v. 4. Ez az en bebedem nem volt emberi böltségnék hitető bebediben. Hanem mennel együgyűbben lehetet, akar mely embernek is meg értésére alkalmáztatott. Es az mint ugyan ezen. 1 Corint. 14. v. 19. 6: Pál: Az Keres^ttyéni gyülekezetben, inkább akarok őt 6ót 6ollani ertelemmel, hogy egyebeket tanicsak, hogy nem mint tíz ezeret 6olni idegen nyelvel. Ezért nem eltem azért en ebben embereknek 6ulóket t^siklando 6okkal be^sédekel.

2. Némely helyen elő hozzuk az Sirak könyvének az kit neveznek; De ezzel mutatni es tanítani azt akarjuk; hogy nem mely vakmerő elméűeket avagy csak az ilyen más rendbeli embereknek, példajokkal meg' mutassuk magok menthetetlenségnek lenni; hogy ha ezek így cselekedtenek

A 6

némely

némely dolgokat meg űkis nem kedvellettek; mennyvel inkább tehát az keresztény emberhez nem illik hogy ő máskeppen cselekedgyek. Példával meg mutatom, az harmadik sentenciában az A. jegy alatt. Sirak nem kerette az kevely, dőlő és nagyub, nagyub méltosagra (erejek felet) való dologra vagyodo embereket. Tehat te miért kedvelled az kevely sőt vagy erőd felet való dolgokat. Az B. betű avagy jegy alatt, Sirak nem kedvellette sem kicsény sem nagy vétet: De most az emberek semmiben bajtak as kis vétet, sőt meg bűnnek sem tartják. Ez illynek azért minket magunk menthetetlenekké tesznek.

Harmadfor.) Az Abece, A. B. C. kerent vagyon ez könyvecskeben minden egy egy betű alatt, három három dolog avagy sentencia. Ezek az betűk emlekeztetők jegyek; elmelkedgyek az ember mingyart micsoda dolog vagyon, az A. avagy B. es az több betűk, jegyek alatt. Példával edgyet vagy kétfőt közölők, meg mutatok. Az A. betű jegy alatt vagyon elsőben, az régi és, embereknek tettekéről hivatallýokrol; mint hogy visellyek magokat

gokat jó példaadásokkal. az Iffiak (sőt mindenek) előtt. 2. Vgyan az alatt az második sentenciában, az bűkölködőknek való adakozásról. 3. Vgyan az á jegy alatt, az embernek maga meg alazásáról, hogy nekivannyon ereje felet való, lehetetlen dologot, mert ezt meg az más elmejű, (nem mindenekbē velünk egyezők) emberek sem kerettek. Es így könnyen ekeben veheti minden ember micsoda legyen, minden egy egy jegy alatt. Tovabba az b: Irasnak könnyveinek neveket, nem mindenűt irtuk ki egéslen hanem csak fel résbent, mint ez illyen. Példabeker. a b t t e b i Példabezedről. Néha találni nehol az résnek citálása után, V. mely verset jelent. Gondolkodgyal azért kégyés olvasol Istenesen micsoda vagyon egy egy jegy alatt, és így könnyen ez könyvecsket meg tanulhatod. Mind penig' az ki meg az iraskoz né tudcz es az olvasáshoz, avagy csak ez könyvecskeből tanuld meg az A. B. C. et. Es ez könyvecsket is, egészlen, olvashatod, meg nagyub könnyeket is olvashacz az után. Az bölcs Salamon Példabekerét is ebből nagyubrébre meg tanulhatod. Adna Isten bar az mi nemzetünk is tudna olvasni

111
olvasni , mint mas idegen helyeken meg
csak az kisdedikis jól olvassak az Istennek
Igét. Adgya az Isten , hogy ki ki nagy
haszonnal lelkének id vességére , masoknakis
lelki épületére , az Istennek dicső ségének
előb mordétására olvassa. Amen.

VIA-

Fol. 1.

VIATICUM
A N I M Æ.

az, az,

Uti Költsége az Léléknek.

Példabeszédekről. 16. v. 31.

*Igen szép ékes korona a vénység
(óbség) mely az igassághnak után
találattik.*

Z egyedül való bölc Isten
aſt parancſollya minde-
neknek , hogy válamely
embereket maſokon fe-
lyül helyheztétet , vagy
meg aldot hoſſu élettél , tiſtel , vala-
mi ajándékkal , avagy valami egyeb
jóſágos cſelekedettél , azokat az embe-
reket , meg kel becsülnünk , nagy tiſ-
teſségben keltártánunk. Sz: Pal Apo-
ſtol,

stol, Roma 13. v. 1. Minden lélek az, az. minden ember, az felseőhatálmassághnak engedelmes legyen, mert nincsen hatalmosság, hanem Istentől, es az minemű hatalmások vadnak, Istentől rendeltettek. 1. Pet. 2. v. 13. 14. Engedelmesek legyetek minden emberi rendelésnek, az Vretn: akár Királynak, úgy mint felseő méltóságban helyhez tetetnek. Akar tőstartónak, ugymint kik attól bocsattatnak, mind az gonosz tévedőknek büntetésekre, mind az jól tévedőknek dicséretekre. v. 17. Mindeket tőstellyetek. Az attyafussághor fereffetek. Az Istent féllýetek. Az királyt tőstellyetek. Moyses harmadik könyvében, az 19. v. 32. Az vén ember előt fel kelly, es az vén embernek orczáját meg becsüllýed, és fély az te Istenedtől. En vagyok az Vr. Példa erre az Job könyvének 32. v. 6. 7. midőn az Jobnak három bárati meg bűntek volna az állástol. Az Elihu meg becsülven az Veneket monda: Leg kissébb vagyok idővel, ti pedig elemetes emberek vadtok, annakokáért en áltállám es félek meg mondani

dani nektek az en értelmemet. Azt mondom vala magámban, idős emberek bolnak most, es az vének kijelentik az bölcseséget. Hasonloképpentantit b: Pal. 1. Tim. 5. v. 17. az lelki Tanétoikrol az Evangéliomnak hirdetőinek bolgairól, mondván: Az Egy házi bolgak, kik jól forgolodnak kettős tőstetőséggel méltoztassanak: főképpen pedig azok, az kik munkalodnak az bebidben, es az tamításban. Más helyen az b: Pal. 1. Thess. 5. v. 12. 13. Kérünk pedig titeket Attyamfiak, hogy becsüllýetek az kik munkálkodnak ti kőztetek es nektek előttek jarok az urban, es intenek titeket. Es azokat felette igen berelmesekek tarcsatok ez ő munkajokert; bekeffesek legyetek ti kőztetek. Sidokhoz irt 13. v. 17. Engedgyetek az ti előttek jaroknak: mert vigyaznak ők az ti lekeitekért: úgy mint samadok: hogy ő őmmel myvellyetek azt, es nem banattal, mert az ti nektek nem háfnal. Mind ezek az bizonságok meg mutáttýak elegendendőképpen, es bűlcséfen, hogy az mely embereket az Isten helyhez tetet valamely uton es módon,

don, mi előttünk, valami tisztben ho-
sú életben, es egyéb akar mi nevel ne-
vezendő állapotban, azokat mi tisztel-
lyük, becsüllyük.

Bizonyos es megh csálhátatlan okai,
fundamentomi vadnak miért kelléfék
mineküink azokat becsülnünk, tisztel-
nünk, az kiket az Isten valami méltoság-
ban helyhez tetet. Elseőben ezért. Mert
az Isten rendelte es parancsolta est mi
nekünk, az mint est meg latháttuk az
Moses II. Konyv. 20. v. 12. Holott az
Isten drága szép igeretet tehen ez felől es
aldalt, mondvan: *Tisztellyed az te attya-
dat, es az te anyadat, hogy hosu ideig éllj
ez földön, mellyet az te Iehova Istened ad
te neked.*

Masodszerezert. Mert minden felseő-
méltóságban helyhez tetet emberek az
Istennek képet viselik. Az Magistratus-
ban vagy az Istennek képe, az ó hátál-
mára es dicsőségére nézve, Daniel 2.
37. *Te király királyoknak kirallya vagy:
mert az mennyei Isten országot, hatalmat,
erőt es dicsőséghet adott te neked.* Az
Attyak

Attyak az ó gondviselésekre es méltos-
ságokra nézve viselék az Istennek képet,
*Solt. 82. v. 6. En mondom, Istene vad-
tok, es az magásságos Isten fia minnyajan.*
Harmadczor, az kik masokat meg nem
becsülnek, az Isten meg sokta buntetni
azokat. Példa erre, Absolon, Achito-
phel, Semei, es tob ezekhez hasonlo
engedetlen fiak. Canahan az Noé fia
meg atkozáték, atok álla ó rea, az ó
Attyanak meg csufolásaert est mond-
van neki az ó attya: *Atkozot lehen az
Canahan, solgaknak solgája lehen az ó
attyafiai kozót.* Genes. 9, v. 25. Jericho-
nak fia az kik az Istennek f. Prophetajat
Eliseust meg nem becsüllek, hanem
inkab csufollyak vala, meg atkozta őket
az ur nevében, es az erdőből ket nőstény
medvek kijöven, el baggatának az gyerme-
kek között, negyvenket gyermekeket. 2. Ki-
rallyok 2. v. 24. Mind ezekből az fun-
damentomokbol meg teczik, hogy az
felseő-hatalmasságban helyhez tette-
ket meg kell tisztelnünk; mert az Isten
drága szép igeretit ajanlya; es azok az
embe-

emberek az Istennek képét viselik, az Isten meg bünteti, az mint az példak meg mutáttak. Meg kel becsülnünk az Istentől drága szép ajandekokkal meg aldatot, fel ruháztatot embereket, mert mafokis meg becsülték. Példa erre Pharaó. *Mikor Pharaoh ešében vőtte volna, hogy nagy bölcsésséggel aldotta meg Isten Iosephet, meg becsülte őtet es ültete őtet az ő masodik bekereben, es fejedelemmet őve őtet az egész Egyptomnak földén. Moses 1. Konyv. 41. v. 43. Igyszéntén, mikor Nabuchodonozor kiraly latta volna, hogy Daniel Istentől fel ruháztatot bölcsésséggel, okosággal, minden bölcséket félyül háladvan bölcsésségével, Nabuchodonozor kiraly arczal le burula, es Danielnek maga meg bajtásával tíftefféget tőn. Daniel, 2. v. 46. 47. Szükség tehat hogy minden iffiak meg becsüllyek azokat, az kiket Isten előtők jarova tőtt, nagy méltosagra fel emelt. Mert az Venek attyak helyet vadnak. Es az ő: Pal. Apost. ašt akarja es kívannya, hogy az vén embert meg ne dorgallyad, hanem incsed*
mint

mint Attyadat, az Iffiakat mint atyad fiait. 1. Tim. 5. v. 1. Visont Az ő ő es Vén emberek Istennek ajandeki, aldási. Az ki ešt meg utallya, az Istent utallya es veti meg, meg utalvan az Istennek képet es hasonlatosságot, semellyet. Ez meg teczik az Istennek paráncsolattyabol, Moses harmadik Konyv. 19. 32. Holot az Isten ašt mondgya; Az vén embert meg becsüllyed; ešt te ői utanna, fély az te Istenedtől. En vagyok az Vr. meg mutattya itt, hogy az holot nincsen az becsület, ott nincs az Isteni félelem, mert itt az Isten ő őve csatollya az véneknek becsületét, es az Isteni tífteleket egycsers-mind. Mi meltan mondhattuk ešt ez mostani időben az Istennek ő: Prophetajaval Esajással egyyüt, 3. v. 6. Az gyermek az vén emberen, az el vetet alávalo az tífteletes emberen hatalmaszkodik. Itt azért minden vegye ešében ünnönmágot ha tífteffégének becsületének őrül. Az vénnek ékeffécsek az ő eštendejeket ez jószágos cselekedetekkel, melyre int mindeneket ő: Pal, Apost. Tit. 2. v. 2.

Az vén emberek jozanok legyenek, tisztel-
tesek, mértéklétesek az hűben, beretben,
es az türesben eppek. Az vén asszonyialla-
tok hasonlatos keppen, hogy bentséghez il-
lendo éltözettel ellyenek, ne legjenek bi-
dalmazok, ne bolgallyanak az sok bornak,
legjenek az jóságoknak tanitói. Ezek azt
mutattjak mi nekünk világon, hogy az
ó életek ez világban ne legyen hya-
ban való, hanem tisztességes. Salamon
Példabeszéd. 20. v. 29. így szól. Az Ifiak-
nak ékéségere vagyon az ó erejek, es az ve-
neknek illendősege az ó megöbölések, az
az, az ó bölcsésegek, tanácsadások, Istenes
életek, inkább meg ékesíték őket, hogy
nem mint az Ifiaknak az ó testé képfé-
gek. Ismet az ilemetes emberek légye-
nek jó életnek példajával mindennek,
hogy az Ifiak allyanak felelémel, hogy
valami illetlen dolgot ne cselekedgye-
nek az ó semellyek előtt. Így ezt mon-
gya való ónnónmagafelőlaz s: Iob, jó
példa ado léven mindenek előtt, Iob. 29.
v. 7. 8. &c. Mikoron az kapuban megyek
vala az Városon, es az en bekemet az utzán
témem

témem vala le latvan engem az gyermekek
ell reiteznek vala, es az vén emberek fel-
kelvén álnak vala előttem. Az fejedelmek
mikor bollow vala, meg tartoztattyák va-
la az ó becsületeket, es az ó kezeket az ó ha-
jokra tébik vala. Mert az mely fül engem
hál vála, bodognak mond vala: es az mely
fém lat vala, bizonságot témén vala az
en artatlanfogom felől. De mikor az ó
es vén, elemetes emberek gonos példá-
kat mutatnak másoknak az ó gonos é-
letekkel, akkor ell ejtik es vestik be-
csületeket mint az ó fejér es ó hajokra
nézve, bentsén ugy az becsültre es ti-
stességre nézve. Az ollyatenok azért
az ó életeket mint Atyák az Istének A-
nyabentegy hazában, gy ülekezetében
ugy viselleyek, es ékesíték jóágos cse-
lekedettekkel, ne botrankoztassanak
meg másokat, es ne mongyak ezt a-
maz törvénytudoval s: Lukacs. 11. v.
45. Mester mikor ezeket mondod minketis
bölcsusaggal illet. Mivel hogy ez illye-
tenek ónnónmagok vestik ell gonos é-
letekkel magok becsületit. Mi minde-
neket

neket tisztelünk es nagyra méltoztat-
tyuk az bép őb öreg emberéket: *mert*
(az mint Salamon mondgya) Igen bép ékes
korona az Vénység, mely az igazságnak u-
tában táltatit. Holot ő inti az őb es
vén embereket, hogy az ő életeket, é-
kesicsek jo es Istenes ételtel, ferez-
zenek jo életekkel nagy tisztességhet,
(mint egy Koronát) fejeknek; Ez illye-
nek azért méltok nagy tisztességre es
becsületre. Ugyanis, ha az Ifiak Iste-
nesen nem élnek, es meg ferteztetik
magokat gónó életekkel, nem men-
tégéthetik magokat, hanem inkább gya-
lázatot erdemlenek, mivel hogy ők
nem igazan cselekedtek, nem Istene-
sen éltek. Azért naponként est hallyak
az őket teremptő Istenektől, Salamon
Predikator. 12. v. 3. *Emlekezzel meg az*
te teremptődről, az te ifjúságodnak idejé-
ben, miglen az veszedelmek ell nem jönnek.
Es mig ell jönnek az estendők mellyekről
est mondgyad: nem feretem ezeket. Ha
azért az Ifiak méltan feddetnek az
Istentől, az ő teremptőjőktől ha ön-
nőnma-

nőnmagokat nem ékesíték bép jófágos
cselekedetekkel. Igy ki ki, itellye meg
maga lelki észmerétében mit itellyenek
azok felől, az kiknek jo példa ádoknak
kellene lenni másoknak azonban azt
nem cselekezik. Ha az edes Atyak es
Anyak az ő gyermekekét az Scholaban
adgyak, es azoknak elmejeknek, magok-
nak életeknek háfnos es idvefféghes,
gyümölcsét nem lattyak; Mi ugy más
modon itélünk mind az Tanító, s-mind
penig az Tanétvany felől. Az Istennek
Anyaf-egyháza, az Christusnak Schola-
ja, es job hely minden tisztességhes tudo-
manyoknak megtanulafara, minden tu-
domanjoknal. Az melyben ha mi élünk,
némelyek hus, némelyek harmincz, né-
melyek négyven, estendőket, némelyek
hatvan, es több estendőket, snem leűnk
jo példa adok másoknak (mint fentén
valamely het, avagy hat estendős gyer-
mek, nem advan másoknak jo példat) á-
vagy nem bemeréme minekünk, es nem
méltá vadoltáthatunk mi restféggel, az
mi idveffégünknek resté valo keréfére

es másoknak gonosz példa adásunkra nevezve. Visgallyuk meg annakokaert mi magunkat, hogy adunk másoknak jó példát, az mi hősü (avagy rövid) életünkkel, az mellyet Isten engedet mi nekünk, hogy mi az ő: Pálnak imez pánástát magunkrol ell fordéthassuk, Siodokhoz irt. 5. v. 12. 13. 14. *Ti nektek kiknek ez időhöz képest, doktoroknak kel vala lennetek, viszontag az Isten befédének kezdetinek betűire kel tanitatnotok: es lőttestek ollyak ka kik tejnélkül fűkölködgyetek, es nem valóságos etelnélkül. Mert minden az ki tejet eszik, tudatlan az, az igazságznak befédében: mert kis gyermek az. Az Éregeke pedig az valóságos élet, azok tudnillik, az kiknek gyakorlatot érzékenységhez vagyon, az jonak es gonosznak meg válást a sara, az ő bölőfokert. Mi becsüllyük az ő es vén embereket, az ő mertekleteffigekért, Istenes ő: életekért, es az Istennek dicsőséghez tartozó dolgokert. De mikor ők hajlandok az réségfeghez, gonosz kívánságokra, es az gyermeki dolgokra, es*
több

több egyebfele hyaban valólagokra, hogy tisztellyük őket? Akarode hogy másoktól, tisztelteffél? Tégy először tennenmagad tiszteléghez jó, es kegyes, Istenes étellel: mert azok az estendők csak egyedül igazán tisztelétsek, az mellyek jól lésnek. Kévány téhat ugy élni: hogy jól éll: es emlékezzel meg arról, hogy ámbár sok estendőket éltelis, de azok csak kevesek; mert Isten előtt ez ér estendő csak annyi, mint az tegnapi napnak ell múlása, Soltar; 90. v. 4. Tistek penig az többi között ez, az éleletes embereknek, hogy gondolkodgyanak az ő reajok következendő hálálóknak idejerél; Példa erre Issaak, Moses 1. könyv. 27. v. 2. ki estmongya vala: *Ime meg vénhedtem, es nem tudom az en hálálomnak napjat. Jakobis így cselekedek, ugyan ezen Könyv. 47. v. 29. Simeon, ő: Lukacsnak 2. v. 29. Könyörögjenek is Istennek, hogv őket az ő venlegeknek idején ell ne hádgya, es hogy az mely Isten gyermekfégektől fogva vezérek, igazgá-*

tojok volt, ez utánnis őket vezéréllye, oktássa tanácsa; Így cselekedet *h*: David Soltar. 71. v. 9. 10. 17. 18. Ne ves ell engemet az en vénsegemnek idejen; mikor ell fogy az en erém, ne hágy el engemet. Isten tanítottal engemet az en gyermek ségemtől fogva, es mind ez mai napig hirdetem az te csudalatos dolgaidat. Annakokáért vénsegemigh es az en meg öbülésemig Isten ne hágy el engemet. Orvendezzenek az jó tétemenyekben, az melyet az Isten az ő népével cselekedet, Jerem. 31. v. 13. Sirjanak mikor lattyak az Isten Anya-egyházának jelenlévő veszedelmes állapotjának nyomorult es alab való dolgot forsat, holot az előt nagy méltóságos, dicsőséghe es boldogságos állapotban volt. Peldak erre az fogfágból vissza tert Sidok, es Vének, Esdras 3. v. 12. Kik láttak vala az első házat, mikor fundallyak vála az ő kemek előtt, nagy koval sírnak vála. Oktáflak az Ifiakat, mikor lattyak az Istennek sok rendbeli jó téteményet, az melyet az ő népével cselekedet,

lekedet, Moses 5. Konyv. 32. 7. Ne cselekedgyenek úgy, mint Afa ki az ő vénseghének idejen, meg betegedvén, labajmiat, nem az (2. Chron. 16. v. 12.) Istent keresse meg erette, hanem az orvosokhoz ragázkozs-járola. Emlekezzenek meg arról hogy nagy aldasal Istennek azokon, az kik az vénseghet ell érhetik; Ellenben nem érne az vénseghre nagy Istennek büntetése, melyet gyakorta Isten az bűnökert bocsat. Peldak erre az Eli Páp fiaí avagy máradeki, 1. Samuel 2. v. 31. 32. 33. Az *h*: David Soltar. 55. v. 24. Az ő életeknek felétis nem élík meg. Az vénség az Istennek kivaltkeppen való jó téteményi közzé famlaltatik, hogy az ő Vénsegeknek idejekben érnek vagy mennek az ő koporsojokban, Iobi, 5. v. 26. Így mene *h*: Job az ő koporsojában, ki tőkéletes ember vála, igaz, Isten felő: es az gonosboznak gyűlölője Iobi, 1. v. 1. Es az 42. v. 17. Meg hála (ast mongya Isten) Iob vénseghében, minekutanna sokat állt volna. Vigyázzon ki ki magára, es az ő

Istenes életére, miglen az réghi idejű ell
jő, az kinek az ő feje haja, tífia mint az
gyapju Daniel. 7. v. 9. 13. 22. Amaz
hufon negy énekkel hogy dicsőithet-
sek, tífelhesse, es imadgyak az örök-
kőn örökke élet: mondvan: Sz: Ianos
Ielenes. 4. v. 10. 11. Méltó vagy Vram ki
végy dicső seghet, tífteféghet es erőt, mert
te teremtetted mindeneket, es az te akara-
todért vadnak es teremptettek. Aldas, tíf-
tefégh bölcsesfégh, háláadás, dicső ségh, ha-
tálom, es erő az mi Istenünknek mind ő-
rökkőn örökke Amen. Szent Ianos Ielene-
sekről 7. v. 12.

Az Ifiak tíftekről, magok vifelesek-
ről, ide alabléféen írásunk, az R. betű a-
vagy jegy álat büféggel.

Salamon Prédikátor. 9. v. 12.

Valamit az te kezéd talál, (tudnillik, az
mi jó, az melly az te téremtő Isténednek
teczik es jonak laiczik) aít cselekedgyed:
Mert semmi csele' édet, okoskodás, tudo-
many es bölcseség nincsen az koporsóban,
az hova menendő vagy.

Ez élet, irgalmassághnak es könyő-
rüle-

rületefféghnek élete es ideje, nemis
hállatik ebben az után kiáltás es vífba
hívás, az irgalmasságh avágy az irgal-
matlanságh után. Ezért mongya Idve-
zitő Urunk Christus, 6: Ianos 9. v. 4.
Ell jő az eczaka (tudnillik az hálálnak
éczakaja) az mellyen senki nem cseleked-
hetik, munkalodhatik. Amakokaért mi-
vel hogy teneked meg nyilni találtatot
az irgalmassághnak kapuja es ajtaja, az
te innen ez világbol valo ki menete-
ledre, mutáfd irgalmasságotat minde-
nekhez, es cselekedgyel jot itt, még
jelen vagyon az idő: mert az miképpen
hogy (ha Eccl. 11. v. 3.) le eséndik az fa
délre, vagy északra, az mely helyre le esik
ott marad. Igy semmiképpen ingyen
sem gondolkodhatol arrul, nemis csele-
kedhetel valami dolgot (ez arnyek vi-
lagbol ki költözven, az mely idveffé-
gedre tartoznek es az te békeffégedre)
az fetétféghnek vermében, örvényé-
ben, az mely semmi nem egyeb, ha-
nem az hálal. Azért az mi rövid es hal-
lándo életünknek meg gondolafa fer-

kengéssen minket az mi tífűnknek es hivatalunknak véghez vitelére.

Sirach 7. v. 4. Ne kívány az Vrtulfejedelemséget, se az Kiralytol dicsőséges beket.

Minden allapattya boldogh es aldott az jo embernek, es nem forgalmatoskodik ő felettéb azon, miképpen avagy mi modonguycsón ő maganak ell mulando hyaban valo fok kéncsét; ákar bűvölködgyek ákar bűkölködgyek az Istenfelő ember, tudgya ő azt hogy az Istentől vagyon, es ezt mondgya az Anna-akbonnyal egygyüt, *1. Samuel Könyv. 2. v. 7. Az Vr begénnyé tében, es megh gazdagit; meg alaz es felmagasztal.* Es ő azzal meg elégedik. De mikor mi felettéb forgalmátoskodunk az mi hiaban valo es hirtelen ell mulando vilaghi javainknak kerelésében, hirtelenséggel meg begik nyakunk, es meg halunk, *mint Eli pap hatra esek, á fekből es meg fegek á nyaka, megh hala, 1. Sam. 4. v. 18.* Annakokaért ha az Isten megh aldott tégedet, meg adta az té keré fedet,

fedet, Isténes kivanfagodat. Agurral edgyüt, ezt mongyad, *Példabeked. 30. v. 8. 9. Az hiábanvalóságbot es az hazugságot mekbe tavorztafd en töllem: begénységet avagy gazdadságot ne adgy ennekem; táplály engemet hozzam illendő eledellel.* Hogy meg elégedvén meg ne tagadgyalak, es azt ne mondgyam: *Kicsoda az Vr? Se penig meg begényédvén ne lopjak, végezetre gonoful éllyek az en Istenemnek nevével.* Es ha az lten helyheztetet tégedet oly allapátban, mellyet ő tudott hogy te réad nézve job lében, aldgyad Istenedet érette, es ne keres, ne köves felettéb valo dolgot, állapátot, mint egy kietlen nagy magas helyet, honnan te le nem mehész le esésnelkül, es semmi nyugálmad nem lehet félélemnelkül. Sz: *Pál Galat. 6. v. 3. Ha valaki láttatik magának valaminek lenni, holott semmi, ez ilyen embert az ő maga gondolatya tsallya meg.* Christus Urunkis ezért mondgya *6: Matth. 6. v. 27. Kicsoda közzületek, az ki akar mely forgal-*

matos gondolkodással meg nevelhetné egy singgel nagyubra az ő testének magasságát? Mint ha mondana; senki sem.

B

Példabeszédről 15. v. 17. Iob az parejnak étele az hol keretet vagyon, hogy nem mint az hizlalt ökrének eledele, az hol vagyon gyűlösfégh. Az. 17. v. 1. Iob az báraz éteknek egy faláttya, az mellyel vagyon csendeségh, hogy nem mint meg nyuzot barmokkal tellyesház, melyben vagyon haboruság.

A Z léleknek gyönyörűseghes és aldot eggyesülése vagyon az testel ott, az hol két fívek egyenlő ertelemmel eggyezéssel meg eggyeznek; Miglen az férfi, es az Istennek zörvénye ferent egyben ferkeztetet. Aßonyallat egyenlőképpen eggyező elmével vadnak, ők akkor eggyefféghben vadnak, es sem bál, sem job kezre ell nem hajlanak, mind addiglan, migh az egben jutnak. De mikor ísmet, (mint az tífátárlan allátok) ők eggyik az masikkal eggyefféghben nem vádnak, hanem habor-

borganak ott nincs az testnek az Léleknek bép zengése eggyezése: Ellenben penigh b: David az eggyefféghet ajánlya mineküink, így folvan 133. v. 1. 2. Ime mely igen jo es mely gyönyörűseghes dolog az attyafiaknak eggyefféghben valo lákások. Ez igaz olyan mint az ember fejére öntetet drágha kenet mely Aaron pap fakálan megyen ála, mely le foly bñten az ő öltözetének also peremjére. Annakokaért nehasonlics magadat az tífátátárlan allatokhoz, hanem az tífákhoz, ne vagyogy felfeőb helyre vagy (az mint bókta mondani) felfeő poczra, hanem egyenlő igában az az, keretetben, becsületben; es tőb jófagos cselekedetekben eggyesüly az igaz Isteni es Attyafiui b: keretetben, mert est kívannya az Isten mindenektől.

Példabeszédek. 27. v. 1. Ne dicsekédgyel az hol napi napról, mert nem tudod mit hozzon az nap te reád.

Mi gyakránajanyuk Istennek az mi megterelünk, es jollehet az Isten hy minket jo reggel, az az, minden nap es

gyakorta, mindazonáltal mi úgy fogunk mint amaz irgalmatlan, az ki azt mondgya az ő Attyafianak; *menyel, az utan terj meg, mert holnap adók*, Példabe. 3. v. 28. Jo reggel mondgyuk, mi meg térni akarunk Istenhez, holot csak Isten tudgya ha élünk reggeligh: avagy estveigh, avagy ha élünk is reggelig, nem tudgyuk mit hozzon az nap reánk estvelig. Azért úgy jarj migh vilagossággod vagy, hogy meg tártással az Evangeliumnak vilagos lámpása által az idveféghre, mert ha ez el vitetek tőled, az vesedelemnek sötétséghe és ketsegben-esés jőnek te read, es olyan sötétségben mégy az mellyet nemis tudcs.

Sirach. 7. v. 8. Ne kettőztecsed megh az bűnnek kötelét: mert megh éggýrtis nem marad büntetetlen.

Egy féb, ávagy billyeg az szép ekes orczát meg mocskollyá, rutittyá; egy kis betegség érje az embert megh hal csak hamar; egy vétke avagy bünt az mellyet az ember gyákórol ha poenitentiat

tentiat nem tart, Istenhez meg nem ter, lében reméntelen Karhozatos, *ugyannyéra mint ha legio volna*, az emberben 6: Mark. 5. v. 9. Vagyoné azért te neked vétke es bűnöd? Igenis vagy, mert azt mongya bölcs Salamon Példabe. 20. v. 9. *Ki mondhatna azt? tífia az en fivem, tífia vagyok az en bűnöm-től.* Predikatorfagrul irt Konyv. 7. v. 20. *Nincsen egy igaz emberis ez földön; ki jot cselekednek, es nem vetkeznek.* Azért azt mongya Sirach. 21. v. 1. 2. 3 4. *Fiam, mikoron vétkeztel, ne meny tovább benne, hanem inkább az elebbiekert könyörögj.* Mint az bigyotol el tavozzal a bűntől, mert ha hozzá járuls, meg mar tégedet. Orofian fogai, az ő fogai, kik ellveftik az embereknek lelkeket. Hasonlo az kételő törhöz, minden hamisság ennek csápasa, meg nem gyógyíthatatik. Ne mondgyad te csak egy vétke felől is kicseny ez mint Lot mondgya vala Zoar felől, *kit sin város az, had fuszak oda, had baladjak oda, lám kicsény város az*, Moses 1. Kony. 19. v. 20. *Sirach 5. v. 4. Ne mond; bünt tőttem*

tem vala, vallyon mitsoda bantásom ro't
én nekem: mert az Ur hobbu tűrő, es
femmiképpen büntetetlen nem hágy.
Ne mondgyad, en semmi hazontalan-
ság hat nem vessem e szemben az bün-
nek; Jaj, Jaj, mely igen sokan mongyak
(avagy gondollyak) est amaz Mala-
chias prophetanak idejében valo fidok-
kal edgyüt, ez Istent karomlo becé-
deket hanyvan es lombatvan semek e-
leiben, Malach. 2. v. 17. El fáraštottá-
tok az Vrat az ti becédétekkkel, es ašt kér-
ditek, mivel fáraštottuk ell őtet? ezzel
hogy ašt mongyatok, hogy valaki gonost
cselekezik, kedves az Vr előt, es azokban
gyönyörködik, vagy mikor ašt mondot-
tatok: hol vagyon az itelő Isten. Sőt az
mint David mongya az Soltar Könyv.
10. v. 3. Az hitetlen es Istentelen dicseke-
dik es gyönyörködik kévan sagiban. v. 6.
Ašt gondollya az ő fivében hogy örökre
meg nem inditatom: mert nyavalyanelkül
lesek. Ha egy követ vecz az vízben
mingyart kerekdeden jó fel utanna az
viz, kőrőskörnyül, eggyik az másik
után

után kicsény előőr, az után nagyub,
s-még nagyub lében, miglen mind
az egész vizet ell tölti es bé fogja mint
egy Circalommal kerekdeden. Így cse-
lek edgyel egy bünt vagy vétke, tör-
tenet berént ambar, (mikor nemis vél-
ned bűnnek lenni) kicsénnek teczven
te neked, nágyub következik utanna;
ollyan, miglen mind egéslen az em-
bert bűnösse teszi; Mert az mint mond-
gya ő: Iakab 2. v. 10. Valaki az egész tör-
venyt még tartangya, vétkezendik pedig
egy dologban, az egész törvénynek meg
rontásában bűnös. Christus Urunk na-
gyub sentenciat mond az ollyanoknak
ő: Matth. 5. v. 19. Valaki az törvény pa-
racsolatinak csak kissé biktis meg rontand-
gya, es akképpen tanitandgya az embere-
ket az mennyeknek országában leg kissé
lében. Sz: Janos Jelenefekről írot 21.
v. 27. Nem megyen abban be (tudmillik
mennyeknek országában) semmi vala-
mi meg ferteztetne, vagy az ki valami u-
talatosságot tselekezik, vagy hazugságot
őol, hanem az kik be irattak a Báránnak
elő

élő Könyvben. De oh felséges nagy Ur Isten, mostan ez vilagi emberek est nem veszik esekben, hogy az leg kisebb bűntis bűnnek tartanak; hanem az nagy vétkeket kicsénynek (az kis vitkek nemis vétkek) azt gondollyak. Annyera jutot ez világ hogy meg az nagy vétkekis semminek láczának es tőczének : ugy mint az Attyaknak, s Anyaknak fioktól való meg utalása, semminek teczik; az czifra őltőzetekben való kevélység; az etelben es italban való tobzodas; az embernek meg csak lég, kisebb tágaitis meg rothasztó, fonnyasztó rébégség; es az Isten előtt való utálatos ki befelhetetlen rut, undok tanczolas; irégység, fősvenőség, es többelő fálálhatatlá fok utálatos vétkeket semminek es kicsénynek vélnek az emberek. Így cselekedek amaz Phariseus-is 6: Lukacs. 11. v. 18. mikor az templomban mént volna, ezért hogy őnnőnmagat meg vizsgálta, micsoda vetkeket találta magában, alita hogy mindenek jól vadtak, jól vagyon neki dolga, es hogy ő egyet sem találta, hanem inkább hálakat adni

adni kezdőstennek, hogy ő nem ilyen vagy mint áház Publicanus. Illyen Phariseusokkal mostan ez egész világ bűvölődik, ugy annyéra hogy egészen az Jeremias Propheta panáfolkodása mi reánk tartozik, Ierem. 8. v. 6. Senki nincsen ki az ő gonófsághat meg bannya, est mondván : Mit cselekedtem? Senki ne vellye azért az kisebbik vétkeket is semminek mert egy esetnek általa uralkodik az halál mindeneken, 6: Pal. Rom. 5. v. 15. es 17.

C

Prédikátor sághrol 11. v. 1. 2. Vessd az te kenyéredet a viz mellett, mert sok napok mulvan még találod azt. Adgy részt hetnek vagy nyolcznakis, mert nem tudod micsoda vesedelem következik az foldre. Ezeknek értelme ez : Az miképpen az jó fántó vető ember az mágot jó es kies helyre fókta vetni az vetésnek idején, az Isten-től várva annak aladását jó rem én segálat: Így emlékezel meg arról, hogy te is ez vilá-

vilaghon Istennek mint egy bántó ve-
tő, es munkas embere vagy, e végre
nézve, hogy mindenekkel jól tégy, es
az te javaidbol részesítsd másokat. Mert
kölsön ad az Urnak, az ki kegyelmesen
ad az bégénynek: es az ő jo téteményét
megh fizeti neki. Pelbabeked. 19. v. 17.
Ezért mondgya Isten Esajas. 58. v. 7.
Avagy nem ezé az igaz bőt (az igaz bőt-
tőlésről szólva,) hogy az ehezőnek meg
bégd az te kenyeredet, es az bégény bujdo-
sokat be vigyed az te házadban? Mikor
meztelent lacs meg ruhazzad. v. 10. es ha
az ehezőnek az te lelket ki adandod, az
az, jo es Istenes bándékból közlőd
javaidat ő velle, es az meg ehezet em-
bert meg eligétended; fel tamad az se-
tétseghben az te vilagossagod, v. 11. es az
lében teneked mindenkor vezéred, es meg
eligit az nagy bázabbannis az te lelke-
det, az te csontaidat meg bizlallya, es olyan
les mint az nedves kert. Ismet, Esai. 30.
v. 23. Ad akkor az Isten esőt az te ma-
godra, mellyel az te földedet be vetetted,
annyéra hogy az kenyér az földnek termése
bőseghes

bőseghes es bőver légyen: akkor az te bar-
maidis béles mezőn legeltetnek.

Az bégény embernek kénscse az Chri-
stus, es valaki ő benne helyhezteni re-
ménléghének kénscét, ő velle résétől,
es meg őrzy őtet tellyesfégesen minden
gonosztól, mikor bűkséghe vagyonis
meg vigasztállya es aldgya őtet. Adgy
azért az bégény bűkölködőnek, de ne
kivany annak tenni czeget, hanem
bizzal Istenben, megh fizeti te neked.
Ezért mondgya Christus Urunk b:
Matth. 6. v. 2. Mikor alamisnat őstogatb
nég tégy annak tőégért sipolással, az mint
az kepmutatok cselekeznek az synagogak-
ban, gyűlékezetekben, es az utzakon, hogy
az emberek től dicséretet nyerjenek; hogy
te ne láttassál es tessél így inkább ellén-
féghnek, hogy nem mint bérertetnek
regulajanak, lenni. Adgy annakokaért
te földieket. Hogy te el vehes jőven-
dőben mennyei kénscet; Adgy egy
morsoliknit, es Isten ad te neked azért
az mennyi kel, b: Lukacs 11. v. 8. Ezen
b: Lukacs. 21. v. 1. 2. 3. inkább dicséri
Christus,

Christus, hogy egy Affonyi allatnak két fillere lévén az penztarto ládában vetne, hogy nem mint az nagy gazdagoknak cselekedeteket az kik sok pénzt hannak vala. Adgy azért hogy te nekedis adassék, es az mit attal meg adatik te neked, de mivel hogy te nem adtal, meg az mi vagyonis el vittetik te tüled. Peldabeféd. 21. v. 13. Az ki bedugja fület az fegénnek kiáltására: Ős kiált, de megh nem halgattatik. Peldabeféd. 3. v. 28. Ne mondgyad aht az te felebaratodnak, mény el, az utan terj meg, mért holnap adok, mikor vagyon nálad az mit kér. Sz: Lukacs 8. v. 18. Az kinek vagyon, adatik annak, es az kinek nincsen, még az miét gondolnák hogy vagyonis, ell vitetik tőlle.

Pldabef. 19. v. 18. Sanyargasd meg az te fiadat, mig reménség vagyon az ő megh jobbulasa felől, es az ő veszedelmére ne hajall, on az te elmed.

Az fiak hasonlitanak nyilhoz: mine-műek az nyilak az hatalmas erősnek kezében, olyanak az Iffusaghnak fiai. Psal. 127. v. 4. Ha azért Isteni tudomanyinak tanitása

táfanekül lésnek az fiak, egéslen az ő Attyoknak intéseket meg vétik, ne talmtan ezis jo ki belőle, hogy ez nyilak Attyoknak, Annyoknak oldalokban, tagokban lóvetnek, mellyet ők jaj mely nehezen szenvednek! Ne tégy tehát artalmasbol artálmásbat, gonoszból, gonoszbát; Ne vond el az gyermektől a sanyargatast: mikor ő megverénded őtet, veséssel meg nem hal. Te veséssel verd meg őtet: es az ő életet az vesédelemből ki ragadod, Peldabeféd. 23. v. 13. 14. Ismet, Peld. 29. v. 15. 17. Az vesé és dorgalas bölcseséget ad, de az magának botosátatot gyermek, meg fégyeniti az ő Annyat. Sanyargasd meg az te fiadat, es nyugodalmat hoz te neked: kerez gyönyörűséget is az te életednek. Jaj mely rosból lében penig az olyan Atyaknak s-mind penig fiaknak dolgok, az kik máskeppen cselekeznek, kik az Atyak között az ő fiokat, kényesen nevelik fel rosból leendő dolgok meg teczik ebből, Peldabeféd. 30. v. 17. Az ki meg csufollya áttat, ávagy meg utallja Annyanak tanitását, semet ki rayak (az

(az mint ez gyakran meg vagyon, akasztosan,) az völgyeknek holloi, avagy meg ešik őtet az keselyű fiai. Peldak erre az Eli pap fiai, az kik lágyan neveltetenek fel az ő Atyoktól, az Eli papis az ő Atyok, az Isten ladajat ell ragadvan az Philisteusok, ešt megh halvan, *hatra ešek az ékből, az kapu félen, es megh begék az nyaka, megh hala.* 1. Sam. 4. v. 18. Az Eli papnak két fia is még hala. v. 11.

Peldabesidről 25. v. 19. Mint az romlot fog, es az ki menyült lab: olyan az hitetlen emberben valo bizodalom az nyomorusaghnak idején.

Az igaz es tőkélletes barátság olyan mint egy kincstárohely, az ki illyet talált minden javait valámie vagyon ő rea bizza, es semmiben kart nem vall ő neki hasonlonak teczik mint egy erős öslop, nem változtattya el semmiben ő maghat. Méltannis, *mert, az ki igaz barátunk, becsületesb az Atyafiunal, Peldabesedekről.* 18. v. 24. Az üldözésnek, kisértetnek, es az árviz modgyára jövő nyomorusagoknak is idejen,

dejen, ell nem hadgya, az igaz barátság egy mást megh nem utállja; *mert minden időben beret, az ki igaz atyafi: es az atyafi az nyomorusagban teczik meg, Peldabesed.* 17. v. 17. Az hamis barátság olyan mint az fényes eyeli bogar az mely mutattya es igéri elégedendő vilagossagat; de ha megh illentended őtet, mingyart ellmulik, mint egy á nyek annak vilagossaga es megh csalt bizodalmodban. Annakokaert ha téncked vagyon igaz, *hübaratod, becsüllyed az te barátodat, es az te at adnak barattyat ell ne hadgyad, Peldabesed.* 27. v. 10. Mert olyanok ritkan találtátnak es nehezenis őriztethetnek megh. Tarcs még azért őtet az igaz, tőkélletes beretet által; mert miképpen hogy az tűz nem gerjed jobban meg mint az tűz által, így az beretet inkább nem tartatik meg, mint az igaz beretet által, es ha őtet munkálkodol te megh tartáni az te igaz beretteddel, te gyűjtesz magadnak oly kénccset mely el nem romol, *es találk oly folyo vizre, az mely soha*

soha ell nem bírád, es ápad, 6: Ianos 7. v. 38. 39.

D.

Iob. 6. v. 5. Vallyon-s á vadbámár az jo fűvén ordite? avagy az ökök bögé az ő abraká (eledele) mellett.

Az oktan allatok az ő termifeteknek az mennyi elég, nem panaszkodnak mikor vagyon ő nekik anny, á mennyi elég: Egyedől csak az okos emberi allat elégtelen es telhetetlen kívánsággal tellyes, es nem elég ő neki mikor tellyesis az ő keze Isteni aldafokkal: Hanem büntelen börgalmatoskodik, es az büntelen valo börgalmatossag miat ástis ell vestí az mi vagyon. Ezért mongya bölcs Salamon, *Peldabeked. 27. v. 20. Mint az koporso es vesédelem meg nem elégednek; ugy az embernek seméi meg nem elégednek.* Ismet, *Prédikatorsaghrol 1. v. 8. nem elégednek meg az kém látván, sem be nem tellyesednek az fül hallással.* Tanuly annakokaért mindennemű állapotban, dologban még

még elégedni, es váld meg magád meg alazásával Iakobbal edgyütt; kissé vagyok (Isten) minden te jo tetéményédnel, es igazságodnal; mellyet cselekedtel az te boldgadal. Moses 1. Könyv. 32. v. 10.

Iob. 30. v. 25. Avagy nem sirok valaé azon, á kinek nyomorult ideji valának? az búkölködő miat az en lelkem nem volté bomoru?

Az Christus Jesus igaz es jo pástor 6: *Ianos 10. v. 11. Mind az egész emberi memzetség az ell valasztottak, es az hitlenekis juhái, (de mas veghre nézve) mint az hivek: es mint az jo pástor észmére az őveit, es kik legyenek az ővei, tudgya az Isten, 2. Timoth. 2. v. 19. ő jegyét tőst az őveinek homlokokra, az kiket ő észmer, Sz: Ianos jelenef. 7. v. 3. Es ha mikor ők meg sérűttekis be kötí, es ha az ő legeltetések meg fogyatkozíkis az ell oflott juhok közöt, mindazonaltal ő legelteti őket az ő igaz ítéletével, es igaz iteletet tében az juhok közöt. Ezech. 34. v. 16. 17. ást mondgya Isten: Az el vesett meg keresem, es az*
C el

eltévedettet vissza hozom, és á meg sérüt-
tet be kőtém, és az beteget meg erősítem.
Tsak azok jegyeztetnek tehát ell, az
kiket az Christus itél kedves halgatoi-
nak lenni, és valástáft tében az téfta és
téftátalan juhok közöt, az kosok és az
bakok közöt. Az kik tellyesek Isteni in-
dulatokkal, könyörületességgel és irgal-
massággal. Azt mondgya Christus 6:
Math. 25. v. 34. 35. 36. Iertek ell en A-
tyamnak aldottai, birjatok az orfaghot,
mely meg kékítetet nektek ez vilagnak
fundamentomanak fel vetése előtt. Mert e-
heztem és ennem adtatok, komjuhoztam,
és innom adtatok, utonjaro voltam, és be-
fogadtatok, Mezitelen (ruhatlan) voltám,
még ruhaztatok, betégh voltám meg lato-
gattatok, fogoly voltám, és en hozzam jöt-
tetek. Ne légy azért azokozzúl valo,
az kik masokon nem bánákoznak (az
kik sirnak, valami nagy keserűségben
vadnak) s-te nem vigasztalnádé azokat?
hanem sirjatok az sirokkal, 6: Pal Roma.
12. v. 15. Példa erre 6: Iob, 31. v. 16.
ast mondgya: Hogy ha en magamat az be-
genyek-

genyek kívánságától meg tartoztattam, a-
vagy az özvegynek kemét farasztottam.
v. 17. Hogy ha az en étkemnek faláttát
en magham éttem meg, és hogyha abból
arva nem őtt volna. v. 18. Hogy ha en csak
néztem az ruhátlan veendő begént, és az
bűkölködőnek nem adtam ruhát. v. 22.
Az en vallam az lapoczkajáról le essek, és
az en kezem az ő forgo csontjairól le ka-
kadgyon.

Peldabefedekről 14. v. 7. Menny el az
bolond ferfiúnak beme elöl, és az kit tudcz
nem ékesítetnek lenni tudománnak befé-
dével.

Az ebtelen és balgátág ember ha-
sonlatos az rést, tunya utonjaro ember-
hez, az ki el rejtven az uton kedves
kéncset az mezőben, tavul nézellé me-
fűnne, mind addig penigh, miglen ell
felejtí (hova kifűlt, s-hova megyen)
meg astis. Tavozzal ell tehát az illye-
nektől, és ne jar ő vellek edgyűt, mert
ők ollyak mint az tővis az utban, mel-
lyek az te labaidat az Istenes dolgok-
ban meg akazdaloztáttak, ez vilaghi

hyaban való hasontalanfágokkal, megakaldaloztátnak tégedet utaidban, úgy annyéra, hogy ell vonfnak az menyei joktól, es magadis ki tudgya (magad sem tudod) hova mégy az utan. Iarj te az ebes es okos emberekkel, mert az ebesnek bölcseséghe vagyon az ű utának meg tudásában, az bolondoknak pedig bolondfágok az alnokságra, ugyanezen résnek v. 8. az 16. v. Az bölcs félven el tavorik az gonosztól, az balond penigh bele vési maghat, oly igen vakmerő.

E.

Példabeszédekrol 1. v. 32. Az bolondoknak hivalkodások megh őli őket, es az balgatágoknak jó berencsejek ell veszi őket.

AZ felféghes Isten igen irgalmás es hoşsudeiglen tűrő, fok időkigh várakozik az embereknek meg jobbulsokert. De az hitetlen emberek ezzel gonosul élnek mert az ő gonosfágokban éléb éléb mennek; s: David által

által így szól ő felőlők az Isten, Soltar. 50. v. 18. 19. Mihelt lopót látandaf azonnal melléje adod magadat, es az te társolkodasod az paraszakkal vagyon. Az te fálat megh nitod az gonosbra, es az te nyelved alnokságot szól. v. 20. Az te felebarátod ellenis szól: az te anyádnak fiátis bidálmázod. v. 21. Mikor te ezeket cselekeded vala, mivel hogy en halgatok vala, aht gondoltad hogy en te hozzád hasonlátos vágyok: de en megh fedlek téged, es rendel semed eleiben rákom az te gonosfágidat. Azért az Isten az hamis, gonosf embereknek alnok fándékokat ell fordéttya, gyalázatra hozza, nemis engedi hogy masokat meg nyomoritháflának, mikor ideje elő jó meg zabolázza őket, hogy az Istennek jó teremtet állatival gonosul ne elheffenek. Mert az Istennek aldási az igazákon mint egy erős kőfállok ollyak: Az hitetleneknek penigh tanacskozási, mint az álom hámar ell mulnák, es az Isten ő nekiek aht mondgya: ezen bölcs Salamon, Példabeszéd. 1.

v. 25. 26. Mivel hogy el vonjátok magatok az en tanácsom előtt, es az en feddéssemel nem gondoltok. Enis az ti nyomorúságtokon nevetek, megh tsufollak, mikoron elljövend az, az mitől féltek. Ugy kívány tehát nagy es fő állapotot, hogy azzal jól élly, az Isten dicsőféghere, te magád vigasztalására, es jól tégy az te felebaratoddal, kiváltképpen pedig az mi hitünknek tselédével. Galat. 6. v. 10. Es kiváltképpen arról gondolkodgyal, hogy te sámado bolga vagy ez világban, az ki sámot ad jövendőben az te sáfárságodrol, amaz bevadoltatot sáfárral edgyüt b: Lukacs. 16. v. 2.

Példabeszéd. 14. v. 19. Meg hajtyak magokat az gonofok az jók előtt, es az hamissak az igazaknak Kapujánál.

Az igaz, jó es tőkélletes alázatos, együgyű bégeny emberek mindeneket megh becsülnek. Az hamis es hitetlen emberekis gyakorta mafokat megh becsülnek, de mivel hogy csak az ő hamis, gonof kívánságoknak veghez vitelére néznek ez ő mafoknak való becsület

csület adásokban, az Isten őket megh bünteti gonof bándékokert. Mertők jövendőben mafokat ismet megh utálni akarnak, csak azért cselekefik, hogy néha mafokat megh becsülnek. Így cselekedek régenten amáz kévély Hámán becsülle, s-nagy tífteféghet ada elseőben Mardocheusnak, az után meg utála őtet; es az mely akástófát Hámán csinaltatot vala Mardocheusnak az ő gonof bándéka-bol, maghat Hámánt fel akástak az fára, kit Mardocheusnak tsinalt vala, melynek mágaßagha őtven sing vala. Ester Könyv. 6. v. 11. 12. es 7. v. 9. 10. Vgyanis az mint bölcs Salamon mondgya. Példabeszéd. 19. v. 7. Az begént minden Attyasfai gyűlélik, meg az ki baráttya volnais ő neki, tavol vagyon ő tőle, ha sok beßéddel esedezikis, meg nem hálgáttak. Latvan azért te, az együgyű begény embert, meg ne utallyad, s-tsufollyad, hanem inkább emlekezzél meg arról hogy az Isten te veledis béntén ugy cselekedhetik mint ő velle, es az te Atyadfiának meg utálása te magadra mégyen, te is

megh utaltatol. De így ne utaly megh
 mafokat mert ast mondgya Salamon,
*Példabefé. 22. v. 2. Az gazdag es az be-
 gény öbve találkoznak, mind az kettőt pe-
 digh az Vr kerzi. Az 29. v. 13. Az begény
 es gazdag öbve találkoznak, mind az ket-
 tőnek penigh bemeit az Vr vilagosittya
 megh. Az ki mafokat megh utal, őis
 megh utaltatik mafoktol. Ezért mond-
 gyák valá az Josephnek irégy Battyai at-
 tyafiai egymásnak, Moses 1. Könyv. 42.
 v. 20. 21. Bizony vétkezünk az mi atyánk-
 sá ellen, mert látok az ő lelkének keserü-
 ségét, mikor minekünk könyörgene, es nem
 halgatok még őtet, azért következet reánk
 ez nya válya, az mint mi cselekedtünk ő
 velle, mi velünk is úgy cselekednek. Es az
 miképpen ők kenberitetének könyör-
 geni ő előtt, bémenten te is ugy kénberé-
 tetel mafok előtt, Moses 1. Könyv. 51.
 v. 17. Kérünk tégedet engedgy még az te
 Atyádnak Istenének bologainak.*

*Példabeféd. 23. v. 6. Ne egyel az irégy be-
 mőnek étében, es ne kívannyad az ő fris
 étet; az, az, az iregy es fűsveny emberrel*

ne

ne egyel, mert ő tégedet jól lehet má-
 gha mutogatafanak okaért ellhyt ugyan
 es ellhy, ast mindazonaltal ő gonof in-
 dulatyabol cselekezi, es tégedet gónof
 semmel néz, nem az ő felebárattyanak
 fűksegének es könyörületeffégének in-
 duláttára nézve. Ezért mondgya ide
 fel az harmadik versben, *Ne kívannyad
 az ő csemegeit, mert ezek hazug étkek.
 Az 22. v. 9. Az irgalmas sem ő ember
 megh aldatik; az ki adakozik az ő kenye-
 reből az begének.*

Az ember az ő termifeti berént egy-
 mással tarfolkodo, eggyező allat, bereti
 az egymással való baratsághot; vagy jo,
 vagy gonoz végre efék tarfolkodálok,
 nem gódolnak azzal, nem akar egyedül
 jarni. Innen vagyon az gonof embernek
 lévanfágha, bandéka, hogy megh fertéz-
 téssen mind mafokat, es hasonlóva tégyé
 mint mágha minemű, olyanna, ast gon-
 dolván ő maghában hogy neki minden-
 kor boldogh allapáttya lében; De annak
 véghen halalos tör vagyon es az mikép-
 pen az érdőgh kigyoképében egy álma

C 5

által

által ellejte az mi búleinket; így ōk az ō
 friss étkek által keresik meg csálni má-
 sokat, Ha űlű azért te az ilyeneknek pi-
 peres ástalonknál, forgalmátosson meg láf-
 sad rea vigyazz micsoda étket adnak te e-
 lődben. Mert kést vernel az te torkodban, ha
 mértékletlen lennel. Peldabeked. 23. v. 1. 2.
 az 7. 8. v. az mint be tsül tégedet az ō fi-
 vében olyan ō, egyet es igyal, azt mondgya
 teneked: de azért nem jó akarattal vagy te
 hozzád. Az te falatodat az mit meg ejendel
 meg ástis ki okadod. Jól lehet ō mutáttya
 emberiségét, mindazonáltal hálál va-
 gyon az ástalonkon, avagy ételekben; es
 miképpen Jáhel, (ragádván az satornak,
 feget) meg ōle Siferat, be vérvén az ō vak-
 kemében az feget, es így hala meg, Birak
 Könyv. 4. v. 19. 20. 21. Te is hirtelen meg
 őlettetel az őtkekkel. Elégedgyel meg
 azért te azzal az mid vágyon, akar fok,
 akar keves légyen az, mert nyavalyás do-
 logh egy hazból másba menni, es job az
 fegénnek élete (az gerendas hazban, az az,
 ō tulajdon házában, hogy nem mint az fé-
 nyes, friss lakás, más ember marhájából. Si-
 rak. 29. v. 26.

Iob

F.

Iob 18. v. 15. Az hitetlennek az ō haj-
 lékában lakik az félelem, mivel hogy az
 ház nem őve, es az ō lakohelyére tűz es-
 kénk ō hintetik.

A Z Isten ű: Job által ezekben azt
 akarja meg jelenteni, hogy tud-
 gyak meg est az hitetlen emberek ō
 nekik es minden ō javoknak, (ha jonak
 kelletik mondani) veszedelmes kime-
 netele lében. Ezért mondgya bölcs Sa-
 lamon Peldabeked. 20. v. 21. Az mely
 jobagh előőr hirtelen gyűjtetik, annak
 a vége meg nem aldatik. Az 28. v. 20.
 Az Istenben bizó ember, bōvōlkōdik alda-
 sokkal, de az ki hirtelen akar gazdagulni,
 bűntetlen nem lében. Válamig az embe-
 rek az pénznek keresésében, es egyéb
 ez vilaghi hasfontalan, ell mulando,
 hyaban valo dolgokban forgodnak, vét-
 keznek, meg nem tartoztatván mago-
 kat az nagy vilaghi forgalmatosság-
 tolt, mert az mint ű: Pál mondgya, min-
 den gonofsághnak gyōkere az pénznek be-
 relme,

C 6

relme, mellyet némellyek az kik kívántak,
el tévelyedtenek az hittől, es ő magokat
altal begeztek, fok gondokkal. 1. Timor. 6.
v. 10. Végeis ez ilyen gazdagulásnak,
nem érők: e jól ki menendő, Jeremi. 17.
v. 11. Mint az fogoly madár mely fokot to-
jik, de nem mind ki kelti mindenkor: A-
zonképpen az ki gazdagsághot güjt, es nem
igazán, az ő napjainak közepiben ell had-
gya ást, es az ő halálának utolsó orájában
bolond lében. Ha kívánod te hogy bol-
dogh állapotod légyen, es aldot, es hogy
az te maradékos vigasztalást végyen,
ne vigy te az te házadban csak egy fil-
lertis, mellyet te hamissan güjtéttel;
Emlekezzel meg arról, hogy az hyabanva-
losághból kereset marhá megh kisszebből, az
ki penigh kezével gyüjti igazán, megh ő-
regbiti ást, Peldabe. 13. v. 11. es az 14.
v. 11. Az Istenteleneknek házok ell ves,
az igazaknak pedig satorok megh virag-
zik. Es az miképpen az buza borás-
nak idejen, mikor az buzátborjak, lat-
tyuk hogy az tista buza sem appro-
donként le hul az földre, mind ad-
dig

dig migh csak az polyva marad. Igy
az ember miglen elegyiti ő magat, es
faraftya ez vilaghi hyaban valóságok-
nak keresésében, hogy ő neki fok i-
dőkre valo güjtöt java, gazdagságha
légyen, semmi nem marad egyéb ő ne-
ki hanem bűn, es az ő csalárd, nyug-
hatatlán lelki észmereti üldözi őket i-
bonyun es rettenetesen, mivel hogy
ők hamissán gyüjtöttek kénscet. Er-
ről mondgya Salamon, Predikator. 5.
v. 12. Edes az alom az bolganak, akar fo-
kát akar kevésset egyek; az gazdagnak
pedigh gazdagságha, nem hagy neki a-
lunni.

Peldabebed. 11. v. 1. Az álnok fontok
utálatosok az Vrnal, az igaz mérték pe-
dig kedves ő neki.

Csalard es megh csalo az bűn ez
vilagon, ez által csalátának megh
régenten az mi elseő büleink, Mo-
ses 1. Könyv. 3. Ez elseőben jöve
be az őrdög által, es ő általa gya-
korlattátek az ábszonyiállaton: az
ábszonyiállat ell hitete, megh csalá
az

az férfiat, es így ell fordítá ki fordéta
 ötet farkából. Innet immar ez bármazot,
 hogy immar semmi inkab nem gyakorlattatik,
 mint az bűn. Mint hogy ha lehet, az átya
 megh csallja az ő fiat, az fiu az ő Attyat;
 de megh ezis közönféges es rendberént
 valo, hogy egyik attyafiu meg csallja az
 masikat, egyik ember az masikat. Ezis igen
 közönféges szokás; az mellyek közzül való az
 Ephra (mely mérteknek neve) megh ki sebi-
 tetik, az Shékel (mely az árának mondatik)
 meg öregbítetik. Erről mondgya Amos
 Prophéta Isteni jelenés által 8. v. 5. 6.
 Hallyatok megh ti kik az begényeket be
 nyelitek, es ez földnek bűkölködöt
 rontyátok, kik ezt mongyátok csak
 mulnék ell az uyholdnak innepe, hogy a-
 ruhátok gabonánkat, es csak mulnék ell
 az sómbat hogy nyithatnok fel buzà ver-
 méinket, kicsinithetnök megh az vékat,
 öregbithetnök az árát es hamis mértéké-
 ket berezhétnenk. Hogy az begényeket
 pénzünkön rabjainka tehesük, es az be-
 gényeket egy öltő saruvál megh kötelez-
 hesük,

hesük, es az gabona ocsojat pénzen ell ad-
 hassuk. Megh esküt az Vr Iacobnak dic-
 ségére, bátor ha sohá ell feletkézem ezek-
 nek minden ő gonoságokrol. Mindezt illyé-
 nek aht mondgya Moses 5. Könyv. 25. v.
 16. az te Vradnak Istenednek előtte uta-
 látossak valaki ezeket miveli, es minden
 valaki az hamisságot cselekezi. Erről bol-
 bölcs Salámon-is Példa. 26. v. 18. 19.
 Minémű az balgatágh az ki tüzet, nyilá-
 kat, es hálalos berbamakot bocsát ki. Ol-
 lyán valaki meg csallja az ő felebarattyat:
 es aht mondgya: tsák trefálok vala. Megh
 az vivőkis itt ez aránt vétkeznek mi-
 kor az bölcs Salamon az mint írja Példa.
 20. v. 14. ezt mondgya az vivő: Igen
 hitván marhá: de mikor ell menénd velle,
 akkoron dicsekedik. Légyen neked tehat
 mindennapi lég nágyub fű forgalma-
 tosságod ez, hogy légy igaz, tőkélletes,
 kép mutatásnelkül való ember minden
 dolgaidban, es igaz, tőkélletes, Istenes,
 mértéked légyen; mert ez az Isten aka-
 rattya, aht mondgya S: Pál Apostol által
 1. Theff. 4. v. 4. 6. az (timeg benteléstek,
 Sénk)

Sénki megh né nyomoricsa, se megh né csállja az ő felebarattját valamidologban, mert mind ezekért bőséu allo az Vr, megh bünteti az ilyen hamissan mérőket.

Pelda. 16. v. 24. Mint az lépesmez olyanok az gyönyörűséghez befédék; édesek az léleknek, es megh gyógytoi az tetemének.

Az Ló, Teve, Elephant, az nagy erős Oroslán, es egyéb vad termébe-tő állatok, az ő termébetekre nézve megh felédétethetnek, ugy hogy közzülők némellyek könnyörületesek, es foglálnak jó fivel (ha ugy kellfolni) az embereknek, segétfélgülis vadnak gyakorta; Ez illyen nagy vad termébe-tű állatok ennyire megh feliditéthetnek; De egyedül csak az Istennek ókos es ékes téremtet allattyának, az embernek, gonos es ráváz masokat megh csalo, rágalmazó nyelve nem felédethetik meg, hanem jáczik másnak meg csalásában; megh felédethetlen, es tusakodik önmagában, kés ell fordítani az embernek egéslen testét,

stét, minden tagait, miglen mind, mint egy meg emésto fene megh emésti az émbert, az mint fol b: Jakab levelenek 3. v. 7. 8. Minden vadának, madaráknak, tsűso állatoknak termébetek megh enyhítetik es megh enyhítet az emberi termébettől. De az nyelvet senki meg nem enyhíteti, gonos állat az mit megh nem enyhitecz, tellyes hálalos méréggel. Boldogh ember ki nem esik ell az ő hájával, es nem furdaltatik bűnnek sokságával, Sirak, 14. v. 1. Es az ki őrizi az ő háját, es az ő nyelvet, megh tartja az nyomorúságtól az ő életét, Pelda. 21. v. 23. Az ki őrizi az ő háját, megh tartja önmagát, az ki vakmerőképpen fel nittja háját romlásáleben annak, Példabef. 13. v. 3. De jaj mely igen sokán vadnak az emberek közzül az kik nyelvekkel gonosbulelnek; rágalmazók, fidalmazók, hizelkedők nyelvekkel, hogy ők vagy valami becsületet vagy valaminyeréséget, nyerjenek; Az kik ig cselekeznek, mind magoknak, s masoknak is kárt tesznek, azt mondgya Salamó,

Pelda.

Példa. 27. v. 14. Az ki áldgya az ő barattyat befédével, réggel jó idején, fel kelvén; átkozas gyanánt vagyon annak. Egykor egy ember kerdetet, mellyik állat volna az teremtet állatok közöttül ártalmásabb, meg felel, s-mond, az kégyetlen az vad állatok közöttül: az beléd állatok közöttül, az hizelkedő: Az masik ember mond: Az hizelkedők az holloknál alább válok: mert az hollok csak holt testekkel de az emberek élő testekkel élnek az embereknek. Sz: Davidis erről mondgya Soltar. 12. v. 3. Hazugságot szól ki ki az ő felebarattyának: hizelkedő ajakvél kettős szívűből folnak. v. 4. 5. Vágyáki az Vr mind az hizelkedő ajkakat, es az kevély nyelveket. Kik ezt mondgyák nyelvünkkel mindent teherünk, az mi ajakink mi velünk vadsnak: s-Kicsoda mi nekünk Vrunk? Erre vigyaz annakokáért Sirak 32. v. 9. 10. 11. 12. Akar ki légy, de leg főképpen: Iszu lévén akkor foly mikor bükség folnod, de ha kerdetelis, meg gondold hogy jól foly. Summában foglald befédedet: kevéssé sokat mondgy.

mondgy. Olyan légy mint az értelmes ember, ki mind az által halgat. Az méltóságok között egyenlőve ne ted magad, es az hol vének vadsnak, sokát ne tsátfogj. Könyörögy Daviddal edgyüt Soltar, 141. v. 3. Orizd meg Vram az enbamat, oltalmazd megh az en ajakimnak, ajtáját. Sirak, 22. v. 31. O ha valáki vetne az en ajakimra erős petsétet, hogy el ne romólnék hirtelenséggel (az en ajakaim miatt, es engemet ne véstene el az en nyelvem. Az 23. v. 1. Vram Attyam, es az én téllyes életémnek Vra, ne hagy engemet ezeknek tanacsokra, es ell né hadgy engemet ezek között esnem. Példa. 16. v. 1. Iollehet az ember gondol valamit szívében, de az Vr Istentől vagyon az nyelvnek befede.

G.

Iob 32. v. 9. Nem az nagyok bölcselkednék, es nem a vének ertik az itéletet. **A**Z bölcseség nem fűg akar mely embérnek méltóságátul, hátálmáságátul, uri allapattyátul, es réghi vénségétől, idejétől, hanem egyedül az Istennek

tennek ihléséből, bölcseségéből, fá-
fárlásából. Gyakorta vágyon hogy az
kik nagy embereknek ítéltetnek nem
bölcselkednek, nem bölcssek. Ne-
mis az vének ítélnék mindenkor i-
gazakat: mivel hogy az Isten gya-
korta ell veszi az illyeténeknek el-
mejeket, Iob. 12. v. 20. Az ékesen
szólott el veszi az beszédet, es az vének-
től az jó tanácsot. Ugyan ezen 12.
részben az 12. 13. v. Az vén emberek-
ben vagyóné az bölcseség? es az érte-
lem az nápoknak hobbu voltábanne?
Az Vrnál vagyón, (Istennel) az bölcs-
ség, es az hatalom, öve az tőkélletes
tanács, es értelem. Az 17. versben u-
gyan ezen részben: Aht Isten cselekezi,
hogy az, tanács adok megh bolondullyá-
nak es az birákat megh bolondettya. v.
19. Aht cselekezi, hogy az fő embe-
réknek bolondságra juszon dolgok, es az
hatalmasokat ell veszi. Mivel hogy az
igáffagnak kerelmét nem vették be,
az ő idvességekre. Es azért bocsát-
ta az Isten rájok az tévelygesnek ere-
jet,

jét, hogy hideyenek az hazugságnak.
Hogy karhoztaßanak mind azok kik nem
hittének az igáffagnak, hanem enged-
tenek az hamisságnak, 6: Pal. 2. Theß.
2. v. 10. 11. 12. Mint ha monda-
na Job itt ez helyben, 32. részben.
El változik azoknak elmejek az kik
az előtt tanáccsal büvölködtenek, es
ékesléggel okossággal visik vala az ő
dolgokat véghez. Az mint az Pha-
rahónak tanácsosinak példájokból ki-
teczik, kikről így szól Esai. 19. v. 11.
12. Bizony bolondok az Zoán város-
nak fejedelmi, az Pharao bölcséinek es
tanácsosinak tanácsok bolondság: mi mo-
don mongyátok az Pharaó királnak, bölcs
ember fia vagyok, régi királyoknak fia
vagyok? Hól vadnak most az te böl-
cseid? o Pharao! Így lőn dolga Achito-
phelnekis, 2. Sam. 15. v. 31. mon-
da David: Kérlek ő Vram bolondics
megh az Achitophel tanácsát. Az 17.
v. 23. Látván Achitophel hogy az
ő tanácsa véghez nem ment volna,
megh nyergelé kámárát, es felkelvén
ell

éll méne hazához, az ő városába: es ell rendelvén hazan-pének dolgot: fel akasztvan, (meg fojta) magát. Es több helyeken is féll az ő: Irasban vadnak ezekre példak, mikor valamely tartománynak, avagy városnak, avagy orfágnak ebes okos es tudós tanácsosinak ell bókta Isten venni elmejeket akkor, mikor az orfágot avagy tartományt ell akarja vesteni, mint Esai. 3. v. 3. 4. Példak erre a Syriabeliek, az kik vakfaggal veretének még az Elifeusnak kívánfagha férent, 2. Király. Könyv. 6. v. 18. 19. Vagyone azért te néked tudományod, okosfagod, bölcseséged, megh áldotté az Isten tégedet fép okos elmével, es tob jófágos dolgokkal. Könyörögy az Istennek jo lélékkel, nem képmutatasképpen, hogy igazgasson, vezérellyen tégedet az te élmednek e-
lébmenetelében. Igy könyörögy Daviddel. 51. v. 12. Az erős léket uytz megh én bennem.

Iob. 21. v. 19. Ménnyszer büntéti megh az Isten azoknak (tudmillik az gonosoknak)
ha-

hamissagokat, az fiokban, ménnyszer fizét meg es visgallya azokat?

Ezech. 18. v. 20. A' mely lélek (az az, ember) vétkezék, annak kell meg halni. Nemde inkább az igaz itéletet az erős Isten ell forditanaé? avagy az mindenható Isten valaki igazsagát ell fordítanaé? Ha az te fiaid ő ellene vétkeztenek, azért adta őket az ő istentelenségeknek büntetése ala, ő: Iob 8. v. 3. 4. Az Isten azt mondgya Moses 2. Könyv. 20. v. 5. megh büntetem az atyaknak vétkeket az fiokban, harmad es negyed izéglen. Ezt mondga Jeremias altalis Isten 31. v. 29. 30. Az napokban többé nem mongyak, az atyak őket meg az egress, és az fioknak fogok vasot megh bele. Sőt inkább ki ki mind az magagonaszagaert hal megh. Iarj tehát az te bívednek tőkellétefféghében az te hazadban, Solt. 101. v. 2. (egyébütis mindenüt, minden szempillantásokban) hogy te megh csak alkalmatofságotis az te cseledednek ne adgy avagy tsák halláfárais az gonosznak vighez vitelére, neis késleltesd megh őket az jófágos dol-

dolgokban. Jo pelda ádo légy te mindeneknek.

Példabeszéd. 9. v. 9. Adgy az bölcsnek tanácsot, hogy bölcselkedgyek fellyeb: fed meg az igazat, hogy öregbicse az tudománt. Ugyan ezen Példabeszéd. 1. v. 5. Mellyeket hálvan az bölcs öregbiti az ő tanúsághat, es az értelmes ért tanácsot berez. Mint az Aaron papnak fejére őntetet drága kenet, olyan az jo intés az jo embernek, ez nem tőri be az ő fejét, de az mint hogy mely fépen megyen az drága kénét az Aaron pap fakkállan ala, es az mely le foly finte az ő őltőzetinek alsó peremjére; Igy csepegdégel az Istenes lelkű embernek lelkére es minden tagaira, jo cselekedetinek vighez vitelére az dragálatos fép intes (megh az feddésis) az ki bevefi, fel ve fi az jo intéseket, megh lagyityan az ő fívet hogy az kedves intés munkalkodgyek az őidvesseghére nézve. Adgy helt azért te az drága fép intéseknek az melyre téged intenek, akar az te kedves barátodnak intésealtal lében az;
ambár

ambár ugyan az te ellenségednek vilagos intese, jelentése altal lenneis az, ha jorá intene téged bévegyed: mert az te hasznodra lenne az. Ugyanis az ki az fép intéseket be nem ve fi, ségyenség es gyalázat lében azon, ki az tudománytol magát el vonka: az ki pedig meg fogadgya az dorgálást tiszteltetik, *Peldab. 13. v. 18. Teis ugy tiszteltetel ha be vifed. Igy lön David dolga mikor Semei ötet fidalalmazna, erédgy, eredgy te vér főpó es istentelen ember, 2. Sam. 16. vers. 7. 10. Az kit (tudnillik Davidot) az élőtt gyaláz es fidalalmaz vala, ő az utan mingyárt Dávidot tisztelé, es így lön ő vele, Semei az Gerának fia térdre esék David kiraly előtt mikor az Iordán vizén által menne, 2. Sam. 19. v. 18. Ezért mondgya (teis ekt mondgyad) Daviddal edgyüt Soltar 141. v. 5. Az hiv ember meg fedjen engem, es feddése kedves lében, mint az drága Balsám olai sejemén, megh verése sem art ennekem, mennel inkább műveli azt en velem, annál inkább imatkozom érettek az ő nyavalyájokban.*

Mindennek így lében dolga, az ki bé vébi az jó intést, őis tiszteltetik, mint David Semeitől.

H.

Példabekédreől, 10. v. 5. 26. Gyűjt nyárban az ékes fiu: álomban merül be az aratásnak idején az megh bégyenitő fiu. Minemű artalmára az eczet a fogoknak, es az füst az kémeknek, olyan az rest azoknak az kik azt ell küldötték.

V Adnak ez világban olyan émberek, népek, kik nem fogantattak vagy bülettettek az ő bületések berént, úgy hogy ők megh gondolnák ambár csak est hogy az ő idejek munkarais a vagy dolog tenni való volna; es nemis mutattyak jobban meg, nem itélék jobban megh mutatni az ő emberfégeket emberi munkájokat; mint amáz Nagros (Ez némes ember volt az Malabritak között, az nap keleti Indiak között) az ő restségének, tunyafágnak, (hosszu uyjainak kezén hosszán megh nőt körmeinek) jelenlégével mutattya megh,

megh, hogy ők semmit nem munkálkodnak; de valamigh ők így restelkednek (ki nem látta, ávagy vehetne eében) mely hirtelen elljő, mint az gyors uton járo, az ő begénységek, es az ő bükkökdések, mint az paisos fersiu, Példabe. 6. v. 11. melynek ellene ném alhat. Ellenben, az ki mivel az ő földet, meg elégedik eledellel: az ki pedig üldöz hiaban valókat, bolond a, Példa. 12. v. 10. Innet lében ez az után, hogy ha az ember nem munkalkodik; az ertelmes folga uralkodik az gyalázatos fiun, es az attyafiak között az örök séghnek részét vébi, az 17. v. 2. Ezis jü ki az restlégből, El pusztította attyat marhája bol, es el idegeniti annyat a megh bégyenitő, es gyalazattal illető rest fiu, Példa. 19. v. 26. Az restség miat el hanyatlak az ház, es azon restség miat, tsepegő az ház, Predikator. 10. v. 16. Intenek azért tégedet mind ezekaz mértékletes munkalkodásra, az kinek vágyon vigyazo kéme, es gyorskéze, ne restelkedgyék; hogy valamie ell vébben es kárt vallyon. Szor-

galmatosságh kívántatik az menetére, es gondviselés, megh tartására akarminek. Ezért igazittya az Istennek embere Salamon az rést embereket az hangyához, Példabeked. 6. v. 6. Eredgy ell az hangyához, ó te rest ember, nézd megh az ő utait es tanuly. Holot ő neki nincsen vezére, igazgatója, avagy Ura megis nyarban berzi meg az ő ételit, megh berzi aratás kor az ő eledelét. Holot annakokaért ez kécsény állatnak ily nágy munkája es gondviselése vagyon. O te rest meddiglen fekszel: mikor kél fel az te álmodbol? Emlkezzel megh arról, hogy ást mondgya Salamon, Pelda. 31. v. 27. Az gyors, serény, ásbonyiallat (az több ásbonyok között) forgalmatosan vigyaz az ő hazanépe dolgára, es az rest séghnek étket nem ébi. Ezért ő neki vagyon két réke munkájának, ugy mint, az ő keze munkájának gyümölcse, es dicírik őtet az kapukbán az ő cselekedeti. Ugy cselekedgyek azért itt kiki, hogy az nagy forgalmatosságnak miatta ell ne mulássa az Istennek orságát, mert

mert Salamon Prédikatorfaghról 4. v. 8. ást mondgya: Vagyon olly ember kihez hasonlátos nincsen, kinek sem fia, sem attyafia nincsen, mindaz által nincsen vége az ő faratságának, es az ő béme megh nem elégekik gazdagsággal: hogy ást mondána: Vallyon kinek munkálkodom, hogy az enlelkemet minden jotol meg főtóm? Ezis hiaban valóság es gonof foglaltosságh.

Példabeked. 26. v. 17. Az ki el menv'n megh haragbik az dologban mely őtet nem illeti, bntén olyan mint az ki az ebnek fület radgya. Ertelme: másnak periben, perleked seben nem kel elégyitenünk magunkat mert bntén olyan volna az, a dologh, mint ki az ebnek füleit ragadna, oknelkül őtet bontván, ingerelvén, es őtet magha megh marására izgatna. Igy modnelkül berez ő magának veszedelmet, az ki mas embernek periben egyelíti magát, holott ást el kerülketne.

Tífteféges embernek fel hagyni az

versengést, valaki pedig bolond magat bele elegyíti, Pelda. 20. v. 3. Az ebes ember abban munkálkodik sokat, hogy bekecsélhet kerézzon azok közt az kik versengők, ávagy el mégyen onnet, miglen nágyra nem nevedik: Így az ki üres ertelem és bölcseségnelkül, vísfavonást, haborgást keres mind addigh migh maga feyere esék bűvön az nagy vesedelem, mely az háborúnak indításából lőtt, mert Salamon mondása ez, Példabe. 17. v. 14. Az állóvizet fakasztja ell a ki feje a háboruságnak: Azért minekélőtte ki hátna az háboruságh, el had az versengést. Annakokaért mikor még elsőben latod te az versengésnek avagy egymásközt való haborgásnak tüzet, jelét ki törti, fel gerjedni; ávagy azon forgolodgyál, hogy ást emberfeles és barátságos intés által le nyomjad, el fordítzad békefégre; avagy (mikor te latod, esedben vesed, hogy annak nem adatik hely) rejsz el magad, meny el onnet; De ha magad bele elegyited, es versengést gerjesztes, bebeddeddel

deddel ást faporitod, te akkor magadnak tüzet gerjesztes fejedre, orczádra, es az utan annak lángja fel gerjed te read, es így megh már, el vést téged égyzers-mind az ő ígésével, mint bēnten az tűz az pozdorját.

Példabekéd. 6. v. 32. Az ki paraznára teszi az áskonyallatot, bolond: az ki magat ell akarja vesíteni, az ambator cselekedgye ást.

Tiketeles az hazaságh mindenek közt, es az fertelmességnekkel való agyas haz: az paraznakat pedig es az hazaságh rontokat az Isten megh itéli, s: Pal Sidokhoz irt. 13. v. 4. Meg iteli pedig s-megis bünteti Isten gyálazattal, begényféggel, es egyeb módon, sok forman, az mint ugyan ezén 6. v. 26. mondgya Salamon: Az parazna áskonyiállat miá, jut az ember egy darab kenyérre: még az férjü melle adatot áskonyillatis, az ő ferjenek drága életét vadáská. Ebt az 29. v. 3. világossabban meg mondgya Salamon: Az ki adgya magát az paraznához ell veszi az márhat, az az, minden jóbágot,

es az ő lelkéne is vébedelmet hoz az parázna. Így véste es tékozla el kedves fép marhajat, az tékozlo fiú: Lukacs 15. v. 13. 14. Avagy ha valaki mind ezeket el akárnais kerülni, de mindazonáltal Istennek valami büntetését soha el nem kerüli; hanem mint bntén Joab Abnert megh öle 2. Sam. 3. v. 27. az ő atyafiaert, meg ölven Abner Hazaelt Joab atyafiat. Avagy az mint hogy Amnon az ő hugat Thamart meg fép-
lősite, az Isten büntetetlen nem hágyá, mert ebt parancsolá Absolon az ő bologainak: *Kérlek rea vigyázzátok, es, mikor az Amnon az bortul jo kedvet vében es mondándom akkor verjétek es öllyetek meg őtet: semmit ne fellyetek, hisem en parancsolám tinektek, legyetek bátrak, ne féllyetek.* Ugy cselekedenek azért az Absolon bologai az Amnonnal az mint az Absolon parancsolta vala. 2. Sam. 13. v. 28. 29. Itt azért mind az paráznaságnak büntetését jegyezd meg: mind penig hallod ahtis az nagy rébségfég mit berez az emberben, akkor életek megh Amnon.

non. Fel talál az Istennek ítéleti akar kit ez világban. Ez után penig győstrelme lében pokolban es égése az tűzben. Érizd megh annakokaért magadat az bűntől; *Ne adgyad az absbonyállatnak az te eredet, Példa. 31. v. 3.* Ne kívannyad az ő seméllyet az te bivedben, neis csallyon meg csálárdfágával, alnokfágával, ne meny az te felebaratodnak semas embernek felefégehez; hanem az mint ugyan ezen Salamon 5. v. 19. *Bol: Légyen te neked az te feleféged, mint berelmés nőstény barvasod es kedves vād kécske, az ő emlői megh elégécsenek tégedet mindenidőben, az ő berelmében gyönyörködgyel bűntelen; de ebtis meg lásd, ne mérüly el ez világhi gyönyörűségben, mert el hid magadnak sem les jól dolgoz mindenben.* De ő mely igen kevesen mondgyak most ez világban az emberek ebt az b: Jósephel, Moles 1. Könyv. 39. v. 9. *Mi módon mivelnem è nagy gonofságot, vétkezés az b: hazasághnak ferz ője ellen, Isten ellen!*

I.

Példabeféd. I. v. 10. es 15. Sz erelmes fiam, ha az bűnösök el akarnak hitetni tégedet, ne fogadgyad befédet. Szerelmes fiam, ne járj egy uton ezekkel, tartoztasd meg az te lábadat ezeknek ösvényektől.

AZ minemű az véték, az bűn; olyan az bűnös, az az, az bűnnek cselekedőis, ők nem beretik külön járni egy mástól, ők együt akarnak uralkodni, s-örülni, ávagy örvendezni; ők kivannak cselekedni mind jot (az ő teccések berént) mind gonóft, hogy ők legyenek gonófbokkéntén úgy mint magok. Ha annakokaért az te utad az melyen járj teneked jobnak teczik, (ugyan megis vizsgálj hogy jouton járj) ha mondgyak teneked az hamis, hitetlen gonófb, tolvaj, es egyeb látor emberek, jőj ell velünk, leselkedgyünk vér után, rejtezzünk el az artatlan ellen, büntetetlen. Minden drága marhát nyerbetünk, meg tölcsünk az mi hazainkat főt

tot

tot marhákkal. Az te rébedet áprédából melly neked sors berent jut, közre bocsásd, mi nekünk minnyájan egy erbénjünk legyen, Példa. I. v. 11. 13. 14. Ha (mondom) ezeket mondgyák te neked ne eggyez ő vellek: mért jól lehet ezek gyönyörködtetnek tégedet egy kevés ideig, de annak vége lében jaj, jaj, es vebedelem, az mint ez gyakorta megh vagyon az nyársolt es akáftofan valo emberekől. Mit hoza Balámnak az uti társfáság avagy az bűnösökkel valo társalkodása, az mellyet igen kedvel vala? Nem de nem est hallaé csak, Moses 4. Könyv. 24. v. 11. Mostan baládgyl az te helyedre. Így valamig te az ilyen hitetlenekkel tarsfolkodol, az után, vagy meg akkoris oly el változhatatlan győstrelem es kár hát begény testedre s-lelkedre, hogy csak örökke valo jaj, jaj lében te neked. Mert az hitetlenek egyczers-mind ellvebnek, es az gonófboknak maradékokis ki gyomlaltatnak, s: David Soltar. 37. v. 38. Megh emlékezzel, hogy ha lópot látanda; melleje ne ad magadat,

D 6

gadat, es az te társolkodasod az gonofók-
kal ne legyen, Soltar. 50. v. 18. 19. Ol-
talmázd magadat ez ilyen dolgoktól,
nézd meg az tőkellest, es ved ebed-
ben az igazat, mert ez fele embernek
végezetre békeffége lében, Soltar. 37.
v. 37. Iol lehet az igaz kégyenyseben él-
lyen ez vilagon, de mind azonaltal örök-
ségöl birjak ez földet, es lakoznak örök-
ke azon, az v. 29. Megh segéti őket az
Vr, megh szabadéttya őket: megh szabadet-
tya őket az hitetlenektől, es megh tar-
tyá őket, mert ő benne biznak, az 40.
versben.

Iob. 7. v. 1. Avagy nem ell határoztatot
ideje vagyóné az embernek, ez földön, es
mint az bérésnek az ő napja, nem olyané
az embernek ideje?

Az ember méltan hasonlitanak az
lampáshoz, legfőképpen az olajos lám-
páshoz, vilaghoz, melynek vagyón va-
lámi hirtelen valo vilagosságha, mig o-
laj vagyón benne, de ha annak olaja el
fogy, hamar megh alufik; Így jollehet
az ember néha az ő hálálahoz közel
vagyón,

vagyón, es ugy laczik hogy majdan ell
alufik, megh hál, de az migh tegy kis
léhellet, vagyón benne az lélek által,
éldegel, megh nem eméstitik bēnten
tellyességesen: Mindazonaltal ugyan el
alufik, megh hal végtére, mert ell vigez-
tetet dolog, hogy minden ember megh hal-
lyon, Sid. 9. v. 27. E végre nézve azert,
mi méltan csak ebt mondhattuk ő:
Jobbal edgyüt 17. v. 12. 13. Hogy ha bēn-
tén jo allapátot várnekis, ime az en há-
zam már az koporso, es az en ágyamat
csinálom az setet koporsóban. Az sirt en
attyámnak névezem az férget en an, ám-
nak es nénémnek. Mind ezek azért te-
gedet tanitanak keresztyéni vigyazásra,
ne ally minden napon híválkodva, hogy
csak híválkodgyál, restekedgyel az te
tőled mint egy tzelul valo fel tőtt dol-
gokban hanem cselekedgyel jól jo dol-
gokat, az mig élhecz ez árnyék vi-
lagban, mint egy lámpas vilagos-
kodgyal, jo Istenes életben, hogy lat-
van mas emberek az te jo cselekede-
tedét, dicsőitse az te mennyei attyadat
ő: Ma-

6: Mathe. 5. v. 16. Igy te neked dicséreted lében az főlőnek gazdajától, az Ur Jesus Christustól amaz nagy lelki gyülekezetben, mennyekben, es veséi lelki vigasztalástis, az örök életnek koronáját, el aluvafod, az az, haláloed után.

Példabeszéd. 10. v. 19. Az sok beszédben fogvatkozás vagyón, de meg tartoztattya az ő ajakát az értelmes ember.

Pred. 3. v. 7. Ideje vagyón az hálgatásnak, ideje vagyón az főlősnak; es boldog ember az ki észmeri, meg gondollya mit főllyon; mert megh az bolondis mikor halgat, bölcsnek íteltetik; az ki ajakait meg tartoztattya ebesnek, Példab. 17. v. 28. Igy zárja be az ebes ember az ő ajakait, mikor az ő bölcseséget megh akarja jelenteni, inkább ell tőri, fenvedi az bolondnak fecsegést, beszédet, es az olyanok közzől el megyen. Annakokaért meg gondold az hálgatás jó jószágos cselekedet, es az főllásra való alkalmatoságotis meg gondold; legyenek az te beszéded inkább jók, hogy nem mint

mint sokak: ferez főrgalmátoson zárt az te fődra, hogy semmi ne jőjön onnan, hanem az mit te valóban megh fontaltal te magadban, es másbanis, es az Syrak mondása fereént 4. v. 27. 28. 29. 30. 31. Ne fogd meg az te beszédedet, az jó alkalmatoságnak idején. Es ne titkold az te bölcseségedet, hogy jonak láttassal. Mert az beszédből észmertetik meg az bölcseség, es az tudomány az nyelvnek igéjéből. Ne főly ellene az igazságghnak semmiképpen, hogy az te hazug tudatlanságodnak főgyenet ne vallyad. Ne főgyenled meg vallani bűnődet. Mert ő főm vagyón effele embérnek az ő főjének beszédéből, es az idejekoran mondot beszéd, ő mely igen jó lében. Példa. 15. 23. az 28. v. Az igaznak elméje meg gondollya mit főllyon, az Istentelenéknak pedig főjok ugyan ki tőlti az gonos főkat.

K.

Példabeszéd. 4. v. 23. Minden őrizésnek felette megh őrizzed az te fővedet, mert abból főrmaznak ki az életnek tselekedeti.

Az

A Z hajofarán valo kormányocska, kormány déska kicsény dologh, mind azon által az igazgattyá az egész hajot; az ő az embernek five, kisebb, megis az igazgattyá az egész embert: Visontag' az hajosok noha ők jól tudgyak, minden veszedelmességét nagy hanyodását az tengernek, mind azonáltal ugyan fok idékig hanyattassanak ámbar, de ell szenvedik ők meg ha hajó törés történne kis az hasonert. Így jól lehet az emberek észmernek fok dolgokat gonoznák, mindazonáltal az ő fiveket el muláttak meg jobbitani, es így egészlen meg ferteztetik magokat, tudvan azt hogy az fivebeljének ki minden gonos gondolatok, öldöklések, s: *Matthe. 15.* Annakokaért őrizd es zabolázd meg az te five, hogy ne mennyen onnen oly fő, mely nem éppétesre valo: őrizd megh könyörgésseddel, hogy te ne meny kéfertetésben az őrdögnek az te ellensegednek, az ki forgalmatos őriző vigyázó, es ha tégedet meg zárhat mikor csak búnyádoz, ő úgy vében

te-

tegedet az mint találta, es ha tatallya az te fiveket meg kisebbültnek, (feretett, hitt, es több jófagoscselekedet nélkül) es mint egy meg holtak, aluvonak te bened, te így él az halálnak almában, az az, halálban, es egy fempillantásig még oly helyre mellyet csak az Ur Istent tud, hova még, es mint lében dolgoz.

Példabeszéd. 5. v. 8. Tavol legyen attol, (az idegen a főnyit allattol) az te utad; es ne közelges az ő házához.

Vagyon oly ut az mely jonak, főpnek, ékesnek teczik az emberek főmek előt, es védelem nélkül, kár nélkül, üresnek, az melynek ha az ember ellene nem áll, azon az uton járva, az vízi őtet hirtelenséggel, az védelemre, mint az őker az megnyuz a fő megyen, es miképpen mikor a békot az bolondoknak tanításokra labokra vetik, Példa. 7. v. 22. Jól lehet az fel ékesitetet főp ékeslégekkel, paplanókkal, főnyegekkal, Tzafrogokkal, es tessék mindenütt lágnak az, az utt, mindazonáltal fok védelmes őfvenyei vadnak annak, mellyé fok meg

sebe-

sebesitetet emberek esnek ell, es sokan
 vadnak az kik attól meg életetnek, ugyan
 ezen rebnék v. 26. Az leg job vége an-
 nak mely ugy teczék hogy job, jaj, ke-
 serűsegh, es bizonyos romlás, mert a-
 zok koporsóra való utak, az ő hazához
 ménő utak, mellék fallanak az halál-
 nak fenekére, az 27. v. ugyan ezen réb-
 ben. Ez uta, es ilyen járása az embernek
 az búzzal, avagy az idegen tisztátalan
 asfönyiallattal. Jol lehet az idegen as-
 fönyiallat folyon edesdeden, es az ő
 bebede legyen olyan mint az lágy vaj, de
 mindazonáltal azok olyak mint az két élő
 tör, fegyver, mignem által járja az nyil,
 az tör v. 23. az ő fívet, es meg őli az ő
 lelketis, testével edgyüt; jol lehet ő neki
 legyen búzhöz hasonló orcza, mind-
 azonáltal ragado méstersege vagyon,
 es jol lehet ő neki vagyon gyönyörű-
 seges, mézhez hasonló éneklése hál-
 lalra, mindazonáltal ha mi halgattyuk
 az ő énekléseket, es mint csak egy fi-
 ketseghre vesűk az dolgot, mikor ob-
 tán minden testünk meg emébtetik, mi
 akkor

akkor nyögünk, Példabe. 5. v. 11. Ne
 közelges tehát az ilyenekhez mert a-
 zok egyenelen az vesedelemre véfnék,
 es csak meg mocskólnak tégedet, an-
 nak vége keserű mint az üröm, az ő la-
 bai az hálálra mennek, az ő labai az ko-
 porsóra valok, az ő életének utat ne kö-
 vessed, mert azok oly változok, hogy ebed-
 ben nem veheted, Példa. 5. v. 4. 5. 6.

Példabebedről 23. v. 20. 21. Ne légy
 azok között való, kik bortul meg rébe-
 gednek, az tobzodok között, es az kik
 hussal hasokat meg terbelik. Mert az rébe-
 ges es tobzodo begény leben.

Ket rendbeli népek vadnak legfő-
 képpen es két bűnös nemzetsegek, az
 mellyek örökke valo ellenlége, ellen-
 kezei (az Istennek népe között) az
 Istennek népének; (mint bennén Moab es
 Ammon bülettetenek ket méhből, az ő
 attyoknak, Lotnak, feledékenységéből, az
 ő nagy rébégsegenek miatta, Moses 1. Kö-
 nyv. 19. v. 32. az több v.) bennén ugy e-
 zek. Ezek azért az két nemzetsegek, az
 rébégések, es az tobzodok, az nagy bor-
 ihátok;

ihátok; ávagy az mint mondgyá vála
Ambrus Doctor látvan az Tanczoso-
kat tanczolmi: Jaj mely fok vérkek
vadnak egy gonfságban, Istentelenlég-
ben. Az mértékletlenség miát az étel-
ben es italban, (mint Circe) el változ-
tattyak az emberek énnőnmagok ter-
mifeteket az oktalan allat termifeté-
nel aláb valová, az mely változtatás-
ban ők magokat adgyak tsak az ki
mondhatatlan (Isten bofsúságára va-
lo) nagy rebesgeskedésre, bor itálra,
es befalni, elnyelni akarjak egyczers-
mind az Istennek jo teremtet allatit,
az ő nagy torkosságokból: de az mi-
képpen hogy az moly az ruhat titkon
eszi meg. Így jó az ő begényfészek hir-
telenléggel titkon ő reájok, es ők
megheméftetnek. Ne meny tehát te
az ilyeneknek gyülekezetekben, ne
közöfsűly ő vellek, neis ragjad, se ves-
tegesd (mint az moly az ruhat) az
Istennek jo teremtet allatit. Ha-
nem há kénseréttel az ételkor, ital-
kor, kelly fel, Sirak 31. v. 23. Ugyan
ezen

ezen könyvnek 19. v. 1. *Az rébéges
munkás ember, nem sokot meg gazda-
godni, azt mondgyá.* Ugyanis ha megh
bemlellyük az rébégesember semmire
kellő, alávalo ember, az minemű va-
la Nabal, kiről est mondgya vála az ő
felesége Abigail, David kiraly előt-
fedezvén ő erette, 1. Samu. 25. v. 25.
*Kérlek hogy az en Vramnak five fel ne há-
borodgyék az Istentelen ember ellen, az
Nabal ellen: mert az ő neve kerént ugyan
five bolond, es vele termett az bolondság.*
Az harmincz hatodik versben mikor az
ő felesége haza ment volna David ki-
ralytól, azt mondgya az Istennek lelke
felőle; *hogy Nabalnak five igen vig va-
la, es ő igen rébeg vala.* Im halljuk itt
mint hol az ő felesége az ő rébeges u-
ra felől, semmire kellőnek mondgya.
Rut dolog az rébégség, mert eld tekozol-
lya az jószágot, Peldabebed 21. v. 17. *Szü-
kélődő ember lésen, valaki kereti az
gyakor jó lakást, az ki kereti az bort es
az fris etkeket, nem lésen gazdag.* Nyá-
valyakat berez az rébéglégh; peldak
erre

erre az Isráelitaknak kiralyi, fejedelmi, Oseas 7. v. 5. Az kiralt öröme napjan az fő népek tömlő borokkal meg betegitették, és az csufolokhoz tette magát. Iaj azért annak a ki meg itattyá az ő felebarattyát, es ki reaja erő sődől hogy meg rébégicsed őtet, hogy az ő bémérmekeket lathassad. Gyalazattal meg rakodol az dicsőség helyeben: Iskol te is es megh meztelenitetel: mert te readfordul az Vr Iob kezének pohára, es gyalazatos okadás esék az te dicsősegedre, Habac. 2. v. 15. 16. Csak nevetégre vadnak az rébégések mafoknak, Pelda erre Noé Moses elseő Könyv. 9. v. 23. 24. Mikor latta volna az Cham az Canahanak attya az ő attyanak meztelenségét, meg monda az ő ket attyafiainak az utzan. Illyen modon csufoltatek meg Moab az ő rébégletégében, Jeremias. 48. v. 26. Rébégétsetek megh őtet (az Istennek rettenetes haragjanak poharával tudnillik) mert az Vr ellen fel tatotta az ő baját, es Moab heverjen az ő okadásában, es légjen tsuffág. De ez minde- neknel

neknel nagyub, hogy az rébégtség ki re-
készi az embert menyorságból, s: Pal. 1.
Cor. 6. v. 10.

L.

Peldabeséd. 12. v. 27. Az igazságnak
utában élet vagyon, es az ő ősvényinek uta
halhatatlan.

AZ ki így él az urban, megh őrzy
az ő parancsolatit, es az ki bizik
az urban, nem illeti őtet vesedelem,
mert az urnak bemei vigyaznak azok-
ra; Az ki bérleti őtet, ki ragadgya az,
az ő lelket az halálból, be fedezi őket
bárnyaival, meg őrzy batran, az ő ol-
talma es hatalma alatt: ugy hogy ha ell es-
nek melőlle ezeren, es job keze felöltiz
ezeren, mindazaltal ő hozzá nem közel-
get semmi gonos, Soltar. 91. v. 7. Mi-
glen az Isráelitak jártanak az urnak u-
tan, sem ember, sem bestia, fenevad,
föld, viz, semmi nem sertégéthete őket.
Az Tenger kett fele valek ő előttök, be
menven az Isráel fiaí a farázon az ten-
gerbe: es az vizek ő nekiek mind job ke-
zek

zek felől, mind bal kezek felől valának
 úgy mint küfalok, Moses 2. Könyv. 14.
 v. 21. 22. Az föld négyven ebtendő-
 től fogva, (ást mongya Isten Moses 5.
 Könyv. 8. v. 4.) az te labaidat meg nem
 dagaftotta; az földnek vadai meg nem
 évek őket, es nem lőn ki fele yette őket,
 Ezech. 34. v. 28. Sem az emberek nem
 banthátaok őket, noha az Anak fiaierős-
 sebbek voltak ő ellenek, ő nalloknal, de
 meg sem árthattak nekik, Moses 4. Kö-
 nyv. 13. v. 29. 32. De mihelt ők ell
 hagyák az ő kiralyoknak utat, jarvan
 az ő ősvényeken, micsoda dicséretnek
 lőn ő nekik? Semmi nem. Ha kívánsz
 te hofszu életet élni, es látni jo napo-
 kat, távozzal el a gonosztul, es cseleked-
 gyel jot, Soltar. 34. v. 13. 14. Pet. 1. le-
 vel. 3. v. 10. 11. Ne járj az hitetlenek-
 nek tanácsán, es ne ally az bűnösöknek
 után, Solt. 1. v. 1. Mert az ki követi az
 gonost, magának hálált berez, Peldab. 11.
 v. 19. es el jő az énnőnmaga gyilkosa,
 meg őli őtet, de az igazság, meg fabadit
 az háláltól, Peldab. 10. v. 2. Ne leselked-
 gyel

gyel oh istentelen, az igaznak háza ellen,
 ne pútics el az ő ágyasházát. Mert jól
 lehet hétber el essekis az igaz, ugyan fel
 kél azért: az Istentelenek pedig csak egy
 nyavalyávalis el vesznek. Példa. 24. v.
 15. 16.

Peldabef. 27. v. 2. Ditsérjen tége-
 det kivől való ember, es nem az te fá-
 jad; Idegenek, es nem az té befé-
 did.

Vadnak oly emberek ez vilagon, az
 kik nem dicsékednek, nemis hirdetik
 az ő jo dolgokát, hogy ők cselekedték
 volna ást; hanem az ő magok mun-
 kaja es dolga beféli ást. Ellenben
 vadnak oly emberek, az kik ha mit
 cselekésnek nagy hizelkedéssel, kér-
 kedéssel hirdetik ást, es az illyeknek
 nem kevés gyűlölségekre, es irégysé-
 geknek véghez vitelére nézve esik min-
 den dolgok, munkájok. Gyűlölségére
 esik ez illyen mága hanyo munkaja ön-
 nőnmagának az illyeten embernek.
 Mert soká gyűlölnék tégedet, ha te ten-
 nemmagadat fereted es diczered az te
 E dol-

dolgaidban, az mellyeket csélekefel. Ne légyen azért az te magad fája hirdető követ az te munkáidnak ki kiáltására, főtt inkább legyen az, más embernek tifti, nem magadé. Egyedül csak az légyen neked lég főb gondod, hogy minden dolgokat jól cselekedgyel, úgy hogy mások épüllyenek abból, jó dolgokat köves temagádban, hogy azok dicserjenek tégedet, és dicseretlénnek te benned. Meg' engedgyük azt ugyan hogy az jó dolgot dicserni kel; de job ha az jó dolog dicseri önnönmagát. Azért itt ez aránt végye esében önnönmagát minden ember, hogy kiki ő magát se feletteb ne dicserje, se ne kárhoztássa.

Példabe. 23. v. 31. Ne nézzed az bort mikor vereß: mikoron mutáttya az pohárban az ő bénét, es mikor az pohárban pészég.

Az látas és nézés az miképpen hog' neméfeb es méltosagofáb érzékenfég, így azonképpen gyönyörűsebbebbekis es igen igen nehezén tavoztát-

táthattya el az ember az nézést femei elől (az ki nem vák) ezért mert az embernek femé igen gyönyörködötteti magát az nézelléssel; De micsoda az bűn, es az gyalázat az mely ábbol fármazik? semmi nem egyéb hanem mint egy Cryftaly finű utfő úgy téczik az embernek femének előfő, de az olyan femnek gyönyörűséges nézése az utan mint egy Basiliscus meg ferteztet, es meg már, meg ől mérgével. Illyen az bor es az rébség, az rébségető ital, mellyet valámig valákik mértékletlenül vadának es kerésnek, es azt ki mondhatatlan kívánsággal kívannyak nézni, és hálalt keserves méreggel elegyitven találának az ő italokban. Ezért mondgya Salamon, az 32. v. Végezetre mint az kígyó meg már, es mint az mérges kígyó meg tíf. Az Isten előfő mindeneket jól es jókatis terémptet vala, Moses 1. Kőnyv. 1. v. 31. de az ember az Istennek neméfeb terémptet alláttya mind ezéket másra fordéta. Az mit Isten rendelt vala az embernek fivének meg vi-

*damitására Soltar. 104. v. 15. Ő aſt viſont
màs végre. Az Iſten téltotta, moſtis
téltya ez illyen módnelkül való dol-
gokát, de mindazonáltal ezeket az em-
ber az ő mértékletlen gónoſ ſókáſa-
val es kélletinel fellyéb büvölködő
gyönyörűségevel gyalázatra fordéttya.
Annakokaért az ſ: Pál tanácsa mel-
lyet monda Timotheusnak, légyen
te tudományod, 1. Timot. 5. v. 29.
Elly borral, de az kevés légyen, az te
gyomrodért, es gyákorta valo betegségé-
dért. Es ne terhel jed meg' à té ter-
meſetedet, gyómrodát, akar mely do-
lognakis cselekedéſében, az te mér-
tékletlen itálod által. Emlekezzel meg
àrrol, hogy az bor meg csúſol, az, az,
tsuſolova tében, es az réſégétő állat ha-
borgová: és valaki abban gyönyörkődik
nem lében bēlcs. Paldabe. 20. v. 1. ne
kivánnnyad tehat hogy az téged bolond-
dá tégyen.*

M.

*Iob. 17. v. 1. avagy 16. v. 23. Az en lel-
kem*

*kem el vitetik, (tudnillik az Iſtentől) es
az en napjaim meg rövidültek, es az ko-
porſok kéſen vādnaſ nekem. Illyenkep-
pen ſol Davidis-Solt. 76. v. 13.*

AZ ember ha ez világra ſületik bünt
ſül es némz, (az hitetlenek tēvel-
gettek az ő annyok méhétől fogva, ſól-
van hazugságot, Soltár. 58. v. 3. ſ: Pál
Roma. 3. v. 23. Mindenek vétkeztenek.)
az bűn ſül betegségget, az betegség hā-
lalt, es így az miképpen hogy az embe-
rek minnyajan vétkeztenek, vétkez-
nek, minden embérek az bűnért meg hāl-
nak, Roma 5. v. 12. Ezért mondgya
Job ugyan 17. v. 12. avagy némely
forditas ſerent v. 13. Hogy ha jo allapa-
tot várnékis, ime az en házam már az ko-
porſo; es az en agyamat csinálom az ko-
porſóban, es ott vagyon az en nyugodal-
mam, s micsoda lehet ennel job nyugod-
dalom? Nincsen ennel az ő házánál az
embernek (nyugováſra) job. Latod
hogy ez állapottya es ſorſa minden
embernek; legyen azért teneked leg'
ſőb gondod ez, hogy ez te házadat

E 3 kéſi-

kétséged, hogy te lehets gázdág' es boldog abban az te házadban, koporsódban. Abban helyheztétet az jó hirnek, névnek drága kénéte; ott vagyon jól helyen az jó lelki észmeretnek könyve; ott vadnak az jó cselekedetnek könyörületessége; ott vagyon minden menyeyi kéncsed, mely sem az lópotol, sem az molytól, sem rosdától meg' nem eméztetik, es az te gyönyörűséges rév-hellyed; az gyálázat ellen való ékes öltözeted; ebben az te hitednek jó es kies, csendes ágya, es mikor östán meg látod gyönyörűséges fel tamadásodat az halálból, ezt mondod nagy bátran, es es nagy örömmel: Tavul legyen ez veszendő világ az en házamban nyugalom vagyon, az koporsó már az en házam ez után nem lében, az mint eddig' volt, hanem immar ez után, ez az en házam után az menyország, lében nyugovo csendes helyem.

Példabe. 19. v. 21. Sok gondolatok vadnak minden emberének elméjében, de tsák az Vrnak tanácsa áll meg.

Ierem.

Ierem. 10. v. 23. Tudom Vram hogy az embernek útja nincsen az ő tulajdon háztalmában, sem az úton jaronak, hogy az ő maga lépését igazgassa. Vgyanis az embernél vagyon az elmének gondolattya, de az Vrtól vagyon az nyelvnek beféde. Példa 16. v. 1. ugyan ott az 9. v. Az embereknek elméje gondollya meg az ő útát: de az Vr igazgattya annak járását. Reggel ezt mondgya az ember, ma vagy hólnápelem gyünk amaz városban, es ott esteideig lakunk, es kálmarkodunk es nyereségünk lehen. Ezt kellene pedig mondanotok: Ha az Vr akarándgya, es ha élünk, imezt vagy amàzt cselekedgyük, Iakab. 4. v. 13. es 15. Régenten az emberek el menének, hogy nagy hirt névet berezzenek mágoknak, az ő nagy magas tornyóknak az egig való felépítésével, de az Isten nevezze annak névet, Babelnek, mivel hogy az Vr ott vesette ezt az égbe földnek nyelvenek, Moses 1. Könyv. 11. v. 9. Igy azért hyaban valok az embereknek gondolatok. Ne cselekedgyel azért te femmi dolgot vak-

E 4

merő-

meréképpen, sem az Istennek szolgáltyában, avagy az te magad dolgai banniss; hanem kivannyad Salamonnal egygüt az Urtól, *hogy hajtsa hozzája az mi kívünket, hogy járjunk minden ő útai-ban, es őrizzük meg minden ő parancsolatit, az ő vegezisít, es itéletit, az mellyeket parancsolt.* 1. Kiraly. 8. v. 58. Kézgyed minden munkadat az ő nevében, es felelmében: es így bizonyos léhez, abban hogy aſt vighez viſed az ő felelmében.

Példabeszéd. 20. v. 6. Az embereknek nagyob réſe, hirdeti ki ki az ő jó vóltat: az ki pedig mindenben igaz mondo volna, ki találhat olyant?

Gonos dolog mikor az ember vétkezik, gonosb mikor abban gyönyörködik, de az mindennel leg' gonosb hogy ő mind azokat az vétkeket mellyeket cselekezik kiſſebiti, kicsényíti. Miglen az ember mint egy rejtek helyet es erős öſlopot keres vétkeinek az joſagos cselekedetnek fine alatt, es mutogattya ő magát, hogy ő felette igen jo ember, addig úgy teczik ő ne-
ki

ki mind jól vágyon az dolog' es az miképpen hogy ő az elöttis csak az bünt cselekette, úgy az utánis abban akar el menni, eſt ő kicsényíti es az büntetéstis kiſſebiti. Ez az öſlop avagy az rög az mellyet vet az őrdög az keresztýen ember utának eleiben, mikor tudnillik az embert ő akarja hasonlítani, jobnak másokhoz, es igen ſente teſti magát, es hogy ha ő az elöt nem voltis gonos, de sokkal gonosabbba bűnéſebbe teſti es nyomorúſagofſábbba. De s-jaj mint vágyon az dolog', az ki így cselekezik vétkeit kiſſebiti, ez nem különben vágyon mint *Adámnak maga mentſige, Moſes 1. Könyve. 3. v. 12.* mert az ember nem rejtezhetik el az Istennek viſgaláſától, az mely Iſten ſeléli es tálállyá őtet az ő mély es kevély képmutogataſában, az az ſines, keresztýenségében. *Ne mondgyad azért hogy énnekem tiſta ſivem vágyon, tiſta vágyok az en bűnömötől, Példa. 20. v. 9.* Sőt inkább eſmerd meg' tennem-magadat haſontalan ſolgának, es

nyavalyás bűnösnek, es az Publicánussal edgyüt kérjed Istennek kegyelmét, O Isten légy irgalmas nekem bűnös embernek. Sz: Lukacs. 18. v. 13.

N.

Iob. 1. v. 21. Mezitelen jöttem az én anyámnak méhéből, es mezitelen térek oda, az Vr adta, és az Vr vőtte elis: Aldot legyen az Vrnak neve.

Iob. 5. v. 6. Nem az porból kővetkezik, az nyomorúság es az háborúság nem az földből nevededik, de az mindeneken fellyeb urálkodónak kezéből vagyon, es ez az Vr, az ki begénnyé tében, es meg gazdagit, 1. Sam. 2. v. 7. Mindazonáltal az ember mivel hogy igen gyéngé természetű es igen gyárlo gyakorta tufakodik es panaszkodik az nyomorúságok es nyavalyák alatt mely ő reajok az bűnökért állot, némis teként arra a kézre, mély által, es ki által lőtt; Es az mint mondgya David az Solt. 14. v. 1. az balgatág az ő fivéből nehezen ad bálákat Istennek érette, nem ákarja alda-
ni

ni Istent, mind addig mig az Pharaó ből-
cseivel avagy bűjös bájosival edgyüt kénke-
rítették meg vállalni Isteni hatalom es ke-
zi munka ez, Moses. 2. Kénnyv. 8. v. 19.
Az embernek semmi magának ereje al-
tal nincsen, az mie vagyon-is, Isten-
től vagyon, es az mint hogy az ember
mezitelen jött ez világra, ugy tér mé-
gis. Tanuld meg azért innet, hogy ugy
ely ez világban, mint ha nemis elnel az-
zal. Mert semmit nem hoztunk ez vilá-
gra, kétségnekül semmit ki sem vihetünk
ez világból. Hogy ha pedig eledelünk es
ruházatunk vagyon, azokkal meg eléged-
gyünk, 1. Timot. 6. v. 8. El tavoztasd
azért hogy ne keres feletteb való főor-
galmatossággal gazdagulást, hanem in-
kab tsakázon légy hogy meg terj Iste-
nedhez ez életben. Es ha te ez világi
bujdosásodban sanyárgattátal nyavá-
lyákkal, nyomorúságokkal, testedben,
javaidban, jó hiredben névedben való
bőbbséggel; Elseőben tekéncs maga-
dat, hogy mitt érdemélhettel volna te
Istentől, az utan tekéncs az égre, es

est mondgyad Eli páppal, 1. Sam. 3. v. 18. *Eő az Vr, es tselekedgyék úgy a mint neki jobnak tetzik.*

2. Timot. 2. v. 4. *Senki nem elegyiti magát ez életnek forgalmatosságiban az ki vitezkedik, hogy annak kedvében lehessen az kitől valasztatot az vitezsegre.*

Csak ez világi mód szeréntis rosbul vagyon az a dolog, mikor az vitezek az ő kiralyoknak, Uroknak alaja adgyak magokat: az ő fizetéseket, bireket ha el veszik Uroktól, azzal gonosbúl élnek, es az által az ő Urok mellett nem vitezkednek; Ez azért ilyen rut dolog lévén; fokkal gonosbáb, ártalmásab ez, es nemis illik keresztényen emberhez, (holot ő az ő nevét iratta az Jesus Christusnak vitézi kőzze) hogy ő az ő ez világi életet adgya, s-arullya az érdőgneke partyára, tárláságára, élven ő velle edgyűt ez vilaghi hyaban valo gyönyörűségben. *Te azért mivel hogy az te kerebséged által az Christust fel el-*
tőz-

tőzted, 6: Pál Galat 3. v. 27. *Válvan őtet lenni te királyodnak, es ašt fogadtad hogy ő vitéze léf, aly meg alhatatoson, légy erős es alhatatos mint ember senkitől ne fély, hanem csak Istentől, es semmi vitezsegre ne ad magad egyébre, hanem csak az jora, ezért pedig életet ígérteneked, az Istén. Fordics el az te fémceidet ez világi dolgokrol, es függezd azokat az mennyeiekre, gondold meg hogy az, az te pallyafutásodnak koronaja, az, az orfág mellyért viaskodol; hárczoly tehat ezért mint hű ember, es így te mint egy érsékségűl birhatod ez orfagot, es uralkodol abban nagy kiralyi modon minden ellenkezésnelkül, te teczel őneki az kinek vitéze vagy, es kinek lében ily becsületi mint te neked? Mert az kik engemet tisztelnek, azokat meg tisztetem, de az kik engemet meg utalnak, meg utaltatnak, így bol Istén, 1. Sam. 2. v. 30.*

Ejai. 33. v. 10. Majd felkelek ašt mondgya az Vr Istén: Majd fel magasztaltatom, majd fel magasztalom magamat.

Az

Az miképpen az dajka táplállyá az ő fiat, gyermekét, emléit neki adván hogy az után aſt nagyub kívánsággal be vegye, néha aſtis cselekezi, hogy valami keſerűséget tében rea, emléire, es ő aſt el ſem veti onnet, árrol nem fordittya el; Igy cselekezik fíntén az irgalmas Iſten (noha ném tsák emberi modon es formán) midőn az nágy keſerves ellenſéget, mellyeket ő támaſtot az ő népe ellen, mint egy emléő által légelteti az ellenſég által mellyet ő reajok tőtt az ő bűnőkért, ez világnak béretetért; probalván ſányarúſággal az ő hiveit; viſont az dühős, vakmerő ellenſégeknek gónos végre valo ſandékokat önönmagok nyákaban fordettya; jol lehet ők olyanok, *mint jelen valo tővisek* az ő Anyaſ: egy-házának, es őt őnők az ő oldalokban, *Mofes 4. 33. v. 55.* es győtrik őket az ő foldekben az mélyben lăknak; es noha megis ők az Iſtennek dolgăinak mivelői, executori, es vighez viſik az ő tanácsának végét, ők meg ſépervén őket puſtitó veſſővel, es

az

az ő győkreket éhséggel meg őlendi, *Eſai. 14. v. 23. es 30.* Mivel hogy az ő cselekedetek ſármáznak az Iſten népe ellen valo gyűlölfégből, es nem az ő engedelmeſſégekből, ők azért méltan, igazán büntetnek az igaz Iſtentől, ezért hogy ők ily ifonyu modon bannak az Iſten népével. Légyen annakokaért az te fegyvered az békeſſéges türes, ſenvedés, nagy engedelmeſſéggel, mikor az Iſtennek keze, látogátáſa vagyon te rajtad, eſt mondgyad *Jobbal 13. v. 15.* *Ha meg' őlneis éngemet, de en ő benne reménlek.* Avagy ha mikor probal tēgedet az gonos eſközők által az te hitedben, megis mindazonáltal varjad abbol valo fel ſabaduláſodat mert ő idejekóran meg' ſabadit tēgedet: ő fel támaſt es mágáſtal tēgedet, igy te meg' latod az te kívánságodat az tē ellen ſégeden.

O.

Iob. 21. v. 23. es 25. E' meg' hal az ő erős bóldogſágában, mindenéſtől fogván tſen-

tsendességben es békeességben lévén. Amaz pedig keserő szívvel, hal meg, a ki itt nem élhetet è világnak javaival.

Micsoda az embernek az ő ez világi élete, járas, avagy bujdosás az Sin pústáján, *Moses. 2. Könyv. 16. v. 1. az meg ígért föld felé, mennyei Ierusalem féle? Az melyben egy lákos sem mondgyá est, beteg vagyok, mert az mély nép abban lákozik, meg szabadúl az ő bűneitől, Esai. 33. v. 24.* Ebben az járásban némelyek az Atyák között láttak az ő fiokat meg' eméltetni az magoknak fokát tulajdonításért, *mint Nadáb es Abihu, Moses, 3. Könyv. 10. v. 2.* Némelyeknek mind Attyok mind fiok el nyelnek az párt ütést, mint Kore es az ő gyűlékezése, *Moses IV. Könyv. 16. v. 31. 32.* Az fiak láták az ő Attyokat el téméteteknek lenniaz pústában, az Isten nyilván valo törvényének által hágasokért es engedetlenségéért. Az ember bületet az halálnak bizonyos okálat es így ném csak az vén, hanem meg az gyönyörűséges ifiak is meg hálnak.

Egészlen

Egészlen tellyes életünk halálos. Az gyermek meg hal gyenge idejében, nemellyek az ő Ifiúságában, az Ifiúság' erős állapottyaban, es az régi idejű emberek meg hálnak *az mi Nebo hegyünkön, Moses. 5. Könyv. 34. v. 1.* Mert onnét kevesen vőttek az ő földet; Mi hálunk meg az Istennek beféde berént, ugyan ezen Könyv. 34. v. 5. De ez vala az Sátannak beféde es kava, ő elsőben így bol vala, *Moses 1. Könyv. 3. v. 4. Ti nem háltok meg halálnak halálával.* Némellyek úgy mennek, mulnak ki ez világból, mint az vendég az vendég fogadóbol; egy meg hal es el aluszik mint az világos Lámpas, avagy az meg eméltetet gyertya; így hál még az vén, öreg ember; némellyek mint az vízzel meg oltatot tűz hirtelen es erőszakkal, így vegeztetik az Ifiúnak élete, es ha űk nem akárnák is, mindazáltal minnyajan az Golgotara teritetnek, vitetnek. Az Istennek dolgai meg vizsgálhatatlanok, es az ő utai tudhatatlanok, annakokáért jokis. Az gonoskok

fok

fok időkig virágoznak ez világi mód fe-
rent, es olyan pompával vigézik-is el;
az igazak nyomorgattátnak, es így hál-
nak meg', meg *útaltatvan* másoknak bé-
mektől, vélvén némellyek az jó embernek
életet gyalázatosnak, Bóltsefé. 5. v. 4. Es
némellyek ást mondgyak, *en hyaban*
tartottam (mostam) az en kivemet tibtan,
Soltár, 73. v. 13. De el jó az idő hogy az
hitetlenek el béleketnek mint az polyva,
Soltár. 1. v. 4. es akkoron az igaz ember meg
ál nagy bizodalommal azok előtt, az kik
nyomorgatták őtet, Bóltsefé 5. v. 1. Azért
ne légy oly ítéletben, hogy te gyűlölség-
ben vagy Isten előtt, mert te begény vagy.
es vigezed az te napjaidat gyönyörűség-
nelkül; neis itéllyed hogy te vágy ked-
ves azért tsak, hogy te gazdag vagy, es
csendességben muld ki; hanem munkal-
kodgyal mind te állapotodban fogalni
Istennek, es így ha te álácson, vagy nágy
renden valo allapatu emberléhez, be-
gény avagy, gazdag, te neked örökléged
lében az féntek között, Bóltsefé. 5. v. 5.

Példabeféd. 13. v. 10. Tsak kevely-
ség-

ségéből berez haboruságot az kevely. Az
kevelység, az elmének nyávályaja, mely
ástferzi hogy az Istennek jó ajandé-
kéval gonosul el, ugymint, az ő gaz-
dag állapattyaban: sőt ástis cseleke-
zi, az jó állapotot meg' véstegeti, es
így minden módon nyávályat berez.
Miglen az Abrahamnak es Lotnak tse-
ledi meg' nem nevedének, addig vá-
la köztök csendesség es békeség; de
mihelt ők meg' névedének, az be-
keség samkivétteték, es haborgás kö-
vetkezék: akkor kezdetek hallatni vese-
kedés, haborgas, es ez fő mondat-
ni, *Mine and Tine*, az, az, *Enyim*,
s-Tied, ossuk meg ezeket; Az gazdag
fag' ilyen féntén, így cselekezik, az fi-
vet fel gerjésti, es fualkodtattyá, ugy
annyéra, hogy neha kevelységéből az
ember az nágy tüdő, tarfoly penzeker-
tis labaival rugdossa; de az kinek az e-
lőt keves idővel valo gazdag tárháza, az
haboruság, haborgas es vísfavonás ást
tefi az embernek lábai alat valo porrá,
hamuvá. Innen vadnak az utan az nágy
víf-

visfavónások, az emberek közt való háborgások. Az gázdátság nemz es ferez kevélységet, mély ném hál meg es ném mulik el fajzatnelkül, hanem fajz, es nemz haborgást. *Gazdag vagy te? fel ne fuválkodgyál elmedben, gázdátságodban, es reméniségedet ne veszed hasontalan bizontalan gázdátságban, hanem az élő Istenben, ki bőséggel meg ad minékünk mindeneket az mi táplálásunkra, 1. Timot. 6. v. 17. 18. 19. tégy jól, es légy gazdag jó cselekédetekben, hajlando légy az adakozásra. Hogy mint egy kéncszet ferez magadnak jóvendőre való jó fundamentomot, hogy el vegyed az örök életet.*

Peldabesz. 31. v. 8. Nyisd meg az te fadat a mellet, az ki néma, es az kik adattának vesedelemre.

Vagyon oly néma ember, es masokis vadnak fokán ollyak az kik kívánnak az mi segítségünket, az kik csak az ő halgatófok által kívánnák az mi segítségünket; Szégeny ez búkölködő az, az kin senki nem könyörül.

rül. Mi ást mondgyuk az mi bégényinknek búkölködőinknek, az Isten segéllyen benneteket, titeket; de az Isten ást mongya azoknak az kik jók es kívánnak az ő segettséget. En segétséggel lélek ott az hol az ember nem ákárja. Ha csak egy emberis nem véfi fel az ő dolgokat, igyeket, *de az Isten az kitsenyeknek es tsétsópóknak fájok által rendel ő nekik segettségét Soltar 8. v. 3. Oh, annakokaért adgyad te magadat az mindeneket fel kereső es meg' segítő Istenhez, es az mint ezen Peldabe. 31. v. 9. Íol Salamon; Nyisd meg' az te fadát, itelly igazán, forgásdigyét az bégénynek es az búkölködőnek, őltalmazd azoknak ügyeket az kik magokkal jól tehetetlenek; Es az mint ugyan ezen Pelda. 3. v. 7. 8. Íol Salamon: Ne légy bölcs csak te magad iteleti berént, fellyed az Vrat es távozzal el az gonóftól. Eggeséghees lében ez az te köldöködnek, es megh uyulás az te tson-taid-*

taidnak, ha másokkalis közlőd tanácsadódodat.

P.

Példabe. 4. v. 26. Meg vizsgállyad az te lábaidnak ösvényét, hogy minden te utaid álhatatófok legyenek v. 27. Ne hajoly jobbra avagy balra, fordics el az te lábadat az gonóktól.

Az ördög vevén esében hogy az emberek az ő alázatos engedelmességek által oda hágnak es mennek, az honnan ő az ő kevélysége, miát le eset, i-regykedik az emberre, es el jó az Satan, az ki ellensége ő neki mint egy gonóf erős tévo: ő vèt véghetetlen törőket, akadállyokat az mi lábaink éleiben, es betölti minden mi utainkat kèlepczével es törrel az mi lelkeinknek meg' hálozasára; ő ferez az mi fiueinkben gonóf gondolatokat; az mi bajainkban hamis, alnok, csálard, másokat meg' csáló befédeket, minden mi tagainknak izécskeiben bűnös cselekédeteket, mikor mi fel kelünk ő gerjeft mi ben-nünk

nünk törvèntelen, illetlen cselekedeteket, az mi aluvasink közöttis ocs-màn rut àlmodozásokat, ha mi vigak vagyunk ő minket fèstet erkölcsűekke tében, ha bomóruak vagyunk ő minket ketségben esésre ejteni munkálodik. Sőt nem csak azon munkálkodik hogy minket az mi utainkban vilagos tévelygésekre vigyen, de az hol láttya ő az mi jó dolgainkban való járásinkat, ott okar ő meg törőzni, meg fogni minnyajunkat. Látod azért te hogy kőrőskörnyül vitettel késértetekkel fokakkal, búkség hogy te neked legyenek *Argus* (mely ház femű ember volt) femeid, es ket orczad, mint *Ianusnak*, (kinek két artzulattyat irjak) ezért, hogy te mindenfele vigyázhas mindket oldal fele az te read jöhető veszedelmédre. Minekokaért mikeppen hogy az kiknek elő ellensége vadnak lefèskednek ő utannok, nem mennek ki fégyver nélkül. Így észmerd meg, es ved esedben hogy az ördög neked elő utánad lefèskedő ellenseged, keres hogy

hogy be nyélheffen téged. Vifel gondot az te ősvenyidre, hogy meg nényerjen téged, mert az mint talál téged, úgy kötöz, töröz meg téged. Annakokaért ály az te útaidban az őrdőgneknéknokfági ellen *fel őltözven az Isténnek minden fegyverit*, Ephes. 7. v. 11. 12. 13. Hogy ellene álhafs minden te ellened való álnokfági ellen, es (az békeffég' fűkféges mindenkoron) könyöröggy Istennek, érette, *mely erős torony, ához folyamodik az igaz, es batorfagos lében*, Példa. 18. v. 10.

Példabesz. 16. v. 18. A' meg' romlajnak előtte kevélység' vagyon, es az esetnek előtte fel fuvalkodot lélek.

Ez az Istennek tulajdonfága az kevélyek ellen, hogy őket meg gyalázza, es ákadálokat vét az ő kevélységek eleiben: es ákkor gyalázza meg őket mikor az ő bívek fel fuvalkodtak az ő magok cselekedetinek bolond gondolatyából: mikor Herodes fel fuvalkodot es ugyan mint egy fél dágadot volna kevélységében, es nágy fel bőval est kiál-

tya vala az hízeltedő nép, (ő az ő bekében ülven) az kősségnek, Isten fáva ez, nem embere. Azonnal pedig az Vrnak Angyala meg tsapdosá éter, es az férgektől meg' emektetvén meg' hala, Apostoli cselekedet. 12. v. 22. 23. Minekokaért alázd meg' magadat, gondolkodgyál magad meg' alazásárol, es légy alázatos az te bemeid előtt, es így te fel magasztaltatol az Istennek tekénteti előtt. Az nagy Varfa leg job es háfnosb az vizben; így ménnel inkább meg alázza valamely, (s-akarmely) ember az ő maga felől való gondolatit, annal kedveseb ő Isten előtt; Es mikor némelyek az ő mélyféges gondolatyokkal vélik, vákmerőképpen állattyák hogy ék meg' álhatnak, meg' gyaláztatnak: az kik penig' más modon cselekeznek, nagy dicsőféggel fel magasztaltatnak meg becsőltetnek.

Példabesz. 24. v. 27. Szérez del kívül az te dolgodat, es kibécs el az te meződben; annakutanna éppits az te házadatis.

Ez világi dolgokban az vegez es

tanácskozás felette szükséges, és ezt szükségesb cselekedniek az nagy méltóságban helyheztéteknek legfőképpen, hogy annakelőtte míg valamihez fognak el vigezzenek minden dolgokat: mert az ő bölcseségek ki terjednek mások eleiben, és ki mennek; sok embereknek munkajok mennek másoknak vizsgálására mága gondolatlanul, és semmit egyebet nem vesnek belőle, hanem meg' csufolást abból az mit vettek kézekben. Mikor az Izraél népe az Istennek paráncsolattya ellen, fejt meg' az ő felkent embere ellenis Mofes ellenlőnek, el menének és hadakozának az Amalekitakkal, mi fármazek és támada belőle? vakmerőképpen és magok gondolatlanúságokból fel menének az nagy magas hegyekre, ők predajul lőnek az ő ellenségeknak az Amalekitáknak és Cananéusoknak, és meg' vervén vágák oket, mind az Hormahig. Mofes 4. Könyv. 14. v. 40. 41. 42. mind az utolsó verséig. Minden te dolgaidban azért akár lelki, akár idő

idő berént való legyen az, ne meny magad gondolatlanul, avagy nyelveddel avagy keziddel. Hanem meg lásd, kezeiddel mit cselekezel ez világi dolgaidban, legyenek azok bizonyos karban helyheztettek, minekelőtte te valami magyarázatra való dolgot véb kezdedben: és az lelki dolgokbannis, mikor te az te nevedet igyekezed és akard adni az Christusnak, elseőben üly le, és ves samot az te életedről, hogy kedves és hív keresztyen ember lehess: ezért hogy mikor te az sok nyavalyának, nyomorúságoknak vizsgálása próbaja alá mégy, legy te (nem méltatlan) hanem méltó és hív tanítvanya az Christusnak.

Q.

Soltar. 80. v. 18. vagy 19. Elevenits (uyits) meg' minket, és az te nevedet segítségül hívuk. az 143. v. 11.

Nitimur in vetitum, Az meg teltot dolgokra igyekezünk, ez nem csak régi mondas, hanem ugyan igazis, az
F 2 meg'

meg' tiltot fépen függő gyümölcsöt
 meg látvan az mi feneink (az mi A-
 tyainkkal Adammal Evával együtt)
 meg' kótolok azt : mi azért ő vellek
 együtt az bűnert *meg halunk*, *Colos. 3.*
v. 3. es semmitis egyebről nem gon-
 dolkodunk hanem az mitt az hallando
 emberek cselekeznek: noha még' élünk
 mi ez világi dolgokban, de azok nehe-
 zek es veszedelmesek, sőt ugyan meg
 holtak vagyunk az lelki dolgokban.
 Ugy annyéra hogy, hanemha az Chri-
 stus nem mondgya minekünk mint ré-
 gen az leanzonak *6: Mark. 5. v. 41. te ne-*
ked mondom kely fel; nincsen ezenkivől
 mi bennünk semmi jo, minden mi kül-
 fő, belső munkaink Isten segítségé al-
 tal vadnak. Mert az mint *6: Pál Apostol*
mondgya Rom. 9. v. 16. Nem azé az vá-
lasztas, a kinek arra akarattya vagyon, sem
azé, az ki fut, hanem a könyörülő Istene.
 ő, tudnillik az Isten keleti el az jot az
 emberben hogy ő lehesen jo az ő ke-
 gyelme által, es ő adgya elsőben meg'
 csak kezdetetis az dolognak. Karyomlás
 eft

est mondani, hogy az embernek aka-
 rattya munkalkodik az Istennek kegyel-
 me nélkül akar mely dologban az mi
 jo. Az dolgok az mennyiben dolgok a-
 vagy cselekedetek, így ezek fármaznak
 az ember akarattyaából; de hogy azok
 jo dolgok es munkák egyedül csak az
 kegyelemnek munkái. Ezert mondgya
 Christus Urunk az ő tanítványinak,
Ian. 15. v. 5. En nallamnelkül semmit
nem cselekedhettek. Mindazonáltal az
 meg' terésnek idejen az embernek a-
 karattya, nem hivalkodik, restelke-
 dik, avagy nincsen minden mozgás
 nélkül, es erzékenfégnélkül, mint egy
 meg holt, avagy bálvány, de azt esele-
 kezi Istennek lelke által, hogy vonsa
 őtet, nem valami erőszak által, hanem
 meg lagyitvan, uytvan az mi fíveinket
 az ő *6: Lelke által.* Mert ugyan azon
 egy momentomban, az az fempil-
 lantásban, az Isten indittya es épe-
 ti az mi akaratinkat, es azt cseleksi
 hogy mi akarjuk az dolgot: de eztis
 mindazonáltal úgy, hogy minden effi-

caciaja, foganattya az dolognak az Istennek lelkitől vagy on, az ki az engedetlenebből engedelmeseket, es az reftékből, tunyákból gyorsakat, meg terőket ferez. Mind ezek tanitanak tégedet alazatosflagra, hogy ha semmi jófag' avagy valami foganatosflág az mely jó lehetne es volna mi bennünk, miért fuvalkodunk fel mi magunkban? Ist inkab dicsőicsed az Istent es dicsérjed az te erőd által, es könyörögy bűntelen Istennek kegyelme által, uyicson es elevenicsen meg téged, es munkálkodgyek az te meg terétésedben; hogy te meg cselekedhesd azokat az te dolgaidat az mellyeket Isten kivan te tőled. Igy cselekedet az Istennek Anyaf: egy-háza fok helyyeken: *Ieremias 31. 18. Terics meg engemet es meg terek:* es az Siralomról irt *Könyv. 5. v. 21. Terics meg Vram minket te hozza, es meg terünk.* Meg az f: Agoston Doctornakis gyönyörűséges, édesléges könyörgési voltak fájában: Oh Uram adgy kegyelmet cselekednem az mit parancsol, es

pá-

parancsoly az mit akar. *Da Domine quod jubes, & jube quod vis, Soliloq. cap. 18.* Mas modon nem láttatik mi bennünk, s-mi közöttünk semmi jó. Es ezt mondgya okát, miért nem terheteg meg az nép egyeb modon, hanem csak az Istennek kegyelmes gondviselese es oltalmazása által az pustaban, tudnillik, mert az *Vr nem adot ő nekik bivet az meg terésre, bemeget az látásra, füleket az hallásra, mind ez mai napiglan, Moses 5. Könyv. 29. v. 4.*

Sz: Pál 1. Thessal. 5. v. 19. Az Istennek lelket meg' ne olcsatok.

Az f: Lélek Istennek kegyelme ez életben es ez vilagon olyan, mint bintén az tűznek firkai, az mely hirtelenséggel meg oltathatik keves es kicsény vízzel: ily ha mi vétkezünk es az fámtalan fok gonof bűnöknek cselekedetiben megyünk el, mi akkor mint egy bűvizet öntünk ki az (fok bűnök) az Istennek lelkire, es az fok bűnökkel, hazugfággal, irégységgel főfvenységgel, es több egyeb elő fámlálhatatlan

F 4

vét-

vétkekkel el oltyuk mi bennünk őtet. Annakokaért legyen te neked leg fő kiváltsképpen való gondod el tavoztatni az bűnöket, es tökéletes lelki észmerettel minden dolgaidban meg lásd, hogy meg ne bantsad, se olcsad, meg ne bomoricsad; az Istennek fi: lélkét. E ő tisztaságos Lélek, es azt akarja hogy makulánélkül való templomban lakhassék; E őrizd meg azért tisztán az te edényidet, az te testedet tisztán, mely az ő lako Temploma, semmit olyat ne cselekedgyel az mellyel meg bomoricsad meg olcsad őtet, gonosul élvén ez vilagon, mellyeket mikor cselekezel az Istennek lelket meg bomoritod te benned, es el űzöd te tőlled.

Ester 14. v. 1. Az Esther királyné Afsonyis az halálnak veszedelmétől való féltében az Vrhoz folyamodék.

Ket dolgok vadnak mellyek tellyesfégefen meg telik betöltik az fi vet véghetetlen bomorufagokkal, külfékeppen az nyomorufagok, nyavályák; belsőkeppen

pen az meg sebesitetet. Lelki észmeret, mellyet (az mint Salamon mondgya *Példabe. 18. v. 14.*) *senki nem emelhet fel:* es mind ezket nyomorufagokban, folyamodgyal egyedül tsak az Istenhez fiúból fiúntelen való könyörgésed által, ha teneked nem teczenének is kedvesnek es ugyan ha nem lattátnal mingyárt meg halgattatni könyörgésedbé, *megis bizzal ő benne fi: Iobbal, ha meg őlnéis mind halálodig' Iob. 13. v. 15.* Fordics azert magadat az Urra, es vesséd minden gondodat ő rea, az ki meg gyo gyit téged, es jól lehet az Isten es az gonos emberék nyomorgassanak is téged, mindazonaltal el né fordicsad magadat ez vigasztalásnak köfiklajától, az nyavalyáknak nyomorufagoknak rejtekében. Meg vigasztallya az Ur az ő fiait, es hiveit, meg nyugottya es hordozza őket minden ő veszedelmekben félelem es veszedelemnélkül, az ő vigasztalása cselekefi hogy az ember aludgyek még agy-nélkül is, élyen Lélek nélkül; ő teszi az embereket batorfagósokká

az vesedelembem, csendesse az nyavalyákban, es élökke az halálnak örvényében. Eörvendgy tehat minden te nyomorufagidban, de az légyen az Urban, es ő te neked ad erőtt ellene állni, mert az Urban valo örömnünk mi nekünk erősségünk.

R.

Példabeszéd. 11. v. 4. Nem használ az gazdag az haragnak idejen, az igazság pedig ki ragad az halálból.

AZ gazdag az őnnönmagaban nem Agonos tellyessége, de az mennyiben meg vesztegetődik az gononosul velle élés által, az kik az ő gazdagokban biznak, s: *Mark. 10. v. 24.* Az meg lehet (jól lehet nehezen neha) hogy az ember gazdag lehet, mindazáltal jo emberis lehet: nemis téltya az Propheta mi tölünk hogy gazdagunk ne légyen, de hogy ne bizzunk azokban, s: *David Solt. 62. v. 10. 11.* De jaj, mely könnyen meg vesztegeti ez az boldog berencses állapotot, meg vesztegeti

az

az gondolatot, az elmet, ugy hogy az fegénység job volna ez helyet fokaknak. Mert hyaban valo gondolat vagyott ott, el foglallya az embernek szívét, es az gazdag, berez némellyekben oly reménseget, mint ha ők mindennel bűvölködnének, ők nagy batorságban vadnak; ez nyilván vagyott az közönséges beszéd által es az mindennapi Példa által, hogy az olyan emberek nehezé hadgyak el ez ő gondgyokat, mert ő gazdag es vagyott ő neki fok vilagi java, es ezt mondgya üres es szabad vagyott minden vesedelem nélkül, semmi kar nem éri es nem megyen ő rea. De az gazdag erőtelen oltalom az Urnak végezése ellen, az meg nem allittathattya őket semmi helyben, es meg nem szabadattya őket az *Vr busulásának napján*, *Ezech. 7. v. 19.* Te azért ne támaszkodgyál az te gazdagágodhoz, es ne mondgyad azt? elég vagyott ennekem életemre valo, *Sirak. 5. v. 1.* Salamon Példa. 13. v. 7. Vagyott oly ki hannya gazdagát holott semmi nincsen,

F 6

vibon-

vissontag tettei magát begénynek, holot sok marhaja vagyon? Ne bizzal azért abban, mert nem tudod mely hirtelen elvitetik te tölled, avagy te nemmagad elragadtatol mellőlle, nem tudod micsoda idő jó reája, meg halvan azokat hagyod egyebeknek Sirak. 11. v. 18. 19. Sz: David az Soltar. 49. v. 11. az ő gazdagságokat másnak hadgyak. Meg kéri az illyennek lelkét meg sem gondolná mikor, csak ebt hallja az gazdaggal edgyüt, Luk. 12. v. 20. Bolond, ez eyel meg kívánnyak az te lelkedet te tölled, az mellyeket pedig kébitettel kie lésnek?

Példabeszéd. 16. v. 13. Kédvések légyenek az királyoknak az igaz beszédek; es az igaz mondot keresse az király.

Boldog ország az melynek királlya az jeles embereknek fia, az jószágos cselekedetekben foglalatos, Préd 10. v. 17. vagy 15. Es gyönyörködik az ő ebes es okos jó tanácsosiban; akkor őis (mint az Nap fény az egen) világoskodik dicsőségesen: de az mi nagyub, így ő meg vigasztalodik, es örül, öröendez mind azok-

azoknak fivérek, az kik az ő hatalma alatt vadnak. De mikor az ő fülök be zárva vadnak az jeles, tíftefléges Tanácsban, es tsak az hizelkedő nyelvekre figyelmeznak, vigyáznak, az kevély patvar rágalmazokra, jaj az, annak az földnek, mert az hol nincsenek ebes tanácsok, el vés az nép, az meg maradás penig vagyon, az tanátsosnak bölcs ertelmében. Példa. 11. v. 14. Mikor az bolond Roboam, bölcs Salamon fia, hatra hagyá az Ur törvényét, így az egész Israél ő velle egyetemben, 2. Chronica. 12. v. 1. Tekéncs meg minemű erkölcsű az ember az mely valami varoson avagy akar mely helyen Vralkodik, olyanok mind azok is, az kik abban laknak, Sirak. 10. v. 2. 3. Az ő titkos jó pelda adása az törvénynek javára vagyon, es valamit ő cselekezik önnönmagában jó dolgokat ő úgy tíftefléghes parancsolatokat ad másoknak is. Jó pelda ado légyen nem csak az ő királyi, hatalmas Udvárában, hanem mindeneknek valakik az ő hatalmában vadnak. Gondgya lé-

legyen arra hogy ne legyenek nyilván való es czégéres bűnösök, gonosok ő alatta. Legyen ez tanacs nektek kivalképpen, az mint cselekedek ő: Bernard az Eugenius Papaval; Aőt cseleked hogy az te tőkelteflégedből el tavoztasd mind az gonost, s-mind pedig az gonos ellen gondot visely az te lelked éfmeretire, masokra nézve pedig az te hatalmadra, s-allapatodra nézve, jó példa adó légy.

*Prédikator. 12. v. 1. avagy 3. Emlkezze meg az te teremődről az te ifusagodnak idejében, mig az vesedelemnek napjai el nem jőnek; Es mig el jőnek az estendők mellyekről aőt mondgyad: nem fe-
retem ezeket.*

Sok ellenfégi vadnak az ékeflégnek, de soha egytőlis azoktól nem kel ugy felni, mint az mely mi bennünk mi ellenünk vagyon: es jól lehet minden idejű emberek hajlandok az gonosra, de mindazonaltal senki nem hajlandob mint az Ifusag' minden ő ellenfége fellet vagyon ünnönmagaban nagy ellenfége

fége az mely meg bontya őtet, mert ő meg utallya az bölcsseknek bölcseségeket, tanácsadafokat. Az mit bölcs Salamon mond mint egy csuffag es nevetésképpen, az Ifu azokat veszi jó aldozat gyanánt ugy mint ha jól volna ő neki javára. Ugyan ezen Prédikator, 12. v. 1. avagy 11. v. 9. *Eőrvendézz ifu az te ifuságodban, es vidamitsón meg tégedet az te bived, az te ifuságodnak idejében, es jary az te bivednek utaiban, es az te bemednek látásiban: De meg tudgyad, hogy mind ezekért az Isten tégedet itéletre vonson.* Ezeket ő mind kedves gyönyörűség gyanant veszi, aőt vélvén önnönmagaban, hogy az meg őbűlésnek ideje csak az Istenhez meg teresre való idő, nem az Ifusagbeli idő. Ugy annyéra pedig hogy fok időkigh gyakorlyák az ő gonos fokások által bűnőket, ők az gonost tselekezik igen meg fokasitvan kettőztetvén, sőt mint az piros festék, *Efai. 1. v. 18.* Visont az ő bűnők, gonozságok, léfnek mint az csontok közöt való nyavalya, az hol

hol egy urálkodhatik az többitis meg rothas'tya az utan. O annakokaért ne keményics meg az te b'ivedet, de ma hald meg az Istennek hivogato fávat, az ki hy tégedet az poenitenciara; Emlekezzel meg arról, *hogy veszedelmes napok jőnek te read, ugyan Salamon Predikator, 12. v. 1.* mely napokban ha te magaddal el hiteted hogy nagy dolgokat cselekezel te (gyakorlod az Anyas: egy-hazat, hálगतod az Istennek ígé-jet) te ne talámtan meg csalod ugy magadat. Ez válast ada Alexander kiraly az ki nagy Monarcha vala ez vilagon, mikor Aristoteles az ő Mestere javallana ő neki hogy halasztana az ő hadakozását az ő megh ért őb állapotyara, idejere, ő meg felele neki ebt mondvan: En félek attol hogy ha en ast az en régi, őb időmre hagyom, s-halasztom, en el ves'tem ugy az en iffiusagomnak erejet, es így fokaknak gyűlölségében esem. Így cselekedgyel te, felely meg minden te kéfertetidnek, az kik javallyák teneked az te poeni-

poenitentia tartásodat, az az Istenhez valo meg teréfedet vénségednek idejére halasztanod. Az vénségnek vagon elég tulajdon nyavalyája, ott sok nyomoruságok vadnak az te cson-taidban, az te testednek minden i-zeiben, ugy hogy keves jokat varhacz te mind azokban az dolgokbannis az mellyek jonak teczhetnének te neked. Nem mondanáke az emberek ebt bolondságnak, mikor valamely ebtelen ember nagy mod-nelkül valo terhet rakna az ő erőtlen marhajára, ollyat az mellyet el nem birna hordozni, es az nagy erős marha üressen menne csak? Így emlekezzel meg arról, hogy nincs na-gyub bolondság mint ki vened az te iffiuságodat az Istenhez valo meg teréfed alol, mely igen erős es sok gon-
 os kívánságokkal tellyes, es tennel sok ki befelehetetlen gyalazatot az te meg vénhet idődre, állapotodra mikor immar nehez az téreh hordozal-ra. Es micsoda lehet nagyub bosszúság az

az te Istenednek előtte, mint mikor az ember az ő ifiúságának első sengeit es idejet az őrdögnek szolgáltyára benti. Ha az bűnöknek meg cselekedésében tanácskozol, es szolgál Istennek az te meg veset es el rothat testeidnek tsontyaival az te vénfégednek idején; így illyenkor te nem külömben tselekezel, mint az Israelitak, *kik mint ha mind örökre vak*, es rühes avag beteg allatot, *juhok vittének volna az Istennek oltárára*, Malac. 1. 8. mint ha elégedendőképpen valo elégséges tárhazból gazdalkodtak volna Istennek; de minden ez ő köverek es firos áldozatok önönmagok gyalázatyókra fordula; es az mint az Israëlitaknak, így ezt mondgya ez illyen embereknek az Isten, *nem gyönyörködöm ti bennetek*, es *az ti áldozatokat is nem kedvellem*, Malac. 1. v. 10. Légyen tehát az te gondod legfőképpen ez, hogy terj meg az te Uradhoz Istenedhez jo idején. *Es keresétek az Vrat mig meg találathatik*, Esai. 55. v. 5. Miglen meg mozdulnak

az

az *haznak amaz őrzői*, az, az, az egész testnek csontyai, es agyéki, *es meg hajtjak magokat az erőssék*, az ő erős fárai lábai az embernek, mert az véneknek inok az menetelközöt hajladoznak, innet vagyon hogy *botokkal mint egy támaszokkal jarnak*, Zach. 8. v. 4. Példa erre Jakob az ő halálának orajan *az ő istapjához támaszkodvan*, Sid. 11. v. 21. Ezert mondgya vala David, hogy az Joab házából *az istápon járo ki ne bakkadgyon*, az Abnernek viere miat, 2. Samuel. 3. v. 29. *mig meg állanak az ételnek őrlői*, az fogak, *es meg homolyosodnak az ablakon ki nézők*, az szemek: meg homolyosódnak penig az vénseg miat, Példa Isaak, Moses 1. Könyv. 27. v. 1. Eli Pap. 1. Sam. 3. v. 2. *mig az ajtok kívül be záratnak*, az etelre valo eszközök, fogak meg nem alnak, az *malomnak zugasának meg állásaert*, az az midőn immar nem raghat az ő fogainak meg tompulasiert; Miglen azért mind ezek az mellyeket bűvebben elő szám-lal Salamon Préd. 12. read nem érkeznek,

nek, addig terj meg Istenedhez. Így léfesz te boldog Vén ember az te Ifiúságodban; az mint hogy (az ő Istenekhez sok időkig halaftot meg terések miat) sok ifiak, boldogtalan vének, az ő vénségeknek idejen. Tífték az többi között ez az Ifiaknak, mind az Istenre nézve, mind az emberekre nézve. Az Istenre nézve tisztelniek kel az Istent. *Préd. 12. v. 3. 1. Dicsérniek kel az Istent az mely tisztre hivatatnak, Solt. 148. v. 12. 13. Iffiak, es búzék Vének es gyermekek, Dicsérjék az Vrnak nevet. így Zachar. 9. v. 17. Ezekből meg teczik hogy az Isten szereti az Ifiaktól, búzektól, dicsértetni. 2. Az ifiúi kívánságokat el távoztassak, 2. Timot. 2. v. 22. es az jószágos cselekedetekben gyorsak legyenek, 1. Tim. 4. v. 12. Tífték az emberekre nézve, kivaltképpen az vénekre nézve, ő nekik engedelmesek legyenek 1. Pet. 5. v. 5. ő előttök fel kellyenek, állyanak Iob. 29. v. 8. est pedig kel cselekedniek az fioknak, leanyoknak az ő Attyok-*

Attyoknak, búlejeknek, Moses 1. Könyv. 31. v. 35. ezzel menti vala magát Rachel Attya előtt, mivel hogy az Ákbonyalatoknak szokása kerent vagyon dolga, nem áthat fel ő előttte. Az 1. Kiraly 2. v. 19. Salamon nagy kiraly lévén fel allot Annya előtt, es bekét tétete az ő Annya ála, ki üle ő neki job keze felől. Így alla fel Gamaliel, mikor az gyülekezetben beszélgetni akara, Apost. csel. 5. v. 34. 35. Ne hollyanak modnelkül ő előttök, Iob. 32. v. 4. 5. 6. Az véneket attyok helyet tartsak, es őket Attyoknak nevével nevezzék; mint b: Pal az Rufusnak annyat, őnnőnmaga Annyanak nevezi, es hya, Rom. 16. v. 13. Az vénekis Atyáknak neveztetnek b: Ianos 1. level. 2. v. 13. 14. az miképpen hogy az vénekis az Ifiakat szoktak hyni, fioknak, leanyoknak, Luk. 16. v. 25. b: Janos az Apost. csel. 13. v. 26. így nevezte fiainak az ő halgatoit. Róksul vagyon tehát ott az közönséges tarsaságban az do-log, mikor az gyermekek, Ifiak az véneken kevéelkednek, Esa. 3. v. 5. Ezekre
es

es több tíftekre hivatállyokra vigyázanak az Ifiak, *mert az Ifiúság csak hiban valóság* Préd. 12. v. 2. Ezertis cselekedgyék eßt, mert gyakorta nyomorúságosok, nyavalyások, mert az ő erejekben bizakodvan akar mely vesédelemben vakmerőképpen rohannak, es így nagy nyavalyákban esnek gyakorta, Esai. 40. v. 30. sőt sokak az ő ifiúságoknak idejében halnak meg, mely halál az ő bűnökert való büntetése Istennek néha, néha, Iob. 22. v. 16. így halnak meg sokszor az ő idejek előt. Példak az Eli pap fiai, maradéki, 1. Sam. 2. v. 32. 33. Eßt az büntetést kerüla David hogy el tavezta sők ő tölle Soltar. 102. v. 25. *En Istenem ne vigy el engemet az en napjaimnak felén.* Némelyek meg az ő Annyoknak méhekben meg halnak, Mofes. 4. Könyv. 12. v. 12. Aßt cselekezi Isten az ő igaz ítéletiből, hogy az ellenlégtől foglagra vitesse nek: es gyalázatoson bannyanak velük, avagy hogy megis öllyek őket, Példak erre az Isráelitak fiai, 2. Kiraly.

8. 12. Eßt mondgya Eliseus Hazaelnek, Az ő Ifiait fegyverrel le vagatod, es az ő kis gyermekit földhöz vered, es az ő terhes asszonyiállatit ketté vágod. Vigyazzanak azért az Ifiak magokra s-másokra is.

S.

Iob. 2. v. 4. Az Satan az Vrnak eßt mondgya vala: Bört ad börtért, es mindeket valamié az embernek vagyon az ő életejért adgya.

Mi feiette igen hajlandok vagyunk Mez vilagi dolgokra, es mi az mi elméjinket minden approlik dolgokra könnyen fuggeßtyük az mire mi akadunk ez világban; innét vagyon az hogy azoktól mi nehezen válhatunk meg, s-tavozhatunk el: ez meg teczik sok példak által. Sőt az mi fêmeinket Sodoma fele, es kőrmeinket Ægyptomfele (az mint Mofes mondgya vala 2. Könyv. 10. v. 26. *egy kőröm sem marad el*) oda fordittyuk visßa, s-meg visßa sokakkal edgyüt; Ez meg teczik eb-

ebből, oh mely igen dicsérjük es be-
rettyük mi ez világi hasznokat, alkal-
matosságokat, sőt az mi életünket ez
világi nagy árura adgyuk s-bocsattjuk,
es örülünk örvendezünk igen hogy ha
mi mindeneket nagy áron adhatunk
el az mi tárhazainkból. Ne ferteztse
meg tehát tennenmagadat ez világi fé-
nyes, gyönyörűséges hyaban való ha-
fontalanfagokkal, az te vétkes életed
altal; sokkal inkább el tavoztassad, meg
se probald hogy az Ur Isten ellen ru-
godoz es támadgy sabados es tellyes a-
karatod berént az ő munkait el ront-
van, ne cselekedgyed te azt hogy el tá-
voztassad az nyavalat, avagy hogy be-
rez valami jot, tudnillik tévén avagy
vetvén tennemmagadra erőfakkal ke-
zeidet, ezért pedig mert ha te el akar-
nadis kerülni az időberént való nyava-
lyakat, nyomorúságokat, de te így ö-
rökke való nyomorúságban, nyava-
lyákban esnell, mint az hal hogy ki,
es le ugrik az südő avagy főző edény-
ből, rostélyból az égő tűzben. Erről
mond-

mondgya vala job az ő felelégenek,
midőn kénberitene őtet hogy meg at-
kozna az Istent sok nyavalyai miat;
ugy szól mint egy az bolondok köz-
zül, *az jot az Istentől vőttük, az nyo-
morúságot nem kenvednőké el?* *Iob. 2.*
v. 9. 10. Így akarja vala az ő felelé-
ge erőfak berént nyavalyáit el kerülni,
es távoztatni az ő: Jobbal. Az
Crocodilus azokat kergeti, üzi az kik
haladnak előtte, de az kik meg álla-
nak előtte, őis csak meg áll azok
előt: így cselekezik az őrdög, ha
ő ellene állás, hátra fut te előt-
ted; es csak azokat üldözi az kik
engednek ő neki. Ne adgy annako-
kaért *helyt az őrdögnek*, ő: *Pal Ephes.*
4. v. 27. sem az olyan ifonyu su-
gallásinak az mellyeket te elődben
vet es hoz; hanem *meny víssa min-
gyart az ő: irásra*, *Ian. 5. v. 39. tu-
dakozzad azokat az te kedves győ-
nyörűséges vigasztalásodra az mellye-
ket az berezhet te neked, fegyver-
kezzel fel te ő ellene álhatatos hittel,*

es így te felvévén az *hitnek paísat az gonosz Sátannak minden tüzes nyilait meg olthatod*, Ephes. 6. v. 16. Te erőssen és álhatatosan ally ellene ő neki és elfut te tőle, Iak. 4. v. 7. de ha te engecz ő neki, te esel úgy az ő alnok tőreibe, és erőszakot veßen te rajtad, az ki keményen és sérényen oltalmaz tégedet, és így nem akarod séréntis el veßen az te magad keze és védelme által.

Iob. 2. v. 10. *Mi az jot Istentől el vétitek, s-az nyomorúságot nem bedvednőké el?*

Egyedül tsak az Isten tudgya jobban mikor áll meg es elevenit, mikor sebesít es gyógyít, Moses 5. Könyv. 32. v. 39. ő tudgya mikor fanyargat, látogat nyomorúsággal, és mikor bocsásson vigasztalást; így cselekedet ő sok időktől fogva lágyan és csak gyengén az ő fiával, az ő fiainak poháriban töltöt vigasztalásokat, és néha keferű nyavalyáknak nemeitis avagy fájdalmat. Mind ezek minket arra tanítanak, hogy mi ne varjunk fémmi boldogságot avagy boldog

dog állapotot itt ez világon, mert mi vettettünk sok viszávonások, változások ala, és mi az kik ma vagy holnap vagyunk, nem mondhattuk azt meg hogy ha mi ugyan azok lehetünk reggelig, avagy estveig. Tanuld meg azért innet hogy hogy kérj és vehes vigasztalást mikor az Isten látogat tégedet, úgy ély ez világon, mint ha nemis élne azzal, úgy végezd dolgaidat napal, hogy reggel teneked jól lehessen dolgod. És ha nyavalyák, nyomorúságok érnekis téged, mindazonáltal gondolkodgyál arról, hogy azok te read kevés ideig bocsattattának. Esai. 54. v. 7. *Egy bempillantásig hadtalak el tégedet azt mondgya Isten.*

Példab. 1. v. 19. *Igy vagyón dolgok minden gonosz kereskedésben foglalatásoknak, mely kereskedés azoknak, kik magokat erre adták, lelkeket el veszt.*

Az telhetetlenség (az 6. Pal által, 1. Timot. 6. v. 10. *Minden gonoszságnak gyűkerének nevezetik*) és nemis ok nélkül, mert az telhetetlen ember tsak könnyen

nyen hajol az bűnöknek cselekedetire, valami akadutában az ő hasnara nézve, ő azt mondgya tsak (mint amaz munkások b: *Math. 21. v. 38. latvan az földnek gazdáját, örökösét*) *jer őlük meg őtet, es foglallyuk el az örökséget.* Így az Nabothnak földje hamisan foglaltátek el, Achab sámára, ő el foglala azt Nabotnak halalával, holot kedveseb es drágab az begény embernek az ő élete, *1. Kiraly. 21. v. 1. 2. 3. 4.* Sőt inkab fok időkre nevez az telhetetlenség az embereket magok termifetiből ki véfi, úgy hogy ők még az ő edes Attyoknakis életének nem kedveznek, avagy ha ők bintén úgy nem cselekeznékis, mindazonáltal ők ugyan mint egy bétegek, hogy lattyak Attyoknak jo állapottyat, es kívannák hogy mennel hamareb az fetét koporsóban tehetnek, hogy ők örvendezhetnének az ő életékbé. Gyűlöllyed tehát té ez ilyen meg veset fát, *az mely ilyen rosb es atkozot, róthat gyűmölcsöt teremtt, Math. 7. v. 17.* Meg lassad,

hogy

hogy el tavoztasd az telhetetlenséget, Mert ha bűvölködneki valakinek az ő gazdagfága, nem abbol vagyon annak az ő élete, b: Lukacs. 12. v. 15. Es mivel hogy ez gonosb öröklég az tsontoknakis meg eméltője, es az testnek gyötrelme. *Annakokaert öldököllyük meg az mi tagainkat, az fősvénységet, telhetetlenséget mely balvány imadas, b: Pal Coloss. 3. v. 5. Könyörögy Daviddal Soltar. 119. v. 36.* Hajcsad az en bívemet az te parancsolatidhoz, es nem az telhetetlenséghez.

T.

Iob. 4. v. 8. Az kik hamisságot bántanak, es gonosbságot vetnek, ugyan azont arattják.

AZ gonosb befedek es munkák olyanok mint az tövisek az magas helyeken, az kik vilagoskodnak úgy teczik az ő vessei között, de ők meg sebesitik meg fertik annak héjat. *Tekencs megh az minemű mértékkel*

G 3

mér-

*mérnek az emberek egy másnak, olyan-
nal mérnek nekik, Math. 7. v. 2. Az ki
gonosul cselekezik, bükkféges hogy go-
noszt vegyen érette, mert valamit ember
vetend, azt arattya, Galat. 6. v. 7. Az ir-
galmatlan bolga, az kinek tiz ezer Ta-
lentom adossága engedtetek meg, s:
Math. 18. v. 24. 28. 30. Es nem akarja
vala meg engedni az ő bolga társának,
adossának adosságot az ki csak fáz pénz-
zével vala neki ados, ő nem könyörüle
meg rajta, hanem az tömlőczre kezde
hanni, mind addig mig meg adna mind
az adosságot, es az mint hogy ő fojto-
gattya vala az ő adossát, ő is ugy az u-
tan az hoherok kezében adatek, mig
meg nem adna mind az mivel tartoz-
nék. Így az embereknek fívek ha lében
be zárólvan fok gonosfokkal, az gonos-
fág vilagoskodik az ő éfsvényekben,
vakmerőséget cselekezik, az vakme-
rősig gyűlölést; Sérelmet, sérelemért,
bemet, bemért, fogot fogért, mint ő mást
meg sértet, ugy fizetnek nekis, Moses 3.
Könyv. 24. v. 20. Es miképpen Ador-
nibe-*

*nibezek el vágata más hetven kiralyok-
nak kezeinek, labainak ujait, így az
őnnőnmaga labainak kezeinek el vágák
nagy ujait, Birak Könyv. 1. v. 6. Tsele-
kedgyel azért te ugy masokkal, az mint
te akarod hogy te véledis tselekedgyenek,
s: Math. 7. v. 12. Emlekezzel meg ar-
rol, miképpen ontatek ki Jezábelnek
vére, es hogy élének az ebek azzal, 2. Ki-
raly. 9. v. 34. 35. Annakokaért ne cse-
lekedgyel gonoszt, jól lehet meg csele-
kedbetnedis, es mikor te késértetelis az
gonosznak cselekedésére, gondolkod-
gyál arról, hogy az Sátán vagy on az
ő hizelkedésével, tsalardságával, es e-
zert így foly tennemmagadban; Mit
felelhetek en az en Idvezítő Christu-
sornak az ítéletnek napjan, ha ellen-
kező elmével, ítélettel, es lelki éfsme-
rettel cselekezem en ez gonosfagokat.*

*Példabeszéd. 22. v. 6. Tanács az gyer-
meket az ő utának modgya berent, még
mikor meg vénhefikis el nem távozikat-
tól.*

Az termibet igen erős es hátalmas,

es nehezen változtathatik meg, egyedül csak az tanítás által lehet meg változtatni az természetnek tulajdonlát, es úgy lében az ember úgy emberre. A' Ifjú embernek elméje olyan mint az lágy viasz, illendő es álkalmatos bevenni akarmely format; es az mi abban nyomatik, meg tartja azt az utánnis. A' fazék es egyéb edény az míg az sár az agyag lágy könnyen formálódik; Az edény ideig megh tartja az ő izét, míg úgy; Az fa könnyen megh hajol míg gyenge; De ha az fa nagyra nő úgy akarja az ember megh hajtani hamar es könnyen el törik. Hasonloképpen kel cselekednünk minnekünkis az ifiaknak oktatásában tanításában, hogy mi jó reménységben leheffünk az ő öreg idejekfelől, mi az ő gyenge csemetéhez hasonlo természetekben hajtsuk, változtassuk meg. Légyen teneked tehát első gondod az te munkaidban, dolgaidban, meg tartoztatnod az ő femeket, fiúkat, minden ocsmany es rut beszédektől, csele-

lekedetektől, mert azoknak az kicsény edényeknek fülei vadnak, es ők az bűnöknek cselekedésére való szabadságot vesznek abból az mit ők halálnak, es az mit cselekedni látnak másoktól. Légyen tehát mindeneknek előtte az jó dolognak gyakorlása es egész jómoddal való oktatása, es ő gyakorlyá azokat, es így te az ő lelkét ki ragadod az pokolból, az az, az veszedelemből; Példabesz. 23. v. 14.

Példabe. 11. v. 21. Minden ereivelis nem nyerhét mentséget az gonosb.

Az orvos Doctorok mikor az testhez járulnak mikor nehezen munkalkodhatnak a körül, ők ugyan meg kettőztetik, sokasítják az ő munkajokat, es nagyub erőssakkal élnek az után: így cselekezik az irgalmas Isten mikor látja es találja az bűnösöket meg keményedni, ha kisebb büntetéssel, fenýetekkel nem belédétheti meg őket, akkor ő meg erőtléníti őket es gyengéti. Eők ne gondollyak azt hogy ők el szabadhassanak az ő bűnökkel zabolázásnak

kül, ezért mert. (aſt gondollyák) igen irgalmas az Iſten, es Atyai ſerelméből nagy engedelmeſſéggel es bekeſſéges türiſſel várja az ő meg teréſeket. Semmikeppen nem, mert jollehet igen hoſ. ſutűrő az Iſten, mindazonáltal az bizonyos, hogy ő hozzájok nyul az utan kemenyeb es erősb kezzel. Hijaban tanacskoznak tehat az hitetlenek az Iſten ellen, es hijaban erőſitik, vakmerőitik meg magokat ő ellene: jól lehet el haláſſa az ő büntetéſeket ideig, es nem mingyart büntetſe meg őket; de ő meg alázza, es gyalázza őket, el tőri az ő tőlők kéſitet nyilokat, es meg rontya az ő keſerves fegyvereket, meg veri meg csapdoſſa, az ő ellenſégeinek orczájokat es nem ſűnik meg mind addigis, míg az ő fegyvere meg eméſti az ő teſteket, es az ő nyilai meg réſegednek az ő vérekkkel, ſ: David 7. Solt. v. 12. 13. 14. Vagyone teneked vétkeſ, es bűnőd? Ne vétkezzel ez utan meg láſd, de inkab vald meg az te bűneidet men-vén igaz alázatoſſággal az Ur Iſtenhez,
ne

ne ély gonof végre az ő engedelmeſſé- gével es hoſſu ideig valo türiſével, mert ő el jő te read bizonyoſon, es meg foſt téged minden te fegyveridtől az mellyekben bizol, es tégedet az gyalazatra taſit es vét, es nem leſez büntet- tetlen gonofſágidért.

U.

*Prédikátoragrol, 1. v. 2. Hijaban vá-
loſág' aſt mondgya az (Salamon Prédi-
kator) hijaban valoſág' mindenek hijaban
váloſág.*

E vilagi dolgok olyanok fíntén
Emint az ragado lép, enyves allat, a-
zokban igen gyönyörködnek az embe-
rek, de ezek meg fogják az ő elmeje-
ket mint egy tsintſérrel az ő ragado
enyveſſégekkel, es jól lehet ő aſt gon-
dollya hogy Iſtentől vigafſtaláſt vőtt,
az ő igen ſerény és gyors fel fuvalkot
ſagaval de ő meg lankad ez ő futáſában,
es remenſégében, könnyen el elvén így
az mennyei dolgoktól, midőn ő ez vi-
lagi gyönyörűſégekben, háſnokban

gyönyörködik, es aſt haſonlókka akarja tenni az mennyeiekhez, azokat tiſteli mint ő ſegítőit es nagy erős öſlopit; De jaj, miért fáraſtya ő magat ennyire hijában! meg akarvan ő magát erősíteni hogy erőtlenniti megh, az Iſtennek végezéſe ellen? az ki ha ő hozzája viſont fordul, minden ő napjait bánatok es buſuláſok alá vetheti *Préd. 2. v. 23.* Annakokaert ne ſereſed ez vilagot, ſem ez vilagi dolgokat, *Ian. 1. level. 2. v. 15.* Mert mind ezek teneked es te read ſemmit egyebet nem hoznak, hanem csak léleknek győtrődéſét. De gyönyörködteſſed tennemmagadat az *Vrban*, es meg adgya te neked az te ſi vednek kívánſágot, *Solt. 37. v. 4.* Mások ambar mutáſſanak te neked jokat, es mutatván igerjék minden orſágit ez vilagnak, annak dicsőſégét; de te ne bizzal azokban: Jol lehet ez vilag igerjen te neked ez vilagi kőnyebſéget, vigáſtaláſt, elégſéget, de mind azonaltal csak es az ő ſava: te hozzád

hozzad, *Deficiam*, * az az, en el fogyatlak titeket: igerje az teſt ez vilagnak ſépfégét, de az ő ſava tsak ez, *Inficiam*, † az, az, meg mocs-kollak, en meg mocskolni akarlak titeket: ambar az őrdög el ne jőijőnis egy keveſſe minden ő igéreti vel, mindazonaltal az ő ſavais csak ez, *Interficiam* ‡ en el akarlak rontani titeket: ugy annyera hogy hijaban valo minden vigáſtalás az mely volna várando ő tőllők. De az mit az Iſten igerő azon épécs te fundamentomot, ez az ő mondáſa, * *Reficiam*: Meg nyugotlak, ujitlak: en megh ujitlak titeket, ſ: *Mathe. 11. v. 28.* Mondgyad azért ő neki; mint Peter cselekedek az Chriſtusſal, ſ: *Ianos 13. v. 36. 37.* Vram hova méggy? Enis el megyek. Ennekem ſenkiben nincsen egyébben vigáſtaláſom, hanem csak te benned

G 7

en

* *Mundus deficit*, e vilag el fogy. † *Caro Inficit*; Az teſt meg mocskol. ‡ *Damon interficit* az őrdög meg ől. * *Deus reficit*, az Iſten meg ujjt.

en fenkiben nem gyönyörködöm, hanem csak te benned; minden egyéb gyönyörűségek el fogynak, és mulnak, *de te benned elégséges öröm vagyon, és gyönyörűségek vadnak az te jobbold felől mind örökre, Solt. 16. v. 11.*

Esaías 32. v. 13. Az en népemnek földén tövis és csipke nevedik, minden örömmek házaiban, és minden örvendező Városban.

Soltar. 107. v. 34. Az Isten az gyümölcsstérmet földet meddő földet tette, azon az földön lakó népnek gonofságáért; Az tövis és csipke mit beréznek, Moses 1. Könyv. 3. 18. ezt cselekezik hogy bátran mint egy ugyan meg hálofnak minket, az mi lakó helyeinket fel nővik egézlen, és az ő modgyok berént intenek minket hogy mi semlellyük az mi Istentől való el partolásunknak, el szakadásunknak gyümölcsset. Sőt az Istennek gyönyörűséges b: Varosais el pusztatitak, az vadbamaroknak, és egyéb vadaknak örömekre, Esai. 32. v. 14. Még az Istennek b: Templomais el rontatatot,

tot, és meg rutitátot az rut nyavalyákkal; annal inkább mikor az gonofság és az bűn büntetetlen mégyen és halad el az Isten népe között. Ezek azért serkengetnek tégedet hogy még csak ingyen se halgasd az mi bűnnek latzik, gyűlölségben légy az bűnnel, az kik ilyen metelyes és karos dolgokat berzenek; légyen ez te neked farkántyu és mint egy őstön gyanánt az bentleges életre. Ha te ezt cselekezed ambar ez világ tegedet nevéssen és csufollyon ezért hogy te ezt cselekezed, mindazonaltal te az Istentől fel magasztaltol; *az eg te feletted nem lehen olyan mint az vas sem az föld nem lehen erczé te alattad. Moses. 3. Könyv. 26. v. 19. és az mi jo földainket nem tebi allo-tokka, Solt. 107. v. 35. Nemis cselekfi hogy ugyan azon föld töviset, és csipket, hasontalan állatokat teremtsen: Hanem inkább az föld meg adgya az gyümölcsét, és az mi Istenünk, meg áld minket. Solt. 67. v. 6. 7. Meg áld minket az Isten, és felik őtet az földnek minden hatari.*

Példabeszéd. 10. v. 26. Minemő az ezet az fogoknak, az füst az kemeknek, olyan az rest azoknak, az kik aßt el küldötték.

Példabe. 15. v. 19. A' restnek útá olyan mint az tövisses sővény az igazaknak pedig utok egyenes. Mikor az ő munkájának vighez vételére megyen, ő fok ezerni akadályokat talál ott magának: A' rest aßt mondgya: Oroßlan vagyon otkün, fene oroßlan vagyon az uton, oroßlan vagyon az utzákon, az utzáknak közepette meg őletetném, Példa. 22. v. 13. es 26. v. 13. medve találkozik reaja, Amos 5. v. 19. es kezevel az falhoz támaszkodot, aßt mondgya, az kigyo meg mar. Példa. 19. v. 24. El rejtí az rest az kezét kebelében meg fajához sem vísi aßt. Egy vagy más dolog bünetlenül vagyon tör, es barlang gyanánt az ő utában, úgy hogy ő mind haboru, mind fájdalom szerző azoknak az kik kívannyák valamiben az ő munkáját. Ne legyen annakokaért te neked társolkodasod az rest

rest emberrel az ki begénnye tésen, de szabadics ki magadat ő tőle, mint az vad ketske az vadásznak kezéből es mint az madar á madarásznak kezéből, Példabe. 6. v. 5. Így találí te vigasztalást, es büséges drága kéncsét. Ellenben, az ki a hideg mia rest lévén nem bán: Koldul aratáskor, de semmit nem talál, Példabeszéd. 20. v. 4.

X.

Példabeszéd. 2. v. 10. 11. Mikoron az bölcsesség az te elmédben menend, es az tudomány elmedben gyönyörűséges leben, Az forgalmatosság becsül tégedet, az ertelem meg őriz tégedet.

Bölcs Salamonnak eßt parantsollya, Bes mondgya vala az Isten megjelenven alom által étzaka ő nékie, 2. Cbron. 1. v. 7. Kerjed az mit akarí hogy adgyak neked. Nem kívána sem aranyat sem ezüstöt, sem valami oly ez földi hijabanvalóságot, de adgyennekem böltséféget (eßt mondá) es tudomant, hogy ez

te

te néped előtt mind ki s-mind be mehessek,
igazgatnom ez te nepedet, 2. Cron. 1. v.
10. Ha ő ki csak az embereknek te-
steknek gubernátora, igazgatója vala,
est válastotta; hogy vagyon hogy so-
kak büvebben nagy modnelkül kíván-
nak lenni mindeneket az ő kívánsá-
gokban, holot az test es az lélek hatal-
mokban vadnak? Az Istennek ígéje,
bővetneknek nevezetik es vilagnak, Solt.
119. v. 105. Miképpen hogy az ember
az kinek vagyon iampássa világa; előtt-
te hordozza azt, őrzí őnnőnmagát el e-
séstől az eyeli setétben: így az ki enge-
di őnnőnmagát igazgatni az Istennek
beséde által, helyhezteti azt ő az utai
eleiben, es téfi azt világoskodni fivé-
ben, az vilagosság lében ő neki, meg őrzí
őmagát el eséstől, Solt. 119. v. 11. úgy
hogy ő nem vétkezik Isten ellen, avagy
ha el esendéki, erőtlenségéből, (ki
nem vétkeznek) mindazonáltal ő nem
ínever abban sok ideig poenitentia tar-
tásnelkül, mert ő benne vagy az Isten
ígéjének magva meg ál abban, az mely i-
gaz-

gazgattya es víbi őtet mas jo utra ismet,
Ianos. 1. level. 3. v. 9. Kősd annako-
kaért az Istennek ígéjének parancsola-
tit az te fivedben mindenkor, fűgez-
zed azokat az te nyakadra; Mert bő-
vetnek az parancsolat, es az tudomány
vilagosság: es az életnek uta az tanito
feddésék, Példa. 6. 21. es 23. Kősd azo-
kat az te nyakadra, ird be azokat az te fi-
vednek táblájára. Így nyerő kedvet es jo
elő menetelt, az Istennek es embereknek
bemekelet, Példa. 3. v. 3. 4. Legyenek
ezek büntelen emlekezetben, es az te
bemeid előtt, es akkor mint az bővet-
nek es az vilagosság meg tartanak, ol-
talmaznak tégedet el eséstől az hamis-
ságnak cselekedetétől azoktól az mely
emberek gonoszságot es hamisságot csele-
kének, b: David Solt: 141. v. 4.

Példabe. 20. v. 1. A' bor tsufolova
tében, es az rébegitő allat haborgova; es
valaki abban gyönyörködik, nem lében
bölcs.

A' bölő háromfele nemű bölőket
teremt, elsőben gyönyörűséget,
másod-

maðodszor rébegséget, es harmadszor gyalázatot. Mikor az emberek az szép-
 finnek álatta, avagy magok gyönyör-
 kódtetéseknek fine alat az itálban el-
 mennek, *ugy hogy ők mind estveig mu-
 latnak az bor mellett, mig az bor fel ger-
 jebbe őket, Esai. 5. v. 11.* Akkor (az ő
 sok jajok, jaj, jaj, mondások kívül, nya-
 valyajok nyomorúságok kívül, mel-
 lyek fármaznak ő reájok) nagy gyála-
 zat követi, es el nem hadgya, mig nem
 tsufolokka téfi őket es ugy mezite-
 leniti meg őket mint az *Noenak* me-
 zitelenése, ezek ugy téfik őtet me-
 zitelenne es tsufolová, mint *Cham*
Noet, es mindenek valakik láttjak ő-
 ket meg csufollyák es nevetik. Emle-
 kezzel meg arról az madarrol, az ki-
 nek emberi aztzuláttya ábrázattya va-
 gyon, de az igen vad termifetű, ki
 ha valaha meg ehezik, ást az ő artzulat-
 tyat az emberre téfi, es meg őli őtet :
 annakutanna meg somjuzvan az vízre
 mégyen, es meg lattya az ortzajat fin-
 tén ollyannak, mint az mellyet ő el
 nyélt

nyélt es meg őtt, annyéra bánkodik
 rajta, hogy hasonlot lat fintén mint az
 mellyet ő meg őlt, es őtt egyget fin-
 tén mint magát, oly somorúságban va-
 gyon, hogy ő az utan soha nem esik,
 sem isik, sőt inkab győtri, kinozza,
 lankaftya, es meg őli magát. Mit cse-
 lekeznek azok az kik nem csak mago-
 kat őlik meg mint egyget magokhoz
 hasonlot, hanem inkab ő magok meg
 őletnek az ő tulajdon ivo boros ede-
 nyektől, avagy edények által gyakorta.
 Annakokaért az mint *Christus* mond-
 gyá vála; *Emlekezzetek meg az Lotnak*
feleségéről, s: *Lukacs. 17. v. 32.* Igy
 enis mondom: Emlekezzél meg *Lot-*
rol: egy éczakának rébegése artal-
 masábba téve őtet inkab hogy *nem mint*
minden ő ellensége Sodomaban, *Moses 1.*
Könyv. 19. v. 33. Emlekezzél meg *Noë-*
rol; egy rébegése őtet nagy gyalázat-
 ban hozza, es az ő fianak gyűlölsé-
 geben, az ő rébegése által azokat
 az dolgokat, az mellyeket ő az előt
 rejtegetet es őrzőt rejtekben *hatá-
 ez-*

estendők től fogva egy szerf-mind, ki jelen te. *Moses. 1. Könyv. 19. v. 21. 22. es az több vers.* Ne rébegedgyel tehát meg borral, es rébegető itallal, az melyben *tsak* bujalkodas vagy on, *6: Pal Eph. 5. v. 18.* Minden tobzodásnak kőlyke, es minden ocsmanyfágnak nemének fajzattya; az melyben az életnek gyaláztattya vagy on el távoztassad. *De mi kik napnak fia i vagyunk* jóbanok legyünk, *1. Theßal. 5. v. 8.* es vessük az mi reménfégünket egéslen abban az kegyelemben, az mely minekünk adatik az Jesus Christus meg jelenisekor: *mint engedelmes fiak ne babjuk magunkat az tudatlanságban valo régi kévanságokhoz, hanem miképpen hogy bent az ki minket hivot, ti is bentek legyetek tellyés életetekben, 6: Peter. 1. level. 1. v. 13. 14. 15.*

Iob. 4. v. 7. Emlekezzel meg kérlek, kicsoda vólt oly, az ki ártatlan el veset volna, es holot töröltetennek el az igazak?

Mikor az emberek nagy ki beszélhetetlen vesedelemben, es meg babadul-

dulhatatlan inlégben forógnak es vadnak, az Isten ő nekiek segítsegek akkor, sok időkig el fenvedi az ő fiainak bűnös voltokat, nagy hoßbu türésevel, varakozásával: hogy ő k ez sok időkig valo varakozás alát ő hozza mennének az ige által az ő fő k bűnös es utálatos vilagi állapotok álol. Sőt az ő irgalmasságabol Isten azt cselekeksi, hogy az ő kezeivel tartya őket, nem engedi hogy el vessenek, *ha el esendik, meg nem rontatik, Soltar. 37. v. 24.* Cselekedgyed azt te azért, mikor lelki nyavalyaid, nyomorúságid vadnak, tartoztasd meg magadat. Ne fély semmi nyavalyától, avagy *immediatè*, az az, minden esköznelkül mennek az Istentől te read, avagy az ő esközitől bocsátatnak te read, mert az Istennek vagy on vigasztalása mindenben te read nézve, es vigasztalást bocsát minden nyomorúságidban. Jol lehet ő meg enged téged lenni az Tyrannusok kegyetleneknek gonos bándokok es kemény üldözések alat, mindazonaltal azt mondgya

dgya 6: Pal Apostol által, az Isten te neked, *Sid. 12. v. 5. 10. Fiam ne vesd meg az Vrnak dorgálását, es el ne fíradgy lelkedben mikor ő tölle dorgáltatol. Mert azok kevés ideig dorgálnak minket az mi hasznunkert dorgál pedig hogy rébesí legyünk az ő bentségének.*

Y.

Példabesz. 27. v. 17. Mikeppen egygyik vassal az masikat elesíti az ember, ugy elesíti az embert az ő barattyanak ortzaja.

Semmi egyenlő eggyesülése nincsen az tűznek az Agyu, vagy az Puska porral, az tűznek az tsepűvel, pozdorjával, az tűz tartó edennek avagy akár mi egyeb meg éghető, emészthető materialnak, állatnak; binten így az befedekben: mert semmi hamáreb es gyorsabban való befed nem bocsáttatik ki az haragos embernek fájából, mint az meg emésztő es fel gerjéztő, harag, ez, égeti, gerjésti őtet mind addig mig ugyan fel fuvalkodtattya, az mely semmi nem egyeb, hanem mint egy meg emésztő

emésztő nedvesség: ez ha valamit találhat, (az mellyet el rejtet az ő haragos barlangjában) nem tartoztathattya meg hanem ki fecsegi es mint egy ugyan ki bőfőgi ást az ő torkából. Innet vagy on ez hogy sok időig men degel es folydogal az, sőt meg az ferelmes es kedves barátság es barátok közöttis, hazugságok, es semmi haszonra való material, dolgok, nem fírmaznak, abbol inkab keserves veszekedések, haborgások, es terméket kivól való az terméket ellenkező vérontások, támadnak. Ezért (mondgya Salamon) *Példabesz. 15. v. 1. az meg bántó befed haragot támaszt.* Az melynek semmi egyeb vige, határa ki menetele, abbol nem jó egyeb elő hanem hadakozás, haborgás, es visfávonas egy mást között való gyűlölség. Azért legyen ez te neked commendálva, en est javallom, hogy vesd ki minden haragos befedeket, es fenvedgy el minden bossúságot mellyel illettetel, avagy az mit cselekedtek te neked,

H

ambár

ambar ez világ, izetlenicsen es ugyan mint egy megh csufollyon tégedet ezzel, de te Istennek előtte bölcs es ertelmes vagy, léfís, mert az haragra késedelmes bűvölködik ertelemmel, Pelda. 14. v. 29. Jol lehet ő neki legyen haragossa, nemis fogyatkozzek el ambar, de az, az ember az ki az haragban feletteb kemény; kárt vall, Pelda. 19. v. 19.

Sz: Pál 1. Thessal. 5. v. 5. Minnyajan ti vilagosságnak fiai vadtok, es az napnak fiai.

Az mi feddendő dolog gyakorta, az mellyét bégyenleni kellene ez nem tartatik bémeremnek, de alhatatos es meg átalkodot orczaval meri az az nap fényt nézni: Mikor vétkezünk, jol lehet az, az vakmerőségnek mint egy tsirkeje, az az, fajzattya, ez önnön-magának keres mint egy föld alatt valo rejtek helyeket: nem meri nézni az vilagosságot. Pelda. 7. v. 9. Az parázna ferfiu éstve későn, az napnak éstvején, setét eyel, es homályos ejjel, (keres) es
megyen

megyén az tistátalan semélynek házához. Iob. 24. v. 15. Az paráznánakis az ő seme vigyaz az estvere, ést mondan: ne nézzen sem én réam, es az ő orczaira ál orczát tében. Es az kik rébegek, meg rébegeknek, étzaka rébegek 1. Theß. 5. v. 7. Az mely testi vakmerő batorságban, mind addig ők nagy mélyen mint egy mélységben fekszenek, el temetnek, énekelven édesléges enekléfeket az ő lelkeknek, de őkig megtörőztetnek az sok gonoztol, es az gonozsag által, es mikoron ést mondogyak: békeesség, es batorság, akkoron nagy hirtelen vébedelem jó reajok, mint az bűlésnek fájdalma az terhes akbonyiallatra: es meg nem menekednek, 1. Theß. 5. v. 3. Mikor az Istennek fiai ezeknek elene állanak, sőt még nagy vigfaggal várjak az napot, es azt az időt, annak keferűségét az ő jozanon járások által nappal, meg előzik, el kerülük, nem félnek kilattya őket, avag ki csufollya meg az ő cselekedeteket. Te annakokaért az ki az napnak es vilagosságnak

fia leánya vagy, légy jozan, es vigyázo, tselekedgyel olyan dolgokat az mellyek te rejad tartozók es téged illetnek, az mellyek az vilagosságra tartoznak, nem járván az ily uton es nem cselekedven az hyaban valóságnak dolgát, hogy mikor eljövend az Ur, es talál tégedet ugy hogy kedvesek lesznek az te dolgaid ő előttte, te rébesülhes amaz vigasztalással tellyes hivattalában, *6: Mathe. 25. v. 23. Iol vagyjon jo es hiv folga, kevesen voltak hiv, sokra bizlak ez után, menny be az te Vradnak örömében.*

Sz: Pal 1. Theff. 2. v. 20. Ti, ti vattok az mi dicsekedésünk es az mi örömünk.

Az miképpen minden egyéb dolgokban, így hasonloképpen az lelki tanitokban; az tőkélletes es jo cselekedetnek mi volta es jo dolga kivantatik legfőképpen, es az lelkeknek idveffége mindeneknek felette ennek idvezítése kivantatik, hogy boldogságos ki menetele es vige légyen minden ő munkajok-

joknak, az mely az *lelki tanitoknak örömeinek koronaja. 1. Theff. 2. v. 19.* akkor, az Istennek ígéje, az mely ő általok, vettetik es hintetik az ő halgatojoknak fivéekben, vegyen gyűkerezt, es teremcsen, hozzon gyümölcsöt az után, hasznos es idvefféggel tellyes dolgokat *az kikben az bocsattatot es hintetet Esai. 55. v. 11.* Azért ez legyen nagyub forgalmatosfágod es gondod (mivel hogy ugyan ezis) mikor te az Istennek *6: ígejének, befedének hallására mégy, meny nagy épülesednek kivanfágával oda, hogy az által jobbul es éppűly, es nevededgy az Istennek kegyelmében, annak hathato erejének munkalkodása által: é végre nézve, könyörögy Istennek, hogy nyissa meg' az te fivedet, mint ő cselekedek az Lydianak fivében, Apost. cseleked. 16. v. 14.* Hogy te forgalmatoson halgathassad, hogy az légyen tanítasodra valo; hogy így az Isten az ő *6: Lelkének munkálkodása által, az Lelki tanítóval az ő követé által az nagy*

aratásnak idején fok idvezült (Istenhez meg tért) lelkeket állathasson az Urnak eleiben, nagy vigasztalással, batorlással, és örömmel, mondvan: *Im hol vagyok, en es az en fiaim, kiket adott az Isten énnékem, Sidok. 2. v. 13. az melyek az ő örömei és gyönyörűségek.*

Z.

Soltar. 69. v. 9. Az te házadhoz való buzgo beretet meg emélt engemet.

A Z fősvénység es az ki befélhetetlen nagy telhetetlenség, olyan mint az belpoklosság; az mely nem csak az közönséges sorlu, állapot emberet ferteztet meg, de ez meg te czék es láczék az Tanitoknak bürokenis; főt ez ki terjede meg az ő fivereis, es ebt ők mentegetni akarjak vala (fok időktől fogván) az Hufvetnek bentelésével hogy már, az Sidoknak hufvétok berént: es így ők az Istennek házat tövek, őkröknek, juhoknak, es egyeb áruknak tárházáva, olyanna az mineműre vala nekik kívanságok. Az

Chri-

Christus latvan ezeket, nem fenvedhete el, de fel habórodek, es kőtelből ostromt tfinálván ki hajta mind azokat az Templomból, be tellyesíteni akarvan az irást; Az te házadhoz való buzgo berelem meg emézte engemet, *6: Iands 2. v. 13. 14. 15. 17.* Minekokaert mivel hogy az Christusnak minden cselekedeti, minekünk példaink, ezért penig hogy miis úgy cselekedgyünk, jól lehet, (nem lehetis) mindenben azokat cselekednünk. Azért ez légyen te neked gondod es nagy forgalmatosfágod, az Istennek házához való beretet emélt meg téged, az az, légy felette igen buzgoságos indulattal az jó dolgokban mindenkor, *Galat. 4. v. 18.* Gondolkodgyal arról, nem elég csak egygyet meg tartanod, az tennenmagad tulajdon meg tartása által, hanem munkalkodgyal másokatis meg tartatni, midőn te latod el tévetnek lenni az jó utrol. Ebt mondgyad Daviddal edgyüt, *Soltar. 119. v. 139. Az te bozzad való buzgo berelem meg emélt engemet.* Fedd-

es dorgáld meg az bünt mindenkor, az kikben te ást latod, esedben veheted. Emlekezzel meg arról hogy az folga meg ítelteték nem azért, hogy meg nem fizethéte, *de azért hogy ő nyereséget nem érze az ő Talentomával*, 6: Mathe. 25. v. 27. Így leßen te neked dolgod, hogy hatis (csalardságban találtatol) nem nyerő lelkeket Istennek, s-az Christusnak. Légy buzgo annakokaért, jobbics meg magadat, terj meg, es minden te dolgaidban legy serény es gyors masokatis az pœnitentiatar-
tafra indítani, s-meg teríteni Istenhez. Könyörőgy Istennek az siralmas Jeremias Prophetával edgyüt, *Siral. 5. v. 21. Terics meg Vram minket te hoz-
zad, es meg terünk.* Ezert dicséri az Istennek lelke Ephraimot, ugyan ezen Ierem. 31. v. 18. *Halvan hallot-
tam hogy mikoron az Ephraim sirna,
est mondotta: Meg vertél engemet, es
meg verettettem, mint az tulok ki az
jarmot nem bókta, terics meg engemet,*
és

és meg térek: mert te vagy az en Istenem. Mindeneknek kel pedig az pœnitentia tartásra vigyázni, mert mindenek, minnyajan vetkeznek minden nap, 1. Kiraly. 8. v. 46. *Nincsen az ember ki nem vetkezzek.* Hogy penig Istenhez meg terhes, el tavozzal az büntől, s-meg' pedig minden bűnőktől. *Ezech. 18. v. 21. 28. 30. 31.* Es térj meg az te Uradhoz Istenedhez. Ezért mondgya Esaias által az Isten, 55. v. 7. *Hadgya el az gonos ember az ű utat, es az alnok firiu az ő gondolatit: es terjen az Vrhoz es könyörül rajta, es az mi Istenünkhez, mert hajlando az meg bocsatásra.* Indicsanak tégedet az Istenhez valo meg terésre ezek. 1. Mert ez volt az Jesus Christusnak ez vilagra valo jóvetelének vige, hogy minket ki szabaditana es ki ragadna az mi bűneinkből, 2. Cor. 5. v. 19. 2. Mert az Isten draga szép igere-
tit ajánlya es adgya azoknak az

kik igazan meg ternek (1.) meg bocsat-
 tya az ollyaknak bűnőket. *Esa. 1. v. 16.*
Bűnnyetek meg az gonoszságnak tsele-
kedetitol. v. 18. Ha az tibűneitek ollya-
nok volnának mint az vereß festek, feje-
rek lésnek mint az ho, es ha pirossak lés-
nek mint az piros festék, ollyanok lésnek
mint az fejer gyapju. (2.) Eörök illetet el-
 nek azok, *Amos 5. v. 4. keressetek engemet*
es éltek. (3.) Meg enyhítetik es el vite-
 tik ez illyenekről az idő ferent valo
 fok nyomorufagh *Ierem. 26. v. 2. 3.*
Ast mondgya az Vr, álly az Vr házanak
tornácában, es bolly mindeneknek: Ha
bot fogadnak, es kiki meg ter mind az ő
gonos utáról, enis meg terek az haborufag-
tol, mellyet gondolok hogy reajok el hoz-
zak az ő cselekedeteknek gonosfágaért.
 Világos lámpasunk erre *Manasses, 2.*
Chron. 33. v. 12. 13. Mikoron nagy e-
rős fogságban volna, az ő Vrához Istene-
hez fel fuhazkodek, es magat igen megh-
alázá az Istennek elötte. Es könyörge ne-
ki meg kegyelmeze neki. Pelda erre az Pu-
blicanus, 6: Luk. 18. v. 13. 14. Meg
 iga-

igazittatvan, bűneinek bocsánattyat
 nyere es ugy mene mind a magas-mind
 mennyei házában. Megis ezeket cse-
 lekedgyed, hogy Istenhez meg terhes.
 (1.) Istennek (vádolo, sámado) köny-
 veidet be mutassad: az ember az ő nyil-
 van valo bűneit közönségesen meg ef-
 merje, es azokat minden kissebitelek-
 nélkül, halozafnelkül, maga mentege-
 tefenelkül Istennek eleiben vigye. Da-
 vid es Esdras vilagoskodnak es példajul
 mi előttünk vadnak ez aránt. David,
Solt. 51. v. 6. Te neked, tsak te neked
vétkeztem, es gonosfagot cselekedtem az
te bemeid előtt; Az harmadnapig valo
doghalálért, mely reaja bocsáttatot I-
stentől, est monda: Ime en vétkeztem,
es en cselekedtem hamiságot, ezek pedig
ollyanok mint az bárányok, mit vétette-
nek? 2. Sam. 24. v. 17. Esdras, így
raká Isten eleiben, 9. v. 6. En Istenem,
bégyenlem es általlom te elödben fel emel-
ni az en ortzámot: mert az mi álnok sá-
gink felyül haladtak az mi sejünk felet, es
az mi vétkeink mind az égig nevedte-
 nek.

nek. (2.) Szomorú és keserves elmével sentenciát mondgyon ki ki magára, és valóban, vallyá meg, esmerje meg hogy ő az el változhatatlan karhozáttra, veszedelemre volna méltó. Pelda erre, (1.) az Tekozlo fiú, *6: Lukacs 15. v. 18. 19.* Attyam vétkeztem az eg ellen, és te ellened. Nem vagyok méltó arra hogy te siadnak hivattassam immar. (2.) Daniel, *5. v. 5.* Vétkeztünk és alnoklagot tselekedtünk hitetlenül tselekedtünk, el fakadtunk te tőlled, és el tavoztunk az te parancsolatidtól, és ítéletidől. *v. 7.* Te neked Vram igazság, minekünk orczánk pirulása. (3.) Job. *39. v. 37.* Ime en melly hitván elvetet vagyok, mit felelhetnek neked? Sőt inkább az en kezemet az en bájamra teszem. *42. v. 6.* Aokat utalom, és bánom az porban és hamuban. Ugy cselekedgyél, mint az fekélyes sánta és koldus ember, mint ő ki terjeszti rut fekélyes sebeit az ut felen az emberek előtt; te is úgy terjezd ki nagy bűneidet Isten előtt, és mutogasd nagy

nagy bűved berent való bánakozással, *Hoseas, 14. v. 1. 2. 3.* (3.) Utolbör, tistéd ez, hogy Istenedtől kegyelmet és erőt kérj erre, hogy uy és *6:* életben járhas. Peldánk erre David: *Solt. 119. v. 40.* Ime kívánom az te parancsolatidat; Az te igazságodban cselekedgyed hogy éllyek. És alab *143. v. 10.* Tanács meg engemet hogy az te akaratodat tegyem, mert en Istenem vagy te: Az te jó lelked vezerebben engemet egyenes uton, (tudnillik hogy tegedet akar kit-is meg ne bántsalak) ha te ezeket cselekezed, ebt mondgya Nathan által Isten teneked, mint Davidnak mondgya vala, *Az Vt el vőtte az te bűneidet hogy megh nem hálk, 2. Sam. 12. v. 13.* Az lelki tanítoknak tistek itt ez, hogy lelkeket nyerhessenek az Istennek; Ez penigh úgy lében megh hogy ha ők az ő több tistek, hivatalok közöt, hirdetik az Istennek igéjét, *Esai. 40. v. 6.* Matthe. *3. v. 1.* Ellyenek *6:* és keresztényeni életet, Pelda erre *6:* Pal

1. Theff. 2. v. 10. *Ti vattok bizonságok es az Isten, mely bentül es igazan es ar-
tatlanul éltünk, ti köztetek, az kik hib-
tek, Zacharias, Luk. 1. v. 6. Hogy mikor
masnak prédikálnak gonos életük ne legye-
nek, 1. Cor. 9. v. 27. Annakokaért
jószágos cselekedetekkel kel mások e-
lőtt jarniok, Mat. 5. v. 13. 14. 15. 16.
Péllda erre Christus Urunk, 1. Pet. 2.
v. 21. Nem csak tanitaniok kel máso-
kat, hanem megis kel cselekedniek az tör-
vénynek parancsolatit, Mat. 5. v. 19. Az
igasságot es az kegyességet kel követ-
niek, el kel tavoztatniok az vétkeket,
1. Tim. 3. v. 1. 2. 3. Vigyazniok kel a-
zoknak lelkekért az kiknek lelkek ő
reajok bizatot, mert ők arról bámott ad-
nak jóvendőben, Sidok. 13. v. 17. Es
nagy forgalmatossággal cselekedgyék
est, az mint ez meg teczik az Chri-
stusnak példajabol, Jan. 10. v. 11. Nem
kel csak az hasnot keresniek az hivek-
től, hanem az ő idveffégeket, Péllda
b: Pal, 2. Cor. 12. v. 14. Ime harmadboris
kéb vagyok ti hozzatok menni, hogy ti
káro-*

*karotókkal ne henyéllyek, mert nem ke-
refem az ti külső gazdagfagtokat, hanem
ti magatokat. Az mely lelki tanitok így
cselekeznék főt mind azokat meg cse-
lekedendik az mi az magok, es az ő
reajok bizatot lelkeknek idveffégekre
néz, nagy büsleges áldása bál Istennek
ez illyenekre, 1. Pet. 5. v. 4. Mikoron
meg jelenendik amaz pástoroknak fejedel-
me, el vebik az dicsőségnek amaz fonnyad-
hatatlan koronáját. Daniel. 12. v. 3. Az
bölcssek (az az, az Tanitok, az kik ma-
fokat jora oktattak) fénlenék mint az
egnek fényessége; es az kik sokakat az i-
gasságra visnek, mikent az csillagok o-
rökkön örökke. Az lelki tanitoknak
(fött minden embereknek) ez az ő tíf-
tek, hogy egyik az másikat incse, az I-
stennek hogy meg nyerhesse az ő lel-
két, es ha ki ki az ő tífsti berént meg
intt valakit, es az nem cselekezik az ő
hivatallya es tífsti berént, az add bámot
érette; De ha visont az lelki tanito meg
nem inti, ő ad bámot annak lelkeirt.
Ezech. 3. v. 18. Így bol az Isten: Ha en
mon-*

mondándom az hitetlennek: Halállal halék meg: es őtet meg nem inted, es nem böl-
laék néki, hogy az hitetlen az ő utától el
távolozzék, hogy éllyen: az az hitetlen meg
hal az ő alnokságában, de az ő véret az
te kezedből kívantom meg. v, 19. Ha pe-
dig meg inted az hitetlent, es meg nem te-
rend az ő hitetlenségétől, es az ő Istente-
len útatol, az az ő alnokságában hal meg
de te az te lelket meg mentetted. Vi-
gyázzatok annakokaért, mert nem tud-
gyátok mikor jő el az igaz ítéő biro az Vr
Iesus Christus. Es hogy ha hirtelen el jő-
vend ne talállyon titeket aluván. Az mel-
lyeket pedig nektek mondom, mindeneknek
mondom, vigyázzatok, Mark. 13. v. 35.
36. 37.

V E G E.

Ez jeles Könyvnek mivoltat, es For-
ditojának kegyes induláttját jól
meg fontolvan iram ezeket.

Mik vagyunk? buidosok, mig élünk vi-
lágban,

Szüntelen ohajtunk mennyei hazánkban,
Vrtól távol vagyunk, járunk csak bomáljbá
Miglen itt nyomorgunk testi sátorunkban.
De azért azonban mig ez uton járunk
Lelki költésnékelkül mi barátok ságunk
Nem lehet, mert káros ha meg fogyatko-
zunk,

s' Annál fulljasblenne ez nyomoruságunk.
Ha ki akarék azért ez uton jól járni,
Lelked örömevel pallyádat meg futni,
Ez UTI KÖLTSEGRE bért kell
előbb tenni.

El hittem utad így nem kezd nehéz lenni.
Ez lelki költéséget az Vrnak tárháza
Bővön foglaltattya csak rakjad sakodba,
Ez kis könyvétskeis ennek Patikája,
Ki azon büségnek tífba folyamattya.
Mint hogy penig az U R ez lelki költéséget
Né csak egynemzetnek rendelte, e véghett
Tíf-

Tibtednek ez aránt tőttel elég séghet,
 Találbis az joknál meltán kedvességhet
 Oh KEGYES FORDITO, hogy hazánk
 javára

Tanitod ez könyvet Magyarul föllásra.
 Az Vt tselekedgye hogy legyen hasznára
 Bujdosó lelkeknek táplaltatására.

Ultrajectomban Pünkősd havanak 5.
 napjan. 1651. estendőben.

Szatthmári Istvan.

Intés

Intés az egyes

OLVASOKHOZ.

AZ nyomtatásban eset fogyatkozó-
 sokat így jobbithatod meg K. ol-
 vafó. Mingyárt ez könyvecskének e-
 lein, (mivel hogy mind az utolsó
 nyomtatáskor esett ez ilyen vétek,
 egy néhány rendbeli corrigálás u-
 tan azt mondom azért) így job-
 bithatni meg, Lidokhoz, olvas Si-
 dokhoz. Ugyan ott, v. 12. ol. 22.
 Az elől jaro befedben, Könyvecs-
 ke, ez fois nem jól helyheztetet.
 Az 129. levelen, vigyazzanak, e-
 zis nem jól. Néhol ismet az *accen-*
tusoknak az kiket hijnak, azok sem
 mindenüt, egy aránt vadnak, az
 könyvnyomtatónak nem lévén hoz-
 za valo elég illendő betűje. Eze-
 ket meg akarok jelenteni K. olva-
 fó, azért, hogy miképpen vehessd
 efedben (meg jobbitani) az hol fo-
 gyatkozás lében, az Könyvnyomta-
 toknak az mi nyelvünkhöz nem tu-
 da-

dások miat. Légy egeffégben, es ol-
vald Istennek dicsőségere, s-magad-
nak lelked idvességere.

Mihály Apafi.

Amoy 653 dje Juni

Nemzetes Apafi

Mihály Uram az
Enferelmes Uram

hozat haza poztaj -

Banlöt meg az laka-

dallom jönkest Uram

valo fieden harom éten -

dör töltérem egyöt öltégyöt

mevel 1657 Bón mént el

8 Jannavari Ugyan

ezen 1657 Bón 31 Juli

esjet Barar kizben
imar harom esrendeje
~~harom~~ hogj nemlaram,

Aprafi Mihály, nője vola
Berthidai Borremiszta Anna.
Borremiszta Pálnak leánya. —
Borremiszta Pál' Sándor's felesége —
nek nyolc orsz Anna leánya
hívese vola Teleki Jánosnak az
1. Mihály fiának

A mos 658. —
30; olito Ber. Sönma
Az en szeret mes Ur
ram Aprafi Mihály
Mihály kuzsan
f'at esten dös.

